

ACTS

NAA HEHEUNA NAA APOSOL TE HAKATAAKOTO TE LAUPEPA NEI

Naa Heheuna naa Aposol ko te ssoa te laupepa ni sissia mai i *Luke*. Te tahito taratara i te laupepa nei e taratara i te ara naa tama ni tautari ki Jesus imua, teelaa ni usuhia TeAitu Tapu, ni hakaea te Lono Taukareka iaa Ia "iloto Jerusalem, aa vaaroto naa matakaaina i Judea, Samaria, aa i naa kina hakkaatoa i te maarama nei". (1.8) Te laupepa nei e taratara i te kaamata iho te lotu raa i te kanohenua naa Jew, no hakataka no illoa naa tama hakkaatoa i te maarama nei. Ttama ni sissii te laupepa nei e mee ma ki hakailoa ake ki naa tama teelaa ma ki ppau naa taratara nei, teenaa maa naa tama e lotu i TeAtua raa sei maa ni tama e mee ma ki hakahitia laatou naa hakamau i Rome, sei. A ia e taratara maa te lotu naa Jew raa, teenei e ttino i naa hakattina te henua i Christ.

Naa Heheuna naa Aposol e lavaa te vaaea ki takkoto ki naa tahito taratara e toru, teelaa e taratara i te ara te Lono Taukareka i Jesus raa ni tarataraina aa i te hakamasike ana te lotu TeAtua: (1) Te kaamata iho te lotu raa iloto Jerusalem imuri te ahe ana Jesus ki te lani; (2) Te lotu raa e ttoha ki naa kina hakkaatoa iloto Palestine; (3) Te lotu raa ku ttoha hoki ki naa matakaaina tammaki no tae ki Rome.

Te taratara e lasi e tarataraina mai i *Naa Heheuna naa Aposol* raa, teenaa

ko naa heheuna naa mahi TeAitu Tapu raa i naa tama e lotu i TeAtua. Naa tama naa ni tauria naa mahi TeAitu Tapu raa i te aso te Pentekos, teena te kanohenua TeAtua ma naa tama hakamaatua laatou naa ni tauria naa mahi TeAitu Tapu raa i naa vana teelaa e tarataraina iloto te laupepa nei. Naa akonaki mua i Christ raa e tarataraina mai iloto naa akonaki iloto te laupepa nei, aa naa vana ni ssura teelaa e sissia iloto *Naa Heheuna naa Aposol* e huri ake i te haimahi naa taratara nei iloto naa ora naa tama e illoa i Christ aa i naa meemee hakapaa naa tama te lotu.

Naa takkoto naa taratara iloto te laupepa nei

Naa aposol ku tanatana ki oo no hakaeta te Lono Taukareka 1.1-26

- a. Te taratara hakamaatua hakaoti Jesus ni purepure ake ki ana aposol 1.1-14
- b. Te tama e tukua ki suia Judas 1.15-26

Te Lono Taukareka e tarataraina iloto Jerusalem 2.1-8.3

Te Lono Taukareka e tarataraina vaaroto Judea ma Samaria 8.4-12.25

Naa heuna Paul 13.1-28.31

- a. Te horau mua ana Paul no mee naa heuna TeAtua 13.1-14.28
- b. Naa aposol raa e kikutu no taratara i Jerusalem 15.1-35
- c. Te ssoa te horau Paul no mee naa heuna TeAtua 15.36-18.22
- d. Te ttoru naa horau Paul 18.23-21.16
- e. Paul e karapusi i Jerusalem, Sisaria, aa i Rome 21.17-28.31

Jesus ku ahe ki te lani.

1 Kiaa koe Tiofilus.✧

I taku pepa mua ni sissii raa, nau ni taratara i naa akonaki aa ma naa vana hakkaatoa Jesus ni mee i tana saaita ni kaamata i ana heuna 2 no tae ki tana saaita ni toa ki te lani. I tana saaita seki toa are ki te lani raa, a Ia ni kauake hakaoti ana taratara iloto naa mahi TeAitu Tapu ki naa taanata teelaa nitukua a Ia ki heheuna ma ni aposol aana.

3 Ni aso iloo e matahaa, imuri tana mate ana, a Ia ni hakasurasura peenaa ki ana aposol, ka mee te kau vana no illoa naa tama naa maa Ia e ora maaoni. Naa tama naa ni kkite i aa Ia, teenaa a Ia ki taratara ake i naa tiputipu te Nohorana TeAtua. 4 I te saaita tokotasi laatou ni nnoho ka kkai hakapaa raa, a Ia ni taratara hakamaatua ake ki laatou: “Kootou nnoho ka ttari i Jerusalem. Kootou ttari ki kauatu naa mahi TeAtua ni purepure atu ki kootou imua, teenaa ko taku mee ni taratara atu ki kootou.✧

5 John ni hakaukau tapu te kanohenua ki te vai, aa i naa aso koi imuri nei, kootou ma ki hakaukauria ki TeAitu Tapu.”✧

6 Te saaita Jesus ma ana aposol naa ni kkutu hakapaa, naa tama naa ki vasiri ake, “TeAriki. I te saaita nei raa koe ma ki hakanoho se tuku hou ki roorosi i maatou te kanohenua Israel?”

7 Jesus ki mee ake, “Te Tamana soko Ia e tuku te ssao naa vana hakkaatoa ki ssura, aa teenaa seai ni mee kootou ki illoa maa naa vana naa ma ki ssura i te ssao hea. 8 Tevana iaa te saaita TeAitu Tapu raa ma ki hano iho no tau i kootou raa, kootou ma ki ttaka ma

✧ 1.1 Lk 1.1-4 ✧ 1.4 Lk 24.49 ✧ 1.5 Mt 3.11; Mk 1.8; Lk 3.16; Jn 1.33

naa mahi TeAtua. Teenaa kootou ma ki hakaea ki te henua iaa nau iloto Jerusalem, vaaroto naa matakaaina i Judea ma Samaria, aa i naa kina hakkaatoa iloto te maarama nei.”✠

⁹ Kimuri koi ana taratara nei raa, naa tama ni ttuu i te kina naa ni ttoka i ana saaua ki te lani no uuhia iloo te uruaoa, teenaa see kkite iloo laatou iaa Ia.✠

¹⁰ Te saaita naa tama naa ni ttoka i naa hano Jesus ki te lani raa, te takarua taanata e uru ki naa kkahu e makkini ni hakateki lokoi no ttuu ake i te vasi laatou. ¹¹ Te takarua naa ki mee ake, “Naa tama i Galilee, kootou e ttuu ai ka ttoka ki te lani? Jesus, te tama ni toa TeAtua i kootou ki te lani raa ma ki ahemai hoki. I tana saaita ma ki ahemai raa, kootou hakkaatoa ma ki kkite iaa Ia, e mee pee ko naa kkite kootou i ana hano ki te lani.”

Matthias e tukua ki suia Judas

(Mt 27.3-10)

¹² Ki oti raa massike iloo naa aposol naa i te Mouna naa Oliv no ahe ki Jerusalem, see mmao i te kina naa. ¹³ Naa tama naa ni ttae atu ki Jerusalem no oo iloo no kkake

ki te tamaa hare laatou e nnoho ai. Naa tama naa ko Peter, John, James, Andrew, Philip, Thomas, Bartolomiu, Matthew, James te tama Alpius, Simon te tama see hiihai maa te kaaman Rome ki roorosi i Israel, aa ko Judas te tama James.✠

¹⁴ Naa tama naa maraa e kkutu hakapaa i te kau saaita no mee naa taku laatou ki TeAtua, aa naa haahine raa ma Mary, te tinna Jesus, aa

✠ **1.8** Mt 28.19; Mk 16.15; Lk 24.47-48 ✠ **1.9** Mk 16.19; Lk 24.50-51 ✠ **1.13** Mt 10.2-4; Mk 3.16-19; Lk 6.14-16

ma naa taaina Jesus raa maraa e hakauru atu ki laatou.

¹⁵ Ni llaka ana aso raa, naa tama e lotu i TeAtua raa ni kkutu no lotu. Te kooina hakkaatoa ni kkutu raa e tae te lau maa te tino rua naa tama. Teenaa Peter ni masike no tuu ka taratara. ¹⁶ “Aku taaina nei, naa taratara TeAitu Tapu raa ni kaumai David imua, teenaa maa naa roorosi te Hare Tapu TeAtua raa ma ki taakina ake Judas no tauhia Jesus. Teenei te ssao naa taratara te Laupepa Tapu naa ni ttino maaoni. ¹⁷ Judas se tama ni hai i te kaavena taatou, i aa ia ni tukua ki heheuna hakapaa ma taatou.”

¹⁸ Judas ni too ana mane i tana vana hakallika ni mee naa, teenaa taavi iloo tana kerekere. Teenaa ko tana kina ni leiho no mate; tana manava ni mahaa no ppuu mai ana vaavaa ki taha. ¹⁹ Naa tama hakkaatoa i Jerusalem raa ni llono te vana ni mee naa, teenaa ki taapaa laatou te kerekere naa ki Akeldama, te taratara laatou e mee maa ‘te Kerekere te Ttoo.’

²⁰ “Naa taratara nei e takkoto iloto te laupepa naa Ahu David:✧

‘Tana hare raa ki tuu hua,
see hai tama ki noho iloto te hare naa.’
Te laupepa naa e sissii hoki peelaa:

‘Tiiake telaa tama ki suia te ssao te tama naa.’

²¹⁻²² “Teenaa taatou ki tini se tama ki hakapaa mai ki taatou no hakaea i te masike TeAriki Jesus i te mate. Te tama naa ki mee maa se tama ni taka ma taatou kaamata mai

✧ **1.18** Mt 27.3-8 ✧ **1.20** Ps 69.25; 109.8

i te saaita John ni hakaukau tapu Jesus raa no tae ki te saaita TeAtua ni toa a Ia Jesus i taatou.”✧

²³ Teenaa tini iloo naa tama naa te takarua taanata. Te tama tokotasi ko Joseph, ttama e taapaa hoki ma ko Barsabas. Telaa inoa aana hoki ko Justus, aa telaa tama iaa ko Matthias. ²⁴ Teenaa ki taku naa tama naa, “TeAriki, koe e iloa i naa mannatu naa tama hakkaatoa, teenaa hakaari mai too tama e hiihai i te takarua nei ²⁵ ki heheuna iaa koe ma se aposol ki suia Judas, te tama ni hano ki te kina e tau ma ia.” ²⁶ Ki oti raa mee iloo naa tama raa laatou taffao ki naa tamaa hatu ki hiri se tama i te takarua naa, teenaa te tama ni tukua laatou ki heheuna ma laatou raa ko Matthias.

2

Te au ana TeAitu Tapu

¹ I te aso te Pentekos raa, naa tama hakkaatoa e lotu i Jesus raa ni kkutu hakapaa i te kina tokotasi.✧ ² Te saaita naa lokoi raa, te mee raa ku mmuu ake i te lani pee ko naa llau te matani e lasi, no tae ake kiloto te hare naa tama naa e nnoho. ³ Teenaa kkite iloo naa tama naa i naa mee e mee ma niahi ettoha vaaroto te hare raa no paa i naa tama katoa laatou iloto te hare. ⁴ Naa tama hakkaatoa iloto te hare naa ni tauria naa mahi TeAitu Tapu no kaamata laatou te taratara ki naa taratara e kkee, i naa usuhia laatou TeAitu.

⁵ Teelaa ni Jew raa e nnoho i Jerusalem, aa naa tama naa ni tama e lotu e oo ake i naa henua

✧ **1.21-22** Mt 3.16; Mk 1.9; 16.19; Lk 3.21; 24.51 ✧ **2.1** Lev 23.15-21; Deut 16.9-11

hakkaatoa i te maarama nei. ⁶ Te saaita naa tama naa ni lloho i te mmuu raa, laatou ni kkutu atu no llee iloo naa mouri laatou i laatou e lloho i naa taratara naa tama e lotu naa ki naa taratara naa henua laatou. ⁷ Naa tama naa ni oho iloo ka taratara peelaa, "Naa tama e taratara nei ni tama hakkaatoa i Galilee! ⁸ Teenei se vana peehea maa taatou nei hakkaatoa e lloho i naa taratara naa tama nei ki naa taratara naa tino henua taatou? ⁹ Taatou ni tama i Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadosia, Pontus aa ko Asia, ¹⁰ aa taatou hoki ni tama i Frigia, Pamfilia, Egypt, aa ma naa matakaaina i Libya e tauppiri ki Sairin. Aaraa tama taatou nei ni oomai i Rome, ¹¹ naa Jew hakapaa ma naa tama teelaa e lotu te lotu naa Jew. Aaraa tama hoki taatou ni tama i Crete ma Arabia. Iaa taatou hakkaatoa e lloho i naa taratara naa tama nei ki naa tino taratara naa henua taatou i naa vana hakamaatua TeAtua ni mee!" ¹² Naa tama naa hakkaatoa ni llee naa mouri laatou ka vasirisiri ki laatou, "Teenei ni vana peehea?"

¹³ Aaraa tama iaa ni taratara taussua peelaa, "Naa tama naa ni unu ka vvare!"

Peter e hakaeta te Lono Taukareka

¹⁴ Peter ni masike no tuu ma te taka sinahuru maa te tama tokotasi i naa aposol raa no kaamata te taratara ki te katurana raa vaaruna iloo, "Kootou naa Jew ma naa tama hakkaatoa teenei e noho i Jerusalem, kootou hakannoo mai ki taratara atu nau ki illoa kootou i te mee nei. ¹⁵ E aa? Kootou e mannatu maa naa tama nei e unu ka vvare? Seai, naa tama nei see unu; teenei ko te ssivo koi i te tapataiao. ¹⁶ Te mee

kootou e kkite nei raa, teenei ko naa mee ni tarataraina mai Joel, te pure TeAtua imua:

17 TeAtua e taratara peelaa: Teenei taku vana ma ki mee i naa aso hakaoti:

Nau ma ki hookii taku Aitu Tapu raa ki takoto i naa tama hakkaatoa.

Naa tama taanata ma naa tama haahine kootou raa ma ki hakaeta aku taratara;

naa tama taane kootou raa ma ki hakakiitea TeAtua i ana vana,

aa naa taanata mattua kootou raa ma ki mmiti i naa vana TeAtua.

18 I naa tama hoki e heheuna iaa nau, naa taanata hakapaa ma naa haahine raa,

nau ma ki hookii ake hoki taku Aitu Tapu raa i naa aso naa,

teenaa laatou ma ki hakaeta aku taratara.

19 Nau ma ki hakassura aku mahi i te lani i aruna, aa naa vana e hakasoro mmata i te kerekere i laro nei.

Te ttoo, te ahi, aa te kohu e lasi ma ki ssura;

20 te laa raa ma ki poouri,

aa te marama ma ki huri no mmea ma se ttoo.

Naa vana nei ma ki ssura imua te aso e lasi TeAriki ma ki au.

21 Teenaa, naa tama e ssee ki TeAriki ki tokonaki ake ki laatou raa ma ki hakassaoria.*

22 “Kootou naa tama i Israel, kootou hakannoo mai ki naa taratara nei! Jesus te tama i Nazareth raa se tama nitaka ma naa mahi TeAtua. Kootou ni kkite i naa heheuna naa mahi TeAtua iaa Ia i ana mirakol ni hakassura. Kootou soko kootou e illoa, i naa vana naa ni ssura iloto kootou. 23 Iloto te hakataakoto TeAtua raa,

* 2.21 Joel 2.28-32 (LXX)

TeAtua kunaa iloa are maa Jesus ma ki oti ku hookina atu ki kootou, teenaa te tama naa ni kauake kootou ki naa tama e hakallika raa ki tuukia ki te kros. ☆ ²⁴ Araa nei TeAtua ni hakamasikeria a Ia Jesus i te mate, i te aa te mate see hai mahi ki tauhia te Tama naa. ☆

²⁵ Teenei naa taratara David ni mee i te tama naa: 'Nau ni kite i TeAriki e tuu mai imua aaku i naa saaita hakkaatoa; a nau ma ki see lavaa te mataku, i aa Ia e noho taupiri mai kiaa nau.

²⁶ Nau e taka ka hiahia, aa nau e taratara hakahiahia peenaa, Niaaina maa nau se tama ma ki oti ku mate raa, nau ma ki noho no taaohi manava iaa Ia, ²⁷ i te aa iaa nau ma ki see tiiake koe ka noho i te kina te mate;

Koe see hiihai maa te tama e heheuna hakaraaoi iloo iaa koe nei ki moe no para tana haitino iloto te kava.

²⁸ Koe ku oti te hakaari mai kiaa nau i naa ara ki too te ora e ora hakaoti.

Aa nau ma ki hiahia i aa koe e noho ma nau. ☆

²⁹ Aku taaina nei, nau ki taratara atu hakaraaoi iloo ki kootou i te tipuna taatou imua, te Tuku David. Aia ni mate no tanumia iloo, aa no tae mai ki te aso nei raa tana taaruma naa koi takoto i te kina nei ma taatou. ³⁰ David se purepure TeAtua. Aia ni iloa i naa taratara hakamaatua TeAtua ni purepure ake kiaa ia: TeAtua ni purepure ake maa Ia ma ki hakanoho se tama i te manava David raa no tuku, ki mee pee ko ia. ☆ ³¹ David ni kite i naa vana

☆ **2.23** Mt 27.35; Mk 15.24; Lk 23.33; Jn 19.18 ☆ **2.24** Mt 28.5-6; Mk 16.6; Lk 24.5 ☆ **2.28** Ps 16.8-11 (LXX) ☆ **2.30** Ps 132.11; 2 Sam 7.12-13

TeAtua ma ki mee imuri, teenaa ki mee ai a ia tana taratara i te saaita te Mesaea raa ma ki hakamasikeria i te mate. A ia ni taratara peelaa,

‘A Ia ni see tiiake ka moe i te kina te mate; tana haitino ni see moe no purau iloto te kava.’

³² Teenei ko Jesus nei ni hakamasikeria TeAtua i te mate, aa maatou nei hakkaatoa ni kkite iaa Ia. ³³ A Ia ni hakamasikeria no hakanohoria i te vasi hakamaatau TeAtua, tana Tamana, aa TeAitu Tapu raa ni kauake TeAtua kiaa Ia, i teenaa ni purepure TeAtua kiaa Ia imua. Te mee kootou e kkite aa e llono i te aso nei raa, teenei ko naa mahi TeAtua e uii mai ki maatou.

³⁴ I teelaa seai ko David raa ni hano ki te lani; teelaa ko ia are raa ni mee tana taratara peelaa, ‘TeAtua ni vanaake ki taku Ariki:

Noho mai i taku vasi hakamaatau

³⁵ ka ttari ki tuku atu nau oo tama e tautau haaeo raa i laro oo tapu vae,

ki mee ma se aruna ki hakapiripiri oo vae.’[☆]

³⁶ “Te kano henua katoa Israel raa ki illoa hakaraaoi iloo maa Jesus, te tama ni tuukia kootou ki te kros nei, ko te tama ni hakanohoria TeAtua ma ko TeAriki aa ma ko te Mesaea!”

³⁷ Te saaita naa tama naa ni llono i naa taratara nei raa, naa manava laatou ni hakallika hakaoti. Teenaa ffuri iloo naa tama naa no mee ake ki Peter ma aaraa aposol, “Naa taaina maatou nei, maatou ki mee peehea?”

³⁸ Teenaa ki mee ake Peter ki laatou, “Kootou ffuri no tiiake naa haisara kootou naa aa kootou ku too te hakaukau tapu iloto te inoa Jesus

[☆] 2.35 Ps 110.1

Christ, ki uiaa naa haisara kootou; teenaa TeAtua ma ki kauatu TeAitu Tapu raa ki kootou.
³⁹ I te purepure TeAtua raa ni tuku ki kootou maa naa tamalliki kootou, aa ki naa tama hakkaatoa e nnoho i naa kina e mmao, teenaa ko naa tama TeAtua e kannaa ki oo ake kiaa la.”

⁴⁰ Peter ni kauake naa taratara haka-maatua nei ki naa tama naa, aa a ia ni kauake hoki aaraa taratara ka mee ake peela, “Kootou hakassao soko kootou i naa haeo ma ki pakkuu iho ki naa tama e hakallika i te ssao nei!”

⁴¹ E tammaki iloo naa tama ni hakannoo ki naa taratara Peter naa no too te hakaukau tapu. Te kooina kato naa tama ni ffuri naa manava laatou no lotu i te aso naa e noto i naa simata e toru. Teenaa naa tama naa ni hakapaa atu ki naa tama te lotu raa no tammaki iloo laatou. ⁴² Naa tama naa ni ttaka peenaa ka hakannoo ki naa akonaki naa aposol ka lotulotu laatou hakapaa, aa e kaikkai hakapaa laatou i naa kaikai te lotu ka mee naa taku laatou hakapaa.

Naa vana naa tama te lotu raa ni mee

⁴³ Telopo mahi TeAtua ma aaraa vana e hakasoro mmata ni hakassuratia naa aposol, teenaa te henua ni massaro iloo. ⁴⁴ Naa tama hakkaatoa e lotu naa maraa e nnoho hakapaa, no vaevvae naa hekau laatou raa ki laatou.*

⁴⁵ Naa tama naa e kauake naa hekau ma naa kerekere laatou ki aaraa tama ki tauia, aa ku vaevvae atu naa mane naa ki naa tama kato e nnoho see hai mee. ⁴⁶ I te aso ma te aso, naa tama naa maraa e kkatu hakapaa no lotu i te Hare Tapu TeAtua, aa ekkai hakapaa ma

* 2.44 Acts 4.32-35

te hiahia aa ma te manava laaoi i naa hare
 laatou. ⁴⁷ naa tama naa e hakanau peenaa
 i TeAtua ka fiafia te henua katoou ilaatou.
 Teenaa i naa aso hakkaatoa raa, naa tama
 e hakassaoria raa e hakapaaria atu TeAriki
 ki te kaavena laatou e lotu naa.

3

*Te tama see lavaa te sasare e haia Peter
 no taukareka*

¹ Te aso tokotasi, i te ttoru te laasuru raa, Peter
 laaua ma John ni oo ki te Hare Tapu, i teenaa
 ko te ssao laatou maraa e taku. ² I te tootoka
 e ttapa ma ko te Tootoka Taukareka raa, teelaa
 se tanata see lavaa te sasare e noho ake
 i te kina naa. Te tanata naa ni tipu ake iloo
 peenaa i tana saaita ni haanau mai. I naa aso
 hakkaatoa raa te tama naa maraa e saaua ake
 aaraa tama no hakanohoria i te kina naa ki noho
 ttama naa no kainnoo mane e oo ake
 ki te Hare Tapu. ³ Te saaita te tanata naa ni kite
 i Peter ma John e uru kiloto te hare raa, a ia
 ni huri no kainnoo atu ki kauake se mee maana.
⁴ Te takarua naa ni ttoka tonu atu kiaa ia, teenaa
 ki mee ake Peter, "Ttoka mai ki maaua." ⁵ Teenaa
 ki ttoka atu iloo te tanata naa, i aa ia e ttau
 maa ia ku kauake tana mee te takarua naa.
⁶ Araa nei Peter ki mee ake kiaa ia, "Nau
 seai iloo se mane etaka ma nau, tevana iaa
 nau kukauatu taku mee etaka ma nau nei.
 Iloto te inoa Jesus Christ, te tama i Nazareth,
 nau e vanaatu ki masike koe no sasare!"
⁷ Teenaa suru atu iloo Peter no ppiki ki te rima
 hakamaatau te tanata naa no hakamasikeria
 ki aruna. Naa pukuvae ma naa tapuvae

te tanata naa ni taukalleka i te saaita naa lokoi.
⁸ Teenaa sopo iloo te tama naa no tuu ki aruna ka sasare vaakina naa. Araa uru atu iloo ia ki loto te Hare Tapu raa ma te takarua naa, teenaa a ia ni sotosopo ka sare hakanau i TeAtua. ⁹ Naa tama ni ttuu i te kina naa ni kkite i ana sare hakanau i TeAtua, ¹⁰ aa i te saaita laatou ni mmate maa teelaa ko te tanata maraa e noho ka kainnoo mee i te Tootoka Taukareka raa, laatou ni tteki no oho i aa ia ku taukareka.

Naa taratara Peter e hakaeta iloto te Hare Tapu

¹¹ Te saaita te tama naa koi tuu ka taaohi ki Peter laaua ma John, naa tama i te kina naa ni oho no ffuro atu kilaatou i te kina e ttapa ma ko te Hakaseke i-taha Solomon. ¹² I te saaita Peter ni kite i naa tama naa raa, a ia ki mee ake, "Aku taaina nei, ai kootou e oho ai i te mee kootou e kkite nei, aa kootou e ttoka mai peenaa i te aa? E aa? Kootou e mannatu maa te tama nei ni lavaa te haia maaua no taukareka imaua e haimahi, aa maa imaua ni tama elotu maaoni? Seai! ¹³ Te Atua aa Abraham, te Atua aa Isaac, aa te Atua aa Jacob teenaa ko te Atua naa tippuna hakkaatoa taatou imua, teelaa ni kauake ana mahi ki Jesus, te tama e heheuna i aa Ia. Tevana iaa te tama naa ni kauake kootou ki naa tama hakamaatua raa ki taia, teenaa te saaita Pilate ni mee ma ki hanaa ia te tama naa raa, kootou ni see fiffai. ✧
¹⁴ Te tama naa se tama e tapu aa e sosorina taukareka, tevana iaa kootou ni see fiffai kiaa Ia; kootou ni ffuri are no vanaake ki Pilate

✧ **3.13** Ex 3.15

ki hanaa te tama e taa tama.✧ 15 Kootou ni taia kootou Jesus, te tama e kauatu te ora maaoni. Tevana iaa TeAtua ku oti te hakamasikeria a Ia te Tama naa i te mate, aa maaua nei e ffai i naa tama ni kkite naa mee naa. 16 Te tama ni see lavaa te sasare nei ni hakamasikeria i naa mahi te inoa Jesus. Te mee kootou e kkite no illoa nei raa, e sura i te tama nei e hakataakoto tonu i te inoa Jesus; teenei kootou katoos ku kkite i teelaa ko te hakataakoto te tama nei i Jesus raa ku taukareka ai a Ia.

17 “Aku taaina nei, nau e iloa maa kootou ma naa hakamau kootou naa ni mee kootou vana naa ki Jesus i kootou ni see illoa.

18 Naa taratara TeAtua raa ni tarataraina mai ana pure raa imua iloo, teena maa te Mesaea raa ma ki hakallono isu; teenei naa taratara nei e haia a Ia ki ttino i te ara nei.

19 “Tiiake naa haisara kootou naa aa kootou ku tautari ki TeAtua ki uiaa naa haisara kootou. Ki mee maa kootou e mee peena, 20 teena kootou ma ki haia TeAtua ki hakamalolloo hakaraaoi kootou, aa Jesus ma ki heunatia mai a Ia. Jesus naa ko tana Mesaea ku oti te hakanoho imua ma kootou. 21 Tevana iaa Jesus ma ki noho ake i te lani ka ttari ki hakatonusia naa mee katoos ki hoou, e mee pee ko i-ana taratara ake imua iloo ki ana pure tapu.

22 I te aa i Moses ni taratara mai peenei,
‘Te Ariki TeAtua kootou raa ma ki heuna atu tana pure,

e mee pee ko nau ni heunatia mai a Ia.

✧ 3.14 Mt 27.15-23; Mk 15.6-14; Lk 23.13-23; Jn 19.12-15

Ttama naa se tama i te kanohenua kootou naa, aa
kootou ki hakannoo ki ana vana hakkaatoa
e mee atu ki kootou.✠

23 Naa tama see hakannoo ki naa taratara
te pure naa ma ki kerekereia
ki see hakapaa ki te kanohenua TeAtua.'✠

24 "Samuel hoki ma naa pure hakkaatoa
ni nnoho imuri ana raa ni tarataraina
laatou naa vana teelaa e ssura i naa aso nei.

25 Naa purepure TeAtua ni kauiho ana pure raa,
teenaa ni purepure TeAtua ni mee maa kootou.
Aa te taratara hakamaatua TeAtua ni tuku maa
naa tippuna kootou raa, e tuku hoki ki kootou.

TeAtua ni taratara ake peelaa ki Abraham,
'Nau ma ki tukua a nau se tama
i too haanauna naa
ki haia hakaraaoina naa kanohenua hakkaatoa
i te kerekere nei.'✠

26 Teenaa tuku iloo TeAtua tana tama e heheuna
iaa Ia raa no heuna atu ki kootou imua ki haia
hakaraaoina kootou, ki hurisia naa manava
kootou ki tiiake naa sosorina e hakallika kootou."

4

*Peter laaua ma John e hakatuuria imua
te Kansol*

¹ I te saaita Peter ma John koi ttuu ka taratara
ki naa tama raa, e mee naa maatua te hare lotu
ma te hakamau naa wasi te Hare Tapu aa
ma naa tama i te kaavena naa Sadiusi raa
ku ttae ake. ² Naa tama naa ni lloto i te takarua
aposol raa e akonaki te henua maa Jesus ku oti
te hakamasikeria i te mate, teenaa e mee maa
naa tama ku oti te mmate raa ma ki massike

✠ 3.22 Deut 18.15,18 (LXX) ✠ 3.23 Deut 18.19 ✠ 3.25 Gen
22.18

no ora. ³ Teenaa tauhia iloo laatou Peter laaua ma John. Iaa e mee te laa raa ku suru raa, ponotia iloo laatou te takarua naa ki loto te hare karapusi, ki moe ki telaa aso. ⁴ Tevana iaa e tammaki iloo naa tama ni hakannoo ki naa taratara te takarua naa ni ffuri no lotu i TeAtua; te kooina katoa naa taanata ni lotu raa ni hano no tae ki naa simata e rima.

⁵ I te ssoa te aso raa, naa hakamau naa Jew, naa tama hakamaatua, aa ma naa tisa naa Loo raa ni kkutu i Jerusalem.

⁶ Naa tama naa ni oo ake no nnoho ma Annas, te Maatua Hakamau, aa ko Kaiapas, John, Alexander, aa ma naa tama i te haanauna te Maatua Hakamau.

⁷ Naa aposol raa ni too ake laatou no hakatuuria imua laatou no vasiria, "Te tanata naa ni haia koorua peehea no taukareka? Teenaa ni mahi e ai e ttaka ma koorua, aa koorua ni mee naa vana koorua naa iloto te inoa e ai?"

⁸ Peter, e tauria naa mahi TeAitu Tapu, ni hakaaha atu tana taratara peela,

"Naa hakamau ma naa tama hakamaatua:

⁹ Ki mee maa maaua e vasiria kootou i te aso nei i te vana taukareka ni mee ki te tama see lavaa te sasare nei aa ma te tama nei ni taukareka peehea raa, ¹⁰ teenaa kootou hakkaatoa ma

te kanohenua Israel ki illoa maa te tama teenei e tuu imua kootou nei e hakamasikeria naa mahi te inoa Jesus Christ, te tama i Nazareth. Teenaa

ko te tama ni tuukia kootou ki te kros aa teelaa ni hakamasikeria TeAtua i te mate. ¹¹ Jesus raa

ko te tama e tarataraina te Laupepa Tapu maa,

"Te hatu kootou, naa tama e penapena hare, ni see fifai raa,

teenaa ko te hatu hakamaatua raa iloo.’☆

¹² Jesus Christ soko ia e hakasao te tama no ora; i te maarama nei raa see hai inoa peelaa hoki teelaa e lavaa te hakasao taatou no ora.”

¹³ Naa tama i te Kansol raa ni oho iloo i naa see kkapo Peter ma John i te hakaea naa taratara TeAtua, aa i te takarua naa ni tamavare koi ni see ttae ki naa skul ellasi. Teenaa ki illoa naa tama naa maa te takarua naa ni ttaka ma Jesus.

¹⁴ Naa tama naa ni see hai taratara ki mee, ilaatou ekkite i naa tuu ake te tanata ni haia no taukareka raa laatou ma Peter aa ko John.

¹⁵ Teenaa ki mee ake laatou ki te takarua naa ki uru ki haho, araa nnoho iloo laatou no taratara soko laatou,

¹⁶ “Te takarua nei ma ki haia taatou peehea? Naa tama hakkaatoa i Jerusalem raa e illoa maa te mahi ellasi TeAtua raa ni hakasuratia te takarua nei, aa taatou see lavaa te huu maa te takarua naa ni see mee te mee naa.

¹⁷ Tevana iaa taatou ki mmata ki see tere te lono nei ki aaraa tama; taatou ki hakaapo ake ki te takarua nei ki see tarataraina hoki laaua iloto te inoa Jesus ki aaraa tama.”

¹⁸ Teenaa hakaaha ake iloo laatou te takarua raa no taratara ake ki kaaoti hakaoti laaua te taratara ka akonaki te henua iloto te inoa Jesus.

¹⁹ Tevana iaa Peter laaua ma John ki ffuri atu no mee atu peelaa, “Kootou hakatuu soko kootou maa te mee hea e tonu i naa karamata TeAtua. E aa? Maaua ki hakannoo ki kootou, seai, maaua ki hakannoo ki TeAtua?

²⁰ Maaua see lavaa te nnoho seemuu ka see tarataraina maaua naa mee maaua ni kkite ka llono.”

☆ 4.11 Ps 118.22

21 Teenaa ki taratara hakaapo atu hoki naa tama te Kansol raa ki laaua, araa tiaake iloo laaua ka oo. Naa tama naa ni kkite maa te takarua naa see lavaa laatou te karapusina, i te henua e hakanau hakkaatoa i TeAtua i te vana ni sura naa. ²² Naa setau te tanata ni haia no taukareka nei e laka i te matahaa.

Naa tama e lotu e taku ki see kkapo laatou

23 Te saaita Peter ma John ni tiaake ka oo raa, laaua ni ahe no taratara ake ki naa tama laatou raa i naa vana naa maatua hakamaatua ma naa tama hakamaatua raa ni taratara ake ki laaua. ²⁴ Te saaita naa tama naa ni llono i naa taratara naa, naa tama naa hakkaatoa ni taku hakaapa peelaa ki TeAtua, "Te Ariki nei, koe raa ko TeAtua ni penapena te lani, te kerekere nei, te moana, aa ma naa mee hakkaatoa e ora teelaa e takkoto i naa kina naa! ²⁵ Koe ni taratara ake ki maatou tipuna David, te tama e heheuna iaa koe, iloto naa mahi TeAitu Tapu ki taratara mai ki maatou, teenaa ko tana taratara e mee maa:

'Naa tama i naa henua sara raa e lloto iloo raa ko te aa?

Naa tama naa e mamannatu vware ki mee laatou naa vana e hakallika raa ko tea?

26 Naa tuku te kerekere nei ni ttuu tanatana ki hetaa.

Naa hakaama raa ni kkutu hakaapa ki hetaa maa TeAtua laaua ma tana Mesaea.' [☆]

27 E maaoni iloo maa Herod laaua ma Pontius Pilate ni kkutu hakaapa iloto Jerusalem ma te kanohenua Israel aa ma naa tama i naa henua sara raa ki hetaa laatou ma Jesus,

☆ 4.24 Ex 20.11; Neh 9.6; Ps 146.6 ☆ 4.26 Ps 2.1-2 (LXX)

too tama e tapu teelaa ni hakanoho ma se Mesaea.✠ ²⁸ Naa tama naa ni hakapaa ki haia laatou naa mee hakkaatoa, teelaa iloto oo mahi aa maa too hiihai raa, koe kunaa iloa are ma ki oti ku ssura. ²⁹ TeAriki nei, hakannoo ki naa taratara hakaapo naa tama naa e hai, aa koe ku tiiake maatou, naa tama e heheuna iaa koe nei, ki hakaeta see kkapo maatou i oo taratara. ³⁰ Hakassaa oo mahi no hakamasike naa tama e mmaki, aa koe ku mee ki kkite te henua i oo mahi e hakassura iloto te inoa Jesus, too Tama e tapu e heheuna iaa koe.”

³¹ Te saaita naa tama naa ni oti te taku raa, te kina laatou e kkutu naa ni ruetia. Naa tama i te kina naa ni tauria katoo naa mahi TeAitu Tapu no kaamata laatou te hakaeta see kkapo i naa taratara TeAtua.

Naa tama e lotu raa e vaevae naa hekau laatou

³² Te kaavena e lotu naa ni taaohi ki te hakataakoto ma te manava tokotasi. See hai tama i laatou ni taratara maa ana hekau raa ni tino hekau aana, sei. Naa tama naa ni vaevae naa hekau katoo laatou naa ki aaraa tama laatou.✠ ³³ Naa aposol raa ni taratara haimmahi iloo i te masike mai TeAriki Jesus i te mate, teenaa TeAtua ni mmata ake hakaraa oi iloo ki laatou hakkaatoa. ³⁴ See hai tama i laatou ni noho see hai mee. Naa tama ni mee naa kerekere laatou maa naa hare laatou raa ni kauake naa mee naa ki aaraa tama ki tauia, aa naa mane

✠ 4.27 Mt 27.1-2; Mk 15.1; Lk 23.1,7-11; Jn 18.28-29 ✠ 4.32 Acts 2.44-45

laatou naa ³⁵ ni hookii ake ki naa aposol; teenaa te mane naa ni vaevae ki naa tama see hai mee.

³⁶ Teenaa e mee pee ko Joseph, te tama haka Levi aa ni haanau i te tamaa henua e ttapa ma ko Cyprus. Te tama naa ni taapaa naa aposol raa maa ko Barnabas, te taratara e mee maa "Te tama e saapai ki telaa tama".

³⁷ Te tama naa ni kauake tana kerekere raa ki tauia telaa tama, araa kauake iloo ana mane naa ki naa aposol.

5

Ananias laaua ma Safira

¹ Tevana iaa teelaa se tanata, tana inoa ko Ananias. Laaua ma tana aavana, Safira, ni mee aaraa kerekere laaua ni tauia aaraa tama. ² Araa nei laaua hai aavana ku tuku laaua taratara ki taaohi a ia ni mane aa ku hookii aaraa mane raa ki naa aposol.

³ Teenaa ki mee ake Peter kiaa ia, "Ananias, ai koe ku mee are ma ki hanatu Satan no usuusuhia koe ki hakarereesia TeAitu Tapu ka taaohi ki aaraa mane i oo mane ni too naa?"

⁴ Te saaita te kerekere naa seki tauia raa, teenaa se kerekere aau; aa te saaita te kerekere naa ni tauia raa, oo mane ni too raa ni mane aau. Ai koe ni maanatu are ma ki mee too vana naa? Koe ni see hakarereesia a koe se tamavare; koe ni hakarereesia a koe TeAtua!"

⁵ Te saaita koi Ananias ni lono i naa taratara nei raa, leiho lokoi a ia kilaro no mate. Naa tama hakkaatoa ni lono i te mee nei ni mattaku hakallika iloo. ⁶ Teenaa oo ake iloo naa tama taane raa no miinia tana haitino ka saaua no tanumia.

7 See rooroa koi raa, te aavana Ananias raa ku uru ake, aa a ia naa ni see iloa i te vana ni mee ake naa. 8 Teenaa vasiri ake iloo Peter, "Taratarā mai, teenei ko te kooina katoo naa mane koorua ni too i te kerekere koorua ni tauia?"

Safira ki mee ake, "Uee, teenaa te kooina katoo maaua ni too."

9 Teenaa ki mee ake Peter, "Ai koorua ma too aavana naa ni mannatu are ma ki haaiteria koorua TeAitu Tapu TeAriki? Naa taanata ni tanumia laatou too aavana raa ku ttuu mai i te tootoka raa ki saaua hoki koe ki haho!"

10 Te ffine naa ni leiho lokoi i te saaita naa no mate imua Peter. Naa tama taane raa ni uru ake no kkite maa te ffine raa ku mate, teenaa saaua iloo laatou te ffine naa no tanumia i te vasi tana aavana. 11 Naa tama hakkaatoa te lotu raa aa ma aaraa tama teelaa ni llono i te vana ni mee nei ni mattaku hakallika iloo

Naa aposol e hakassura naa mahi TeAtua

12 Naa aposol raa ni hakassura te lopo mahi TeAtua imua naa karamata te henua. Teenaa naa tama katoo e lotu raa ni kkutu iloto te Hakaseke i-taha Solomon. 13 Niaaina maa te henua ni taratarā hakanau i laatou raa, ni see hai tama i naa tama see lotu raa ni mannatu ma ki hakauru atu no lotu laatou hakapaa. 14 Iaa turaa taanata ma naa haahine ni lotu i TeAriki ka oo ake no hakapaa ki te kaavena naa tama e lotu.

15 Naa tama i te kina naa ni kkite katoo i naa vana naa aposol naa e mee, teenaa ki sausau ake laatou naa tama e mmaki raa no hakamoe i naa moelana laatou i te ara, ki too te maru Peter i naa tama naa i ana laka

ka hano. ¹⁶ E tammaki iloo naa tama ni oo ake i naa matakaaina e tauppiri ake ki Jerusalem, teenaa e oo ake ma naa tama e mmaki aa ma naa tama e tauria naa tippua hakallika; naa tama naa ni haia kato no taukalleka.

Naa aposol raa ku mee pakavaina

¹⁷ Teenaa te Maatua Hakamau raa ma naa tama e heheuna maa ia, teenaa ni tama i te kaavena naa Sadiusi, ni ffuri no manava haaeo i naa aposol. ¹⁸ Naa tama naa ni tauhia laatou naa aposol naa no ponotia ki loto te hare karapusi. ¹⁹ Araa nei te ensol TeAtua raa ni tarakina a ia naa tootoka te hare karapusi raa i te poo naa no hakauruhia naa aposol raa ki haho. Teenaa te ensol raa ki mee ake peelaa ki laatou, ²⁰ “Kootou oo no ttuu iloto te Hare Tapu raa aa kootou ku hakaea ki te henua i naa tiputipu te ora hou nei.” ²¹ Naa aposol raa ni hakannoo ki naa taratara te ensol naa. Teenaa naa tama naa ni oo atu ki loto te Hare Tapu raa i te tahaata naa no kaamata te akonaki te henua.

Te saaita te Maatua Hakamau raa ni ttae ake ma naa tama e heheuna ma ia raa, kkave iloo laatou kaunaki ki naa tama hakamaatua kato i te kanohenua Israel ki oo ake ki nnoho laatou no taratara. Ki oti raa kkave iloo laatou taratara ki naa tama e roorosi te hare karapusi raa ki too ake naa aposol. ²² Tevana iaa i te saaita naa tama ni heunatia laatou raa ni ttae atu ki te hare karapusi raa, naa tama naa ni see llave i naa aposol. Teenaa ahe iloo naa tama naa no taratara ake peelaa ki naa tama i te Kansol, ²³ “I te saaita maatou ni ttae atu raa, te hare karapusi naa e ppui hakanniti iloo aa naa wasi raa hakkaatoa e ttuu

ka roorosi i naa tootoka; tevana iaa i te saaita maatou ni tarakina maatou te tootoka raa, maatou ni see hai tama ni kkite iloto te hare!”

²⁴ Te saaita te hakamau naa wasi te Hare Tapu aa ma naa maatua hakamaatua raa ni llono i te mee nei raa, laatou ni hakatuu nataa iloo i te vana ku mee i naa aposol naa. ²⁵ Teenaa uru ake iloo te tanata tokotasi no mee ake peelaa ki laatou, “Kootou hakannoo! Naa tama ni ponotia kootou ki loto te hare karapusi raa e ttuu i te saaita nei iloto te Hare Tapu ka akonaki te henua.” ²⁶ Teenaa masike iloo te hakamau naa wasi raa no hano ma naa tama e heheuna ma ia raa no too ake naa aposol. Naa aposol raa ni too ake hakaraaoi iloo laatou, i te aa i laatou ni mattaku maa laatou ma ki tauatia naa tama i te kina naa ki naa hatu.

²⁷ Naa aposol raa ni too ake naa tama naa no hakatuuria iloo imua te Kansol, teenaa ki vasirisiri ake te Maatua Hakamau raa ki laatou, ²⁸ “Kootou ni puuia maatou ki see hakaeta ki te henua iloto te inoa te tama nei, aa kootou mmata i te vana kootou ni mee naa! Naa taratara naa ku oti te hakatereina kootou ki naa kina hakkaatoa iloto Jerusalem, aa kootou e mee maa teenei ko maatou nei ni mee ma ki taia maatou ttama naa!”[✧]

²⁹ Peter ma aaraa aposol ki hakaaha ake, “Maatou see lavaa te hakannoo ki ni tama. Maatou e hakannoo koi ki TeAtua. ³⁰ Kootou ni tuukia kootou Jesus no mate i aruna te kros, tevana iaa a Ia ni hakamasikeria hoki te Atua naa tippuna taatou raa i te mate.

³¹ TeAtua ni saaua a Ia te tama naa no hakanoho i tana vasi hakamaatau ma se Tuku aa maa

✧ 5.28 Mt 27.25

ko te Tama e hakasao taatou, te kanohenua Israel, teenaa ki lavaa taatou te ffuri naa manava taatou aa ki uiiia naa haisara taatou. ³² Maatou nei ko naa tama e tarataraina maatou naa vana TeAtua ni mee nei, aa TeAitu Tapu hoki e taratara i naa vana nei. Teenaa TeAtua e hookii TeAitu Tapu raa ki naa tama e hakannoo ki ana taratara.”

³³ Te saaita te Kansol raa ni llono i naa taratara nei raa, naa tama naa ni lloto iloo. Laatou ni fiffai ma ki taaia laatou naa aposol raa ki mmate. ³⁴ Araa nei te Faarisi tokotasi, tana inoa ko Gamaliel, a ia naa se tisa naa Loo aa e haia te henua ma se tama hakamaatua, ni masike no tuu imua te Kansol raa no vanaake ki naa tama laatou naa ki toa naa aposol raa no haia ki ttari mai i haho. ³⁵ Teenaa ki mee ake ia peelaa ki naa tama laatou i te Kansol, “Kootou naa tama Israel nei. Poopoo tonu i te mee kootou e mee ki mee ki naa tama naa. ³⁶ Kootou e illoa maa naa setau koi peelaa raa e mee te tama, tana inoa ko Tiudas, ni sare ka meemee ki te henua maa ia se hakamau. Teelaa se haa naa rau naa taanata ni tautari atu ki te tama naa. Tevana iaa te tama naa ni taia no mate no masseu huri naa tama e tautari kiaa ia naa no seai hakaoti te kaavena naa. Teenaa mate iloo te vana te tama naa ni mee naa. ³⁷ Kimuri koi raa, i te ssao te henua ni hakatuutuu naa inoa laatou iloto te laupepa te kaaman raa, Judas, te tama haka Galilee raa ni hakasura iho no tautari atu hoki te lopo tama kiaa ia. Tevana iaa a ia hoki ni taia no mate, aa naa tama hakkaatoa ni tautari atu kiaa ia naa ni masseu huri hoki ki naa kina. ³⁸ Aa teinei e mee atu ai nau

ki kootou. Kootou tiiake naa tama naa ki oo! Ki mee maa naa vana naa tama naa e hai raa e tautari koi ki te hakataakoto te tamavare te maarama nei raa, naa vana naa ma ki oo koi no sei. ³⁹ Tevana iaa ki mee maa teenaa ni vana e oomai i TeAtua raa, naa tama naa ma ki see lavaa kootou te puuia. Kootou ma ki kkite maa teelaa ko TeAtua raa e hetaa kootou!”

Teenaa te Kansol raa ni tuku ki naa taratara Gamaliel. ⁴⁰ Naa aposol raa ni hakaaha ake hoki naa hakamau raa ki hare no sarua, araa puuia iloo laatou naa tama naa ki sei iloo ki taratara iloto te inoa Jesus, teenaa tiiake iloo laatou naa aposol naa ka oo.

⁴¹ Te saaita naa aposol naa ni uru ki haho, naa tama naa ni fiafia iloo. I te aa i laatou e haia hakallikaina raa i laatou e tautari i Jesus.

⁴² Aa i naa aso hakkaatoa raa, naa aposol raa ni akonaki ka hakahea peenaa te Lono Taukareka i Jesus te Mesaea raa iloto te Hare Tapu aa iloto naa hare te henua.

6

Te takahitu ki tokonaki ki naa aposol

¹ I naa aso naa raa, te kooina naa tama e tautari i Jesus raa ni hanake no tammaki iloo. Teenaa e mee te saaita naa Jew teelaa e taratara haka Greece raa e hakatauttau ma naa tino Jew te henua naa, i naa Jew e taratara haka Greece raa e mee maa naa puruna laatou raa maraa see hanaia i naa vaevae ake naa kaikai i naa aso. ² Teenaa aru iloo te taka sinahuru maa ttakarua aposol raa ki naa tama kato e lotu raa no taratara ake

peelaa, “Te mee raa see tonu maa maatou ki tiiake lokoi te hakaea te Lono Taukareka raa ma ki anaana maatou ki te vasi naa kaikai e vaevvae naa. ³ Aku taaina ma aku kave nei. Kootou hakamaatino setakahitu taanata iloto kootou naa e atammai aa ettaka ma naa mahi TeAitu Tapu ki tukua maatou ki mmata i te vasi naa kaikai naa. ⁴ Aa maatou iaa ku heheuna tonu te taku ka hakaea te Lono Taukareka.”

⁵ Te kaavena e lotu naa hakkaatoa ni fiffai ki te maanatu naa aposol naa, teenaa tukua iloo laatou

Stephen, te tama e taka ma TeAitu Tapu aa e lotu haimahi i TeAtua,

Philip,

Prokorus,

Nikanor,

Timon,

Parmenas,

aa ko Nikolaus (te tama sara haka Antiok teelaa ku lotu i te lotu naa Jew)

⁶ Te takahitu taanata naa ni too atu te kaavena e lotu raa kimua naa aposol, teenaa naa aposol raa ki hakappiri naa rima laatou ki aruna naa tama naa no taku maa laatou.

⁷ Teenaa naa taratara TeAtua naa ni ttoha ki naa kina. Te kooina naa tama ni tautari ki Jesus iloto Jerusalem raa ni hanake koi no lasi, aa te lopo maatua te Hare Tapu hoki ni ffuri no tautari ki Jesus.

Stephen ku tauhia

⁸ Stephen se tama e haia hakaraaoina iloo TeAtua, aa naa mahi TeAtua e takkoto iaa ia. Aia ni hakasura te kau mahi TeAtua ka kkite te henua. ⁹ Tevana iaa e mee aaraa tama

ni see fiffai ki Stephen. Teenaa ni tama e ffai i te kaavena te Hare lotu naa Jew e ttapa ma ko "Naa tama ni hakattanaria." Teenaa ni Jew ni oomai i Sairin maa Alexandria. Naa tama naa ma aaraa Jew ni oomai i naa matakaaina Silisia ma Asia ni kaamata te hakatauttau laatou ma Stephen. ¹⁰ Tevana ia Stephen ni haia hakaraaoina iloo TeAitu Tapu raa no atamai, teenaa i tana saaita ni huri no taratara atu raa, ni see hai tama i naa tama naa ni sahea laatou ana taratara. ¹¹ Teenaa usuhia iloo laatou aaraa tama i naa tama naa ki oo no taratara peela, "Maatou e llono i naa taratara hakallika te tama nei i Moses aa i TeAtua!" ¹² Naa tama naa ni oo no usuusuhia iloo laatou ka llo to naa tama i te kina naa ma naa tama hakamaatua naa Jew aa ma naa tisa naa Loo, teenaa ki oo atu naa tama naa no tauhia iloo laatou Stephen no taakina kimua te Kansol. ¹³ Araa too ake iloo laatou aaraa tama ki oo ake no mee ni taratara hakallesi maa laatou i Stephen, teenaa naa tama naa ni oo ake no taratara peela, "Te tama nei maraa e taratara hakallika lokoi i te Hare Tapu TeAtua aa i naa Loo Moses. ¹⁴ Maatou ni llono te tama nei e taratara maa Jesus te tama i Nazareth raa ma ki seua a ia te Hare Tapu, aa ma naa vana hakamaatua Moses ni tuku ma ki tautari taatou raa ma ki hurisia te tama naa."

¹⁵ Naa tama hakkaatoa ni nnoho iloto te Kansol naa ni ttuu kato naa karamata laatou i Stephen, teenaa laatou nikkite maa naa karamata te tama naa e mee koi ma ko naa karamata te ensol.

7

Naa taratara Stephen

¹ Te Maatua Hakamau raa ki vasiri ake ki Stephen, “Teena ni taratara maaoni naa tama naa e mee iaa koe?”

² Stephen ki hakaaha ake, “Aku taaina ma aku tammana nei, hakannoo mai. Te saaita taatou tipuna, Abraham, seki hano are no noho i Haran raa, TeAtua Nnui ni hakasura ake kiaa ia i Mesopotamia ³ no taratara ake peela, ‘Tiiake too haanauna raa aa koe ku masike i too henua naa no hano ki taku henua ma ki hakaari atu kiaa koe.’[☆]

⁴ “Teena masike iloo Abraham i tana henua naa no hano no noho i Haran. I te saaita tana tamana ni mate raa, Abraham ni kaavea mai TeAtua ki au no noho i te kerekere e nnoho kootou nei.[☆] ⁵ TeAtua ni sei iloo se tamaa kina i te kerekere naa ni kauake ma se tino kerekere Abraham i te saaita naa. Tevana iaa TeAtua ni purepure ake maa te kerekere naa ma ki oti ku kauake. Ia ki Abraham, aa ma te kerekere naa ma ki noho ma ia ma ana tamalliki. I te saaita TeAtua ni mee ana purepure nei raa, Abraham seki hai tamalliki are.[☆] ⁶ TeAtua ni taratara ake peela ki Abraham, ‘Too haanauna raa ma ki oo no nnoho i te henua aaraa tama, teena laatou ma ki heheunatia ma ni poe naa tama i te kina naa aa laatou ma ki mee pakavaina iloto naa setau e haa naa rau.[☆] ⁷ Tevana iaa nau ma ki hakatonutonu naa tama e heheuna ai laatou, aa kimuri too haanauna naa

☆ **7.3** Gen 12.1 ☆ **7.4** Gen 11.31; 12.4 ☆ **7.5** Gen 12.7; 13.15; 15.18; 17.8 ☆ **7.6** Gen 15.13-14

ma ki hakattaha i te henua naa no oomai no lotu iaa nau i te kina nei.'☆ 8 Ki oti raa TeAtua ku vanaake ki Abraham ki ssere naa kina ana tamalliki taanata, ki takoto ma se hakamaatino i ana purepure ki Abraham. Teenaa i te varu naa aso Isaac i tana saaita ni haanau raa, a ia ni serea ana kina Abraham; Isaac naa ni ssere naa kina tana tama Jacob, aa Jacob ni ssere naa kina tana taka sinahuru maa ttakarua tamalliki, teenaa ko naa tippuna taatou i te manava taatou nei.☆

9 “Naa tamalliki Jacob raa ni manava haaeo i laatou taina, Joseph, teenaa too iloo laatou taina naa ki Egypt no kauake ki aaraa tama ki tauia no heheunatia ma se poe. Tevana iaa TeAtua ni taka ma Joseph,☆ 10 teenaa Joseph ni hakasaoria a Ia i naa haaeo ni pakkuu kiaa ia. Aa te saaita Joseph ni tuu imua te tuku Egypt raa, TeAtua ni haia a Ia Joseph ki atamai aa ki hiihai te tuku Egypt raa kiaa ia. Teenaa Joseph ni hakanohoria te tuku raa ki roorosi i tana hare aa ki noho ma ko te hakamau te kaaman Egypt.☆

11 “I te saaita naa raa, te one raa ku tae ake ki Egypt ma Canaan, ka mmate naa tama naa i te hiikkai. Naa tippuna taatou raa ni see hai kaikai ni llave,☆ 12 teenaa te saaita Jacob ni lono maa e mee ana kaikai i Egypt raa, heunatia iloo ia ana tama, teenaa ko naa tippuna taatou, ki oo no ssee mai ni kaikai maa laatou i Egypt. Teenaa ko te oo mua ana tama naa. 13 I te saaita naa taaina Joseph raa ni ttao no ahe ki Egypt raa,

☆ 7.7 Ex 3.12 ☆ 7.8 Gen 17.10-14; 21.2-4; 25.26; 29.31—35.18

☆ 7.9 Gen 37.11; 39.2,21 ☆ 7.10 Gen 41.39-41 ☆ 7.11 Gen 42.1-2

Joseph ni hakaari ake ki ana taaina naa maa teelaa ko ia. Teenaa ki iloa ai te tuku Egypt raa i te haanauna Joseph.✠ ¹⁴ Teenaa kkave iloo te kaunaki Joseph ki tana tamana, Jacob, ki hanake ia ma tana haanauna raa hakkaatoa ki Egypt. Laatou naa se tino hitu maa ttakarima hakkaatoa i te haanauna naa.✠ ¹⁵ Teenaa hano iloo Jacob ki Egypt, teenaa ko tana kina ni noho no mate ai ma ana tama, naa tippuna taatou.✠ ¹⁶ Naa haitino laatou naa iaa ni toa no tanumia i Shekem, i te kava Abraham ni taavi ki naa mane i naa tama i te manava Hamor.✠

¹⁷ “Te saaita TeAtua ni taupiri ki hakattino ana purepure ki Abraham raa, te kooina naa tama taatou ku noho i Egypt raa ni hanake no tammaki iloo. ¹⁸ Araa teenaa, teelaa setuku see iloa i Joseph raa ku noho no tuku i Egypt.✠ ¹⁹ Te tuku naa ni meemee tipuaina a ia naa tippuna taatou ka mee pakavaina a ia laatou. Naa tama naa ni hakamatakuria te tuku naa ki tiiake naa tamalliki punaammea laatou raa i haho ki mmate.✠

²⁰ “Teenei ko te saaita Moses ni haanau mai. I tana saaita ni haanau mai raa, a ia ni tiputipu taukareka i naa karamata TeAtua. Te tamariki naa ni anaanaria iloto te hare laatou raa no lava iloo naa marama e toru.✠ ²¹ Aa i tana saaita ni hakataharia i te hare laatou raa, te taupu te tuku raa ni toa a ia te tamariki raa no anaanaria no matua ma se tino tama aana.✠ ²² Moses ni akonakina ki atamai i naa vana

✠ **7.13** Gen 45.1,16 ✠ **7.14** Gen 45.9-10,17-18; 46.27 ✠ **7.15** Gen 46.1-7; 49.33 ✠ **7.16** Gen 23.3-16; 33.19; 50.7-13; Josh 24.32 ✠ **7.18** Ex 1.7-8 ✠ **7.19** Ex 1.10-11,22 ✠ **7.20** Ex 2.2 ✠ **7.21** Ex 2.3-10

hakkaatoa Egypt. Teenaa a ia ni tipu ake no haimahi i ana taratara aa i ana vana e mee.

²³ “Te saaita Moses ni matua no tae ki te matahaa ana setau raa, a ia ni maanatu ki hano ia no mmata inaa noho ana taaina, naa tama i Israel.✠ ²⁴ A ia ni hano no kite iloo i naa mee pakavaina te tama haka Israel tokotasi ate tama haka Egypt, teenaa huri atu iloo ia no sui ki te tama naa no taia te tama haka Egypt naa no mate hakaoti. ²⁵ (Moses ni maanatu ma ana taaina naa ma ki illoa maa ia ma ki heunatia TeAtua ki hakassaoria laatou, tevana iaa naa tama naa ni see illoa.) ²⁶ Telaa aso raa, Moses ni kite i te takarua haka Israel e patu, teenaa hanatu iloo ia no vaaea te takarua raa ki see patu. A ia ki mee ake peelaa ki te takarua naa, ‘Hakannoo mai. Koorua naa se hai taina; koorua e patu i te aa?’ ²⁷ Araa nei te tama teelaa e taia a ia telaa tama raa ni huri ake no turekina a ia Moses ki te vasi, ka mee ake peelaa, ‘Koe ni tukua ai ma ki au koe no hakatonutonusia maaua?’ ²⁸ E aa? Koe ku mee ma ki au koe no taia nau pee ko te te tama haka Egypt ni taia a koe no mate i te aso raa?’ ²⁹ I te saaita Moses ni lono i naa taratara nei raa, a ia ni sopo no tere ki Midian no noho i te matakaaina naa. Teenaa a ia ni aavana i te kina naa no mee iloo ana tamalliki taanata e lua.✠

³⁰ “Moses ni noho i te kina naa no llaka iloo naa setau e matahaa, teenaa hakasura ake iloo te ensol raa kiaa ia iloto te puku vao e ura iloto mouku, e taupiri ki te Mouna Sinai.✠

³¹ Naa mouri Moses ni oho iloo i tana mee

✠ 7.23 Ex 2.11-15 ✠ 7.29 Ex 18.3-4 ✠ 7.30 Ex 3.1-10

ni kite naa, teenaa hanatu iloo ia no taupiri atu ki te puku vao raa ki ttoka hakaraaoi a ia. Araa nei a ia kulono i naa taratara ake te reo TeAriki: ³² 'Nau nei ko te Atua oo tippuna, te Atua aa Abraham, te Atua aa Isaac, aa te Atua Jacob'. Moses ni porepore i tana matakū, aa ni see lavaa te ttoka atu. ³³ TeAriki ki mee ake kiaa ia, 'Uii oo taka e hakao naa, i too kina e tuu naa e tapu. ³⁴ Nau ku oti te kite i naa mee pakavaina aku tama raa i Egypt. Nau nilono i naa ttani laatou, teenei nau ku hano no hakassaoria laatou. Kau te saaita nei; koe ku kaavea a nau ki Egypt.'

³⁵ "Teenei ko te Moses ni hakakkeina te kanohenua Israel i naa taratara laatou ni hai ake peelaa kiaa ia, 'Koe nitukua e ai ki au koe no hakatonutonusia maatou?' A ia naa ko te tama teelaa ni hakasura ake te ensol raa kiaa ia iloto te puku vao e ura raa no taratara ake i aa ia naa ko te tama e heunatia TeAtua ki hakassaoria ana tama aa ki noho hakamaatua i laatou. ✧ ³⁶ A ia naa ni taakina a ia te kanohenua Israel raa no hakattaha i Egypt, teenaa a ia ni hakassura naa mahi TeAtua i Egypt aa ma i te Moana e Mmea iloto naa setau e matahaa laatou nittaka vaaroto mouku. ✧ ³⁷ Moses raa ko te tama ni vanaake ki te kanohenua Israel raa peelaa, 'TeAtua ma ki heuna atu tana pure ki kootou, e mee pee ko nau nei e heunatia atu ia, aa te tama naa se tama koi i kootou.' ✧ ³⁸ Moses raa ko te tama ni hakkuturaia a ia te kanohenua Israel raa hakapaa iloto mouku; a ia i te kina naa ma naa tippuna taatou aa ma

✧ 7.35 Ex 2.14 ✧ 7.36 Ex 7.5; 14.21; Num 14.33 ✧ 7.37 Deut 18.15,18

te ensol teelaa ni taratara ake kiaa ia i aruna te Mouna Sinai. Teenaa naa taratara TeAtua e takkoto te ora raa ni kauatu kiaa ia i te kina naa ki kaumai ki taatou.✠

³⁹ “Tevana iaa naa tippuna taatou raa ni see fiffai maa laatou ki hakannoo ki Moses; ttama naa ni hakakkeeina laatou ka nnoho laatou no mannatu ki ahe laatou ki Egypt.

⁴⁰ Teenaa ki mee ake naa tama naa ki Aaron, ‘Penapenaa ni atua maa maatou ki tautari maatou. Maatou ku see illoa ma se aa ku mee i Moses, te tama ni taakina mai a ia maatou i Egypt.’✠

⁴¹ Teenaa ki penapena ai laatou aitu e tiputipu ma se punua purumakau, no hakaara naa mee laatou ki te mee naa. Naa tama naa ni mee laatou taffao ka lotu ki te aitu laatou ni penapena soko laatou naa.✠

⁴² Teenaa tiiake iloo naa tama naa TeAtua, ki lotu laatou ki naa hetuu i te lani, teenaa e hanotonu maa naa taratara e takkoto iloto te Laupepa naa pure TeAtua:

‘Kootou naa tama Israel nei.

I naa setau e matahaa kootou ni ttaka vaaroto mouku raa,

naa manu kootou ni taa ma ni mee e hakaara raa ni see hakaara mai kiaa nau.

⁴³ Teelaa ko te tamaa hare te atua Molok raa e sausaua kootou,

aa te hetuu te atua kootou, Refan;

Teenaa ko naa aitu kootou ni penappena ma ki lotu ai kootou.

Teenaa kootou ma ki kerekereia a nau ki oo kootou no nnoho soko kootou i telaa vasi Babilon.’✠

✠ **7.38** Ex 19.1—20.17; Deut 5.1-33 ✠ **7.40** Ex 32.1 ✠ **7.41** Ex 32.2-6 ✠ **7.43** Amos 5.25-27 (LXX)

44 “Naa tippuna taatou raa ni hakatuu laaou Tamaa Hare teelaa e noho ai TeAtua i mouku. Te hare naa ni penapenaa laaou tautari ki te tiputipu Moses ni hakakkiitea TeAtua.✠ 45 Kimuri raa naa tippuna taatou, teelaa ni too te tamaa hare naa i naa tammana laaou, ni saaua laaou te hare naa ka oo ma laaou i te saaita laaou ni oo ma Joshua no too naa kerekere i naa kanohenua ni kerekereia TeAtua. Te tamaa hare naa ni tuu i te kina naa no tae iloo ki te ssao David ni tuku.✠ 46 TeAtua ni hiihai ki David, teenaa David ni vanaake ki TeAtua maa ia ma ki hakatuu se hare ki noho te Atua aa Jacob.✠ 47 Iaa teelaa ko Solomon are raa ni hakatuu te hare tapu TeAtua naa.✠

48 “Tevana iaa, TeAtua Haimahi raa see noho iloto naa hare naa tama e hakatuu; e mee pee ko naa taratara ake te pure TeAtua:

49 ‘TeAriki e mee maa, Te lani ko taku nohorana, aa te kerekere ko taku aruna e hapiri aku vae. Se hare peehea kootou ma ki hakatuu ma se hare aaku?

Teehea taku kina ma ki noho?

50 A nau soko nau ni penapena naa mee nei hakkaatoa.✠

51 “Kootou ku manava makattau peehea! Kootou ku mee iloo pee ko naa tama seki illoa i TeAtua: kootou ku llono nataa peehea i naa taratara TeAtua! Kootou maraa e heatu ma Te Aitu Tapu, peelaa koi ma ko naa tippuna kootou naa.✠ 52 Se pure peehea TeAtua

✠ 7.44 Ex 25.9,40 ✠ 7.45 Josh 3.14-17 ✠ 7.46 2 Sam 7.1-16; 1 Chr 17.1-14 ✠ 7.47 1 Kgs 6.1-38; 2 Chr 3.1-17 ✠ 7.50 Is 66.1-2 ✠ 7.51 Is 63.10

ni see mee pakavaina naa tippuna kootou naa? Naa tama hoki e heheuna i TeAtua, teelaa ni tarataraina laatou imua iloo i te au te Tama e Tonu raa, ni taايا hoki naa tippuna kootou. Aa teenei kootou ni ffuri no hookina kootou te tama naa ki naa tama e hakallika raa ki taia no mate. ⁵³ Naa Loo TeAtua raa ni kauatu naa ensol raa ki kootou naa Jew, tevana iaa kootou ni see tautari ki naa Loo naa!”

Stephen e tauatia naa Jew ki naa hatu

⁵⁴ Naa tama i te Kansol raa ni porepore iloo i naa lloto laatou i naa hakannoo laatou ki naa taratara Stephen e hai ake. ⁵⁵ Tevana iaa naa mahi katoo TeAitu Tapu raa ni takkoto i Stephen, teenaa a ia ni ttoka no kite i naa maasina iho TeAtua i te lani, aa i naa tuu ake Jesus i te vasi hakamaatau TeAtua. ⁵⁶ Stephen ki mee ake, “Kootou mmata! Nau e kite i naa taaraki mai te lani ka tuu iho te Tama te Henua raa i te vasi hakamaatau TeAtua!”

⁵⁷ Naa tama i te Kansol naa ni ppui naa kautarina laatou ki see llono laatou i naa taratara Stephen, teenaa kappisi iloo naa varo laatou no osohia laatou Stephen no tauhia. ⁵⁸ Teenaa taakina iloo laatou te tama naa ki haho te henua naa no tauatia ki naa hatu. Naa tama naa ni uii naa kkahu laatou raa no tuku atu iloo ki mmata ake te tama taane tokotasi, tana inoa ko Saul.

⁵⁹ Te saaita naa tama naa ni ttuu ka tauatia laatou Stephen raa, Stephen ni tuu koi no taku, “TeAriki Jesus, too atu taku manu!” ⁶⁰ Teenaa tuu iloo ia ki ana turi no taku ka tani vaaruna, “TeAriki! Koe see maanaturia naa haisara

naa tama nei e mee kiaa nau!" A ia ni oti koi ana taratara nei raa, mate iloo ia.

Teena Saul ni hiihai maa naa tama naa ki taia laatou Stephen ki mate.

8

Saul e taia a ia naa tama te lotu

¹ I te saaita naa raa, naa tama te lotu e nnoho iloto Jerusalem raa ni kaamata te haia hakallikaina. Naa tama hakkaatoa e lotu raa ni masseu ki naa matakaaina iloto Judea maa Samaria. Teelaa ko naa aposol raa koi ni nnoho i Jerusalem. ² E mee naa tama te lotu ni toa laatou te haitino Stephen no tanumia, naa tama naa ni mmate hakaoti i naa ttani laatou.

³ Tevana iaa Saul ni kaamata no seua a ia te lotu. Aia ni sare uru kato o i naa hare naa tama e lotu raa no huutia ake naa taanata maa naa haahine hakkaatoa e lotu no ppono ki loto te hare karapusi.✧

Te Lono Taukareka raa ku tarataraina i Samaria

⁴ Naa tama e lotu teelaa ni masseu mai i Jerusalem raa ni oo no hakaeta te Lono Taukareka raa i naa kina kato o laatou e oo.

⁵ Philip ni hano kite matakaaina hakamau i Samaria raa no hakaeta i naa tiputipu Christ ki te kanohenua te matakaaina naa. ⁶ Te saaita te kanohenua naa ni llono i naa taratara Philip ka kkite laatou i ana hakassura naa mahi TeAtua raa, naa tama naa ni hakannoo hakaraaoi iloo ki ana taratara e kauake.

⁷ E tammaki iloo naa tama ni tauria naa tippua hakallika raa ni haia no taukalleka,

✧ 8.3 Acts 22.4-5; 26.9-11

teenaa naa tippua naa ni kappisi naa varo
 laatou i te saaita laatou ni hakattaharia
 i naa tama naa, aa e tammaki naa tama see lavaa
 te sassare ma naa tama see ssare hakaraaoui
 ni haia no taukalleka. ⁸ Teenaa naa tama
 i te matakaaina naa ni fiaffia iloo.

Simon te tama pakava

⁹ Teelaa se tama pakava e noho
 i te matakaaina naa, tana inoa ko Simon.
 Te kanohenua Samaria naa ni massaro iloo
 i naa pakava te tama naa e hai, aa te tama naa
 e hikkahi kiaa ia maa ia se hakamau.
¹⁰ Naa tama hakkaatoa i te matakaaina naa,
 teenaa e kaamata mai iloo i naa hakamau
 no tae ki naa tamavare, ni hakannoo atu
 hakaraaoui iloo ki naa vana te tama naa e hai,
 ka taratara hakanau peelaa, "Naa mahi TeAtua
 e ilotia ma ko ana 'Mahi Hakamaatua' raa,
 teenei e hakatii maarama mai i te tama nei."
¹¹ Naa tama naa ni hakannoo atu iloo
 peenei ki te tama naa i laatou ku rooroa iloo
 i naa nnoho laatou ka massaro peenaa
 i naa pakava te tama naa e hai. ¹² Tevana iaa,
 i te saaita naa tama naa ni hakannoo
 ki naa hakaea ake Philip te Lono Taukareka
 i te Nohorana TeAtua aa maa Jesus Christ
 ko te Mesaea raa, naa tama naa, teenaa
 ko naa taanata ma naa haahine hakkaatoa,
 ni too te hakaukau tapu. ¹³ Simon tana tino
 hoki ni hakannoo ki naa taratara Philip; aa
 i tana saaita ni oti te too te hakaukau tapu raa,
 a ia ni taka atu vaamuri Philip, teenaa ki oho
 ana mouri i ana kite i Philip e hakassura
 naa mahi e llasi TeAtua.

14 Naa aposol e nnoho i Jerusalem raa ni llono maa te kanohenua haka Samaria raa ku oti te too naa taratara TeAtua, teenaa heunatia iloo laatou Peter laaua ma John ki oo ki Samaria. 15 Te takarua naa nittae atu no taku iloo ma naa tama ku lotu i te kina naa, teenaa ki toa laatou TeAitu Tapu. 16 I te aa, i naa mahi TeAitu Tapu raa seki tau i naa tama naa; laatou ni hakaukau tapuina koi iloto te inoa TeAriki Jesus. 17 Peter ma John ni oo atu no hakapiri iloo naa rima laaua i aruna naa tama naa no taku maa naa tama naa, teenaa tau iloo TeAitu Tapu raa i naa tama naa.

18 Simon ni kite maa TeAitu Tapu raa ni tau i naa tama raa i te saaita naa aposol raa ni hakapiri naa rima laaua i aruna laatou, teenaa hookii iloo naa mane ki Peter ma John, 19 ka mee ake peelaa, "Kaumai naa mahi naa kiaa nau hoki, teenaa ki taku saaita e hakapiri aku rima i aruna naa tama raa, TeAitu Tapu ki tau i naa tama naa hoki."

20 Araa nei Peter ku mee ake kiaa ia, "Tere hakaatea iloo ma oo mane naa ki te kina te ahi e ura see mate! Eaa? Koe e maanatu maa koe e lavaa koi te tauia a koe naa mahi TeAtua ki te mane? 21 Koe see hai vana e mee iloto naa heuna maaua nei, i te aa itoo hatumanava see tonu i naa karamata TeAtua. 22 Tiiake oo mannatu hakallika naa, aa koe ku taku ki TeAriki ki aroha iaa koe, iaa koe ni mee oo mannatu e hakallika peenaa. 23 I te aa, nau e kite maa too manava kaimanako naa e hakallika iloo, aa koe hoki se tama ku hakavaarea naa mahi te haisara."

24 Teenaa ki mee ake Simon, “Koorua taku ki TeAtua ki see ssura naa vana koorua e taratara nei iaa nau.”

25 Te saaita Peter ma John ni oti te hakahea ki naa tama raa i te illoa laaua i Jesus Christ aa i naa taratara TeAriki raa, laaua ni ahe ki Jerusalem. Teenaa laaua ni hakataka atu i naa tamaa henua vaaroto Samaria raa ka hakahea te Lono Taukareka ki naa tama i naa kina naa.

Philip e akonakiria a ia te tama haka Ethiopia

26 Teenaa te ensol tokotasi TeAtua ni vanaake peelaa ki Philip, “Masike no hano ki te kipu ki te ara e taa vaaroto mouku, teenaa ko te ara e tere iho i Jerusalem ki Gaza.” (Te ara naa ku see saarea i naa aso nei.)

27 Teenaa masike iloo Philip no hano i te ara naa. I te ara raa a ia nittiri i te tama haka Ethiopia e taapaa ma se ‘eunuch’, e tere i tana karis raa ki tana henua. Te tanata naa se hakamau e roorosi i naa mane te tuku ffine i Ethiopia, aa a ia naa ni hano ki Jerusalem no lotu i TeAtua, aa te nei a ia ku ahe ki tana henua.

28 Te tanata naa e noho i aruna tana karis raa ka paupau te laupepa te pure Isaiah.

29 Te Aitu Tapu raa ki mee ake ki Philip, “Sare atu ki taupiri koe ki te karis e tere raa.”

30 Teenaa tere atu iloo Philip ki te karis naa no lono i naa paupau te tanata naa te laupepa Isaiah.

Philip ki vasiri ake, “Koe e iloa i te hakataakoto naa taratara e paaua a koe naa?”

31 Te hakamau raa ki mee ake, “Nau ma ki iloa peehea ki mee maa see hai tama e iloa e hakaari mai te hakataakoto naa taratara nei?”

Teena a vanaake iloo te tama naa ki Philip
ki kake ake ki aruna no noho i tana vasi.

³² Naa taratara te laupepa Isaiah e noho
te tanata naa no paupau raa e taratara peela:

“Ttama naa e mee pee ko te sipsip e taakina
ki taia,

a ia ni sei iloo se taratara ni pesi,

e mee pee ko naa moe seemuu te sukua sipsip
i ana tasia tana huru.

³³ Ttama naa ni kotia vare lokoi ka hakanaparia,

A ia sei tana haanauna e nnoho mai
ma ki taratara ai te henua i laatou,

i te aa i aa ia ku taia no mate, teena tana ora
i te kerekere nei ku oti.”[✧]

³⁴ Te hakamau raa ki vasiri ake ki Philip,
“Hakaari mai, te pure e sissii naa taratara nei

e taratara i ai? A ia e taratara iaa ia soko ia, sei,
e taratara i telaa tama?”

³⁵ Teena kaamata iloo Philip
te hakaea ake te Lono Taukareka

i Jesus raa ki te tanata naa, e kaamata iloo

i te taratara te Laupepa Tapu e paaua laaua naa.

³⁶ Te takarua naa ni tere iho i te ara naa
no tae iloo ki te kina te vai. Teena ki mee ake

te hakamau raa Philip, “Ttoka mai, te nei
se vai. Nau e puuia te aa ma ki see too nau

te hakaukau tapu?” ³⁷ [Philip ki mee ake, “Koe
e lavaa te too te hakaukau tapu ki mee maa koe

e lotu ma too hatumanava hakkaatoa i TeAtua.”
Te hakamau raa ki hakaaha ake, “Nau e iloa maa

Jesus Christ ko te Tama maaoni TeAtua.”]

³⁸ Te hakamau naa ni huri no vanaake iloo
ki te tama e terekia a ia te karis raa ki ttuki, araa
ssepu iho iloo laaua ma Philip ki te vai, no hanatu

[✧] **8.33** Is 53.7-8 (LXX)

Philip no hakaukau tapu te hakamau naa.
³⁹ Te saaita te takarua naa ni massike ake
 i te vai raa, Philip ni toa TeAitu Tapu raa
 i te kina naa no see kite hakaoti te hakamau naa
 iaa ia. Te hakamau raa iaa ni hano hiahia koi
 ki tana henua. ⁴⁰ Philip iaa ni kite maa ia
 ku noho i Asotus. Teenaa a ia ni hakataka
 i te kina naa no hano ki Sisaria ka hakaeta te Lono
 Taukareka raa i naa tamaa matakaaina katoo
 i te kina naa.

9

Saul ku huri tana manava no lotu i TeAtua (Acts 22.6-16; 26.12-18)

¹ I te saaita naa raa, Saul koi lellere
 ki taia a ia naa tama e tautari ki TeAriki.
 Teenaa a ia ni masike no hano iloo no mmata
 i te Maatua Hakamau raa ² ki sissii ni pas
 no hakailoa ake ki naa hare lotu naa Jew
 i Damascus, ma ki mee a ia, Saul, e lave ni tama
 e tautari ki te Mateara TeAriki i te kina naa,
 teenaa ko naa taanata hakapaa katoo ma
 naa haahine, naa tama naa ma ki tauhia a ia
 no taakina ake ki Jerusalem.

³ Teenaa te saaita Saul ni hanatu no taupiri
 ki Damascus raa, a ia ni hakatekia i naa llama ake
 te maasina raa i te lani no too te maasina naa
 iaa ia. ⁴ Saul ni leiho ki te kerekere no lono iloo ia
 i naa taratara ake te reo raa peelaa kiaa ia, "Saul,
 Saul! Nau e seeia a koe ki taia i te aa?"

⁵ Saul ki vasiri, "Koe ko ai, TeAriki?"

Te reo raa ki mee ake, "Nau ko Jesus, te tama
 e seeia a koe ki taia. ⁶ Masike ki aruna aa
 koe ku hanatu ki loto te matakaaina naa. E mee
 te tama e noho i te kina naa ma ki taratara atu
 i too vana ki mee."

7 Naa tama ni oo laatou ma Saul raa ni tuu seemuu koi, see hai taratara. Naa tama naa ni llono i naa taratara ake te reo naa, tevana iaa laatou ni see hai tama ni kkite. 8 Saul ni masike ki aruna no mee iloo ma ki tallaki ana karamata, araa nei ana karamata ku ppuni. Teenaa ppiki iloo naa tama naa te rima Saul no hakattaki ki loto ki te matakaaina Damascus. 9 Ni aso iloo e toru, Saul ni see lavaa te kite, aa i naa aso naa raa, a ia e noho see kai aa see unu.

10 E noho iloto Damascus raa, teelaa se tama e lotu, tana inoa ko Ananias. TeAriki ni hakasura atu kiaa ia no vanaake peelaa, "Ananias!"

Ananias ki hakaahē ake, "TeAriki, teenei nau."

11 TeAriki ki mee ake, "Masike no hano ki te ara e ttapa ma ko te Ara e Tonu, aa i te hare Judas raa koe ku vasiri ki mmata koe i te tanata haka Tarsus e ttapa ma ko Saul. Ttama naa e taku, 12 ku oti te hakakkiitea TeAtua i naa hanake te tanata e ttapa ma ko Ananias no hakapiri ana rima kiaa ia ki kite ia hoki."

13 Teenaa ki mee ake Ananias, "Te Ariki, turaa tama ku oti te taratara mai i naa sosorina te tama naa, aa i ana vana hakallika iloo ni mee ki oo tama i Jerusalem. 14 Aa teenei a ia ku heunatia mai naa maatua hakamaatua i Damascus ki au no karapusina naa tama kato e lotu iaa koe."

15 TeAriki ki mee ake kiaa ia, "Tere. Teenaa ko taku tama ni ttapa ma kioti ku haia aku heuna. Taku inoa ma ki hakailotia te tama naa ki naa tama i naa henua sara, ki naa tuku aa ki te kanohenua hoki Israel. 16 Aa te tama naa ma ki hakaarina ake nau ki iloa

maa ia ma ki mee pakavaina, i te aa i aa ia e lotu iaa nau.”

¹⁷ Teenaa hanatu iloo Ananias no uru atu ki te hare e noho ai Saul no hakapiri atu ana rima kiaa ia ka mee ake peelaa, “Saul, taku taina. Nau e heunatia mai TeAriki Jesus, te tama ni hakasura atu kiaa koe i te ara i too saaita ni au peenei, ki au nau no mmata iaa koe ki lavaa koe te kite hoki, aa ki tau naa mahi TeAitu Tapu iaa koe.” ¹⁸ Saaita naa lokoi, te mee e mee ma ni unahi naa ika raa ku maaoha mai i naa karamata Saul no kite hoki a ia. A ia ni masike ki aruna no huri atu iloo Ananias no hakaukau tapuria. ¹⁹ Teenaa i tana saaita ni oti te kai raa, a ia ni makkaa hoki.

Saul e hakaea te Lono Taukareka i Damascus

Saul ni noho ake ana aso i Damascus ma naa tama te lotu. ²⁰ A ia ni hanotonu ki naa hare lotu naa Jew raa no kaamata te hakaea maa Jesus ko te Tama TeAtua.

²¹ Naa tama hakkaatoa ni llono i ana hakaea naa taratara naa ni oho ka vasirisiri peelaa, “E aa? Teenei sei ko te tama koi ni sare taaia a ia naa tama i Jerusalem teelaa e lotu i Jesus? Te tama nei sei ni au no mee ki karapusina naa tama naa aa ku taakina ki naa maatua hakamaatua?”

²² Tevana iaa Saul ni usuhia TeAtua ka haimahi ana taratara; a ia ni mattoni iloo i ana hakaea maa Jesus ko te Mesaea, teenaa naa Jew e nnoho i Damascus raa ni see hai taratara ni illoa ma ki hakaaha laaou ana taratara.

²³ E tammaki naa aso ku oti te llaka raa, naa Jew raa ni kkutu hakapaa no taratara ki taia laaou Saul. ²⁴ Tevana ia Saul ni hakaarina ake

i te vana naa tama naa ni taratara ki mee. I te poo ma te ao naa tama naa e roorosi peenaa i naa mata naa ara te matakaaina naa ki kkite laatou i Saul aa ku taia laatou ki mate. ²⁵ Tevana iaa i te poo tokotasi raa, naa tama ni ttaka ma Saul raa ni toa laatou Saul no pponotia ki loto te kete no hakaterekia ki taha te hiri e aareha i te henua naa. ☆

Saul ku ahe ki Jerusalem

²⁶ Saul ni hano ki Jerusalem no mee ma ki heheuna ia hakapaa ma naa disaipol. Tevana iaa naa disaipol raa ni mattaku i aa ia, i laatou ni mannatu maa Saul seai se tama e lotu maaoni. ²⁷ Teenaa hanake iloo Barnabas no toa Saul ka oo laaua no mmata i naa aposol. Barnabas ni taratara ake ki naa aposol raa i naa hakasura ake TeAriki no taratara laaua ma Saul i te ara. A ia e taratara ake hoki i naa hakaea see kkapo Saul te Lono Taukareka iloto te inoa TeAriki i Damascus. ²⁸ Teenaa noho iloo Saul ma naa tama naa i Jerusalem ka hakaea see kkapo te Lono Taukareka raa iloto te inoa TeAriki. ²⁹ A ia ni taratara ka hakatauttau hoki laatou ma naa Jew teelaa e illoa te taratara haka Greece. Teenaa mee iloo naa tama naa ma ki taia laatou Saul ki mate. ³⁰ Te saaita naa tama te lotu raa ni llono i te vana naa raa, toa iloo laatou Saul ki Sisaria no heunatia ka hano ki Tarsus.

³¹ Teenaa te nnoho naa tama te lotu i Judea, Galilee, aa ko Samaria raa ni taukareka iloo. Naa tama naa ni tokonakina hakaraaaoi iloo TeAitu Tapu, aa te kooina ni hakauru ake no lotu laatou hakapaa raa ni hanake no tammaki iloo.

☆ 9.25 2 Cor 11.32-33

Teena naa tama naa ni nnoho ka lotu peenaa i TeAriki.

Peter e hakassura naa mahi TeAtua i Lida ma Jopa

³² Peter ni hano ki naa kina hakkaatoa i te matakaaina naa, teena i te saaita tokotasi raa, a ia ni hano no mmata i naa tama TeAtua e nnoho i Lida. ³³ I te kina naa raa, a ia ni ttiri i te tanata e ttpa ma ko Enias. Te tanata naa see lavaa te sasare, aa teenei a ia kulava iloo ana setau e varu e moemoe koi peenaa, see lavaa te masike. ³⁴ Peter ni huri atu no mee ake peelaa kiaa ia, "Enias. Koe e haia Jesus no taukareka. Masike no ffatu oo moelana." Teena masike lokoi Enias no tuu ki aruna. ³⁵ Naa tama hakkaatoa ni nnoho i Lida ma Sharon raa ni kkite ia ia, teena naa tama naa ni ffuri naa manava laatou no tautari katoo ki TeAriki.

Dorkas e hakaoratia Peter

³⁶ I te matakaaina e ttpa ma ko Jopa raa, teelaa se ffine e lotu, tana inoa ko Tabita. Iaa tana inoa haka Greece raa ko Dorkas.* Te ffine naa e hakasura peenaa te tiputipu e taukareka aa e tokonaki peenaa ki naa tama e nnoho see hai mee. ³⁷ I te saaita naa raa, te ffine naa ni laavea te maki no mate iloo. Tana haitino ni hakaukauria no hakamoeria iloo i te puitana i aruna. ³⁸ Jopa see mmao i Lida. Teena te saaita naa tama e tautari i-Jesus e nnoho i Jopa raa ni llono maa Peter e noho i Lida raa, heunatia iloo laatou te takarua

* **9.36** Te inoa Tabita (haka Aramaic) aa ko Dorkas (haka Greece) e mee maa te manu 'deer'

taanata ki oo no mee ake ki Peter ki hakavave no hanake kilaatou. ³⁹ Teenaa masike iloo Peter no oo laatou. I tana saaita ni tae atu raa, a ia ni toa naa tama naa ki te puitana i aruna. Naa puruna raa ni muimui ake i ana vasi ka ttani no hakarikari ake ki Peter i naa kkahu Dorkas ni tuitui i tana saaita koi ora. ⁴⁰ Peter ni heunatia a ia naa tama naa katoos ki oo no ttuu i haho, teenaa tuu iloo ia ki ana turi no taku; araa hakatahuri atu iloo ki te ffine e mate raa no mee ake, "Tabita, masike ki aruna!" Te ffine naa ni tallaki ana karamata no kite iloo i Peter, teenaa masike iloo ia no noho ki aruna. ⁴¹ Peter ni suru atu no hakamasikeria iloo ia te ffine raa ki aruna. Teenaa kannaatia ake iloo ia naa tama te lotu, hakapaa ma naa puruna, ki oo ake no mmata i Dorkas ku ora hoki. ⁴² Te lono nei ni tere ki naa kina katoos iloto Jopa, teenaa turaa tama iloo ni ffuri no lotu i TeAriki. ⁴³ Peter ni noho ake iloo ana aso e tammaki i Jopa laaua ma Simon, teenaa se tama e penapena mee ki naa kiri naa manu.

10

Peter laaua maa Cornelius

¹ Teelaa se tanata e noho i Sisaria, tana inoa ko Cornelius. A ia naa se hakamau i te kaavena soldia naa Rome e taapaa ma ko te 'Kaavena Soldia Haka Italy'. ² Te tanata naa se tama te lotu, aa tana haanauna naa hakkaatoa e lotu i TeAtua. A ia se tama maraa e tokonaki ki naa Jew e nnoho hakaaroha aa e taku peenaa ki TeAtua i te kau saaita. ³ I te aso tokotasi, i te ttoru telaa suru raa, a ia ni hakakkiitea TeAtua i naa hanake te ensol tokotasi TeAtua kiau ia no mee ake, "Cornelius!"

⁴ Cornelius ni matakū ka ttoka tonu atu ki te ensol raa ka mee ake, “TeAriki, teelaa se aa?”

Te ensol raa ki mee ake, “TeAtua e lono i oo taku maraa e taku ake; a Ia e hiahia i oo heheuna tokonaki ki aaraa tama, aa teenei a Ia ku noho ki kauatu oo mee e fiffai. ⁵ Heunatia ni tama ki oo ki Jopa no toomai te tanata e ttpa ma ko Simon Peter. ⁶ Ttama naa e nnoho laua ma Simon, te tama maraa e penapena mee ki naa kiri naa manu. Te hare te tama naa e tuu taupiri ki tai.” ⁷ Araa teenaa, hano iloo te ensol naa, aa Cornelius iaa ku aru ki te takarua i ana poe raa aa ma te soldia tokotasi, teenaa se tama e lotu aa e heheuna iaa ia. ⁸ A ia ni taratara ake i ana mee ni hakakkiitea TeAtua, teenaa heunatia iloo ia naa tama naa ka oo ki Jopa.

⁹ I te ssoa te aso, te saaita te laa ni ino raa, naa tama naa ni sassare no taupiri atu iloo ki Jopa; aa i te saaita naa raa, Peter ni kake ki aruna te taffuu te hare Simon raa ki mee ana taku ki TeAtua. ¹⁰ A ia ni lono i tana hiikai; aa i te saaita naa tama raa koi ppena mai naa kaikai raa, Peter ni hakakkiitea TeAtua tana vana. ¹¹ A ia ni kite i naa taaraki iho te lani ka hakaterekia iho te mee e mee ma se maro e llaha iloo elasi ki te kerekere, teenaa e mee ma ni tama raa e taaoi ki naa tapa e haa te maro naa ka hakatere iho ki laro. ¹² Te kau manu hakkaatoa, naa manu e torottoro, aa ma naa manu lellere i te vao e takkoto i aruna te mee naa. ¹³ Araa te reo raa ku taratara iho, “Peter. Masike no taa naa manu naa no kai!”

¹⁴ Araa nei Peter ku mee ake, “TeAriki, nau see lavaa te mee peenaa! Nau seki kai iloo

ni manu e kerekkere peenaa.”*

¹⁵ Te reo raa ki ttao ake hoki, “Naa mee TeAtua e ttapa ma e taukalleka raa, koe see tarataraina maa teenaa ni mee e kerekkere.”

¹⁶ Te taratara naa ni hakahekahe ake ana saaita iloo e toru, ki oti raa te maro raa ku hakahekahe ki te lani.

¹⁷ Te saaita Peter koi noho no hakataakoto i tana mee ni kite raa, naa taanata ni heunatia ake Cornelius raa ku oti te llave i te hare Simon, teenaa naa tama naa ku ttuu ake i te tootoka te hare. ¹⁸ Naa tama naa ni ttuu no vasiri peelaa, “E hai tama e noho i te kina nei e ttapa ma ko Simon Peter?”

¹⁹ I te saaita naa raa, Peter koi noho no hakataakoto i tana mee ni kite naa, teenaa ki taratara ake TeAitu Tapu raa kiaa ia, “Hakannoo! E mee te takatoru taanata e ssee ia koe. ²⁰ Masike no hano kilaro, aa koe ku hano maa naa tama naa. Koe ki sei iloo ki mamaanatu tammaki, i naa tama naa ni tama e heunatia atu nau.” ²¹ Teenaa sepu atu iloo Peter no mee ake ki naa tama naa, “Nau nei ko te tama e seeia kootou. Kootou ni oomai no aa?”

²² Naa tama raa ki mee ake, “Maatou e heunatia mai Cornelius. A ia se tama e sosorina taukareka aa elotu i TeAtua, aa naa Jew raa hakkaatoa e fiffai kiaa ia. Te ensol tokotasi TeAtua ni taratara ake ma ki arumia koe ki hanake ki tana hare, ki hakannoo ia maa ni taratara peehea koe ma ki kauake.” ²³ Teenaa tauhia iloo naa tama naa Peter ki nnoho laatou i te poo naa.

* **10.14** Naa Jew raa e puuia naa Loo Moses raa ki see kkai naa manu nei

I telaa aso raa, Peter ni masike no oo laatou maa naa tama naa; aa e mee hoki naa tama telotu i Jopa ni oo laatou hakapaa.

²⁴ Peter ni tae atu ki Sisaria i te ssoa te aso, aa i te henua naa raa, Cornelius ni noho ka ttari ake kiaa ia maa ana hareakina aa maa ana soa ni aru ake. ²⁵ Te saaita

Peter ni mee ki uru atu kiloto te hare raa, Cornelius ni hanatu no pureppure laaua, teenaa hakamaruu iloo kilaro no tuu ki ana turi imua Peter. ²⁶ Tevana iaa a ia ni hakamasikeria

Peter ki aruna, ka mee ake Peter peelaa kiaa ia, "Masike. Nau nei se tamavare koi."

²⁷ Peter ni sare hai taratara laaua ma Cornelius ka uru atu kiloto te hare, teenaa ki kite ia maa te lopo tama e kkutu iloto te hare. ²⁸ Peter

ki mee ake ki naa tama naa, "Kootou e illoa hakaraaoi iloo maa maatou naa Jew raa e puuia naa Loo maatou raa ki see hakauru maatou no hakapaa ki naa tama i naa henua sara aa ki see oo atu maatou no noho i naa hare naa tama naa. Tevana iaa TeAtua ni taratara mai maa nau ki see mee taku maanatu maa naa tama i naa henua sara raa e hakallika te hakapaa ki naa Jew. ²⁹ Teenei ko taku vana ni see sahe

i te saaita kootou ni aru mai ma ki au nau. Aa teenei nau ku vasiri atu ki kootou: nau e arumia kootou ki au nau no aa?"

³⁰ Cornelius ki mee ake, "I naa aso e toru ku oti te llaka raa, nau e noho ka taku iloto taku hare i te ssao nei, i te ttoru te laasuru. Teenaa tuu ake lokoi te tanata e uru ki naa hekau e maasina raa imua aaku ³¹ no mee mai peelaa kiaa nau, 'Cornelius! TeAtua e lono i oo taku aa e kite i oo tokonaki ki naa tama see hai mee. ³² Heunatia se tama ki hano

ki Jopa no toomai te tanata e ttapa ma ko Simon Peter. Ttama naa e nnoho laaua ma Simon, te tama e penapena mee ki naa kiri naa manu. Te hare te tama naa e tuu taupiri ki tai.’
³³ Teenaa aru atu iloo nau ki au koe, aa te nei e taukareka iloo i aa koe ni au. Maatou nei hakkaatoa e nnoho i te kina nei imua TeAtua, ki hakanoo maatou ki naa mee katoo TeAriki ni vanaatu ki taratara mai ki maatou.”

Naa taratara Peter

³⁴ Teenaa kaamata iloo Peter te taratara: “Nau nei ku iloa maa TeAtua maaoni see iloa te hirihiri maa ni tama aana e hiihai.✧ ³⁵ TeAtua e hiihai ki naa tama i naa henua hakkaatoa te laa elotu ia ia, aa e hakassura te tiputipu e tonu. ³⁶ Kootou e illoa i te taratara TeAtua ni kave ki te kanohenua Israel, i ana hakaea te Lono Taukareka i te laa oi iloto te inoa Jesus Christ, TeAriki naa tama hakkaatoa. ³⁷ Kootou e illoa i naa vana ni ssura iloto Judea, e kaamata mai i Galilee imuri te saaita John ni hakaea i naa tiputipu te hakaukau tapu. ³⁸ Kootou e illoa hoki i Jesus te tama i Nazareth, te tama ni taka ma naa mahi TeAitu Tapu. A Ia ni hakasura te tiputipu e taukareka raa i ana kina katoo ni hano, ka haia a Ia naa tama katoo e tauhia naa mahi Satan raa no taukalleka, i te aa i TeAtua ni taka ma Ia. ³⁹ Maatou ni kkite i ana vana katoo ni mee i Israel aa iloto Jerusalem. A Ia ni tuukia te henua ki te kros no mate. ⁴⁰ Tevana ia a Ia ni hakamasikeria TeAtua i te mate imuri naa aso e toru, teenaa TeAtua ni mee ake ma ki hakasura mai a Ia ⁴¹ ki maatou koi, naa tama TeAtua ku oti te tuku

✧ **10.34** Deut 10.17

ki tarataraina te Lono Taukareka. I te saaita Jesus ni hakamasikeria i te mate raa, teenei ko maatou nei ni nnoho no kkai ka unu hakapaa ma Ia. Te henua hakkaatoa iaa ni see kkite iaa Ia.
⁴² TeAtua ni kaumai tana taratara ma ki hakaea maatou te Lono Taukareka raa ki te henua aa ki hakaea hoki maa Jesus raa ko te tama ni tukua TeAtua ki hakatonutonu naa tama koi ora aa ma naa tama ku oti te mmate. ⁴³ Naa pure kato TeAtua raa ni taratara iaa Ia, teenaa maa naa tama e lotu i Jesus raa ma ki uiia naa haisara laatou TeAtua iloto te inoa Jesus.”

*Naa tama i naa henua sara raa e too
 TeAitu Tapu*

⁴⁴ Te saaita Peter koi taratara raa, Te Aitu Tapu raa ku tau i naa tama hakkaatoa teelaa ni nnoho ka hakannoo kiaa ia.
⁴⁵ Naa Jew elotu teelaa ni oomai hakapaa laatou ma Peter i Jopa raa ni oho i naa mahi TeAitu Tapu raa ku kauake TeAtua hoki ki naa tama i naa henua sara. ⁴⁶ I te aa, i naa Jew raa ellono i naa taratara hakanau naa tama naa i TeAtua i naa taratara e kkee.

Peter ki mee ake, ⁴⁷ “E hai tama e lavaa te puuia laatou naa tama nei ki see too te hakaukau tapu iloto te vai? Naa mahi TeAitu Tapu raa ku tau i naa tama nei, e mee pee ko maatou.” ⁴⁸ Teenaa vanaake iloo ia ki naa tama naa ki too laatou te hakaukau tapu iloto te inoa Jesus Christ. Ki oti raa naa tama naa ku mee ake ki Peter ki noho ake ni aso maa laatou.

11

Peter e taratara ki naa tama te lotu i Jerusalem

¹ Naa aposol raa ma naa tama te lotu e nnoho i naa matakaaina iloto Judea raa ni llono maa naa tama i naa henua sara raa hoki ku hakannoo ki naa taratara TeAtua. ² Te saaita Peter ni hanatu ki Jerusalem raa, naa tama te lotu teelaa e fiffai maa naa tama i naa henua sara ki ssere raa ni ffuri atu ki Peter no mee ake, ³ “Koe ni lavaa peehea te hano no noho iloto te hare naa tama i naa henua sara raa ka kkai hakapaa ma naa tama naa?”

⁴ Teenaa ki huri atu Peter ni taratara ake hakaraaoi iloo i naa vana katoo ni mee iaa ia: ⁵ “I taku saaita ni noho ka taku i Jopa raa, nau ni hakakiiitea TeAtua i naa mee nei: Nau ni kite i naa hakatere iho te mee e tiputipu ma se maro e llaha elasi itelani, teenaa e mee ma ni tama raa e taaohi ki naa tapa e haa te maro naa ka hakatere iho kilaro. Te mee naa ni hakatere iho no ttuki iloo i taku vasi. ⁶ Nau ni ttoka kiloto no kite i naa takkoto naa manu e hahaanai, naa manu kaittama, naa manu e torottoro, aa ma naa manu lellere. ⁷ Araa nau kulono i naa taratara iho te reo raa peelaa, ‘Peter. Masike no taa naa manu naa no kai.’

⁸ “Tevana iaa nau ni mee ake peelaa, ‘TeAriki, nau see lavaa te mee peenaa! Nau seki kai iloo ni manu e kerekkere i te vasi te lotu peenaa.’

⁹ “Te reo raa ki taratara iho hoki itelani, ‘Naa mee TeAtua e ttapa ma e taukalleka raa, koe see tarataraina maa teenaa ni mee e kerekkere.’

¹⁰ Te taratara naa ni hakahekahe mai ana saaita iloo e toru, ki oti raa te maro raa ku hakahekahe ki te lani.

11 “I te saaita naa raa, te takatoru taanata teelaa ni heunatia ake i Sisaria no see iaa nau raa, ku ttae ake ki taku hare ni noho. 12 Teenaa taratara mai iloo

TeAitu Tapu raa ki see mamaanatu tammaki nau aa nau ku masike no hano ma naa tama naa. Takaono naa tama te lotu i Jopa raa ni oo hakapaa maatou ki Sisaria no uru atu hakapaa ki lotu te hare Cornelius.

13 Cornelius ni hakaea mai i ana kite i naa tuu ake te ensol raa i tana hare no mee ake kiaa ia peelaa, ‘Heunatia se tama ki hano ki Jopa no toomai te tanata e ttapa ma ko Simon Peter.

14 Ttama naa ma ki hakaea atu naa taratara teelaa ma ki hakassaoria ai koe aa ma too haanauna naa hakkaatoa.’

15 “I taku saaita ni kaamata te taratara raa, TeAitu Tapu raa ni hanatu no tau i naa tama naa, e mee pee ko tana tau ana i taatou i te kaamata. 16 Teenaa ki maanatu ake iloo

nau ki naa taratara TeAriki ni mee peelaa, ‘John ni hakaukau tapu te henua ki te vai, aa TeAtua iaa ma ki hakaukau tapu kootou ki TeAitu Tapu.’☆ 17 Taatou e illoa maa TeAtua

ni hookii ki naa tama i naa henua sara raa TeAitu Tapu koi teelaa ni hookina mai a Ia ki taatou i te saaita taatou ni lotu i TeAriki Jesus Christ. Nau se tama peehea ki maanatu nau maa TeAtua e lavaa nau te tuukia?”

18 Te saaita naa Jew naa ni llono i naa taratara nei raa, naa tama naa ni see hai taratara hakallika hoki ni mee. Laatou ni ffuri no hakanau i TeAtua peelaa, “Aa teenei TeAtua ku hiihai hoki maa naa tama i naa henua sara raa

☆ 11.16 Acts 1.5

ki ffuri naa manava laatou no tiiake naa haisara laatou ki ora laatou!”

Te lotu i Antiok

¹⁹ Aaraa tama te lotu teelaa ni masseu i te ssao te hakallika ni mee i te saaita Stephen ni taia raa, ni hakattaka no ttae iloo ki Fonisia, Cyprus, aa ko Antiok. Naa tama naa ni hakaea te Lono Taukareka raa ki naa Jew raa koi.✧

²⁰ Aaraa tama te lotu iaa, teelaa ni oomai i Cyprus ma Sairin, ni oo ki Antiok no hakaea ki naa tama haka Greece raa i te Lono Taukareka i TeAriki Jesus. ²¹ TeAtua ni tokonaki hakaraaaoi iloo ki naa tama naa, teenaa e tammaki iloo naa tama ni ffuri naa manava laatou no tautari ki TeAriki.

²² Naa tama te lotu i Jerusalem raa ni llono maa e tammaki iloo naa tama i Antiok ku lotu. Teenaa heunatia iloo laatou Barnabas ki hano ki te matakaaina naa. ²³ Te saaita Barnabas ni tae atu raa, a ia ni kite i naa heheuna te laaoi TeAtua i naa ora naa tama i te kina naa, teenaa hai ake iloo ia ki naa tama naa kilotu maaoni laatou i TeAriki ma naa hatumanava laatou.

²⁴ Barnabas se tama e sosorina taukareka aa elotu maaoni, aa naa mahi TeAitu Tapu raa e takkoto iaa ia. Teenaa e tammaki iloo naa tama ni ffuri naa manava laatou no lotu i TeAriki.

²⁵ Ki oti raa Barnabas ku masike no hano ki Tarsus no ssee i Saul. ²⁶ I tana saaita ni lave i Saul raa, toa iloo ia no nnoho laaua i Antiok. I loto te setau hakkaatoa raa, Barnabas laaua ma Saul ni kkutu peenaa ma naa tama te lotu raa ka akonaki laaua te lopo tama iloo. Teenaa naa tama te lotu i Antiok raa ni mua taapaa ma ni ‘Tama Christ’.

✧ **11.19** Acts 8.1-4

27 I te saaita naa raa, e mee naa pure TeAtua ni oo ake i Jerusalem ki Antiok.
 28 Te tama tokotasi i naa tama naa, tana inoa ko Agabus, ni usuhia TeAitu Tapu raa no masike ki aruna no pesi tana taratara maa naa tama hakkaatoa e nnoho i te kerekere nei ma ki laavea te one e lasi. (Te one naa ni lave i te henua i te ssao Claudius ni noho ma ko te Tuku hakamaatua i Rome.)[✧] 29 Teenaa tuku iloo te taratara naa tama e lotu raa maa laatou ki kkave se kooina naa mane laatou e lavaa te hakanaaopo raa ki naa tama e lotu e nnoho i Judea. 30 Naa tama naa ni ssiko mane no kauake iloo ki Barnabas laaua ma Saul ki oo no kaavea ki naa tama hakamaatua te lotu i Judea.

12

Naa tama te lotu raa ku mee pakavaina Herod

1 I te saaita naa raa, te tuku Herod raa ni kaamata no mee pakavaina a ia aaraa tama te lotu. 2 Teenaa Herod ni vanaake ki tana soldia raa ki tuutia te ua James, te taina John, ki te komu taa tama raa ki mate. 3 I te saaita Herod ni kite maa naa Jew raa ni fiaffia i tana vana ni mee nei raa, hano iloo ia no mee ma ki tauhia Peter. (Naa vana nei ni mee i te ssao te Kaikai te Haraoa See hai Iis raa). 4 Peter ni tauhia naa soldia Herod raa no ponotia iloo ki loto te hare karapusi, araa tuku iloo naa kaavena soldia e haa ki roorosi i Peter, te takahaa soldia i te kaavena tokotasi. Teenaa Herod ni maanatu maa Peter ki oti ku too ake no hakatonu ana sara raa imua

✧ 11.28 Acts 21.10

naa karamata te henua imuri te Kaikai te Pasova.✠ ⁵ Teenaa Peter ni tiiake ka moe peenaa iloto te hare karapusi; naa tama te lotu raa iaa ni taku hakappuru iloo ki TeAtua ki tokonaki kiaa ia.

Peter ku hanaa i te hare karapusi

⁶ Te poo hakaoti Peter i te hare karapusi, iaa ia ma kitoa Herod no hakatuuria imua te henua i te ssoa te aso raa, Peter ni hakamoeria iloto te takarua soldia. A ia naa e saisaitia ki naa seni e lua; te seni tokotasi e sai atu ki te soldia i tana vasi, aa telaa seni e sai atu ki telaa soldia i telaa vasi aana. Aaraa soldia iaa e ttuu ka roorosi i te tootoka. ⁷ Saaita naa lokoi raa, te ensol TeAtua raa ku tuu ake no too te maasina raa iloto te hare karapusi. Te ensol raa ni kapaatu ki te utukei Peter no ffano iaa ia ki maahuru. A ia ki mee ake peelaa ki Peter, "Hakavave no masike ki aruna!" Naa seni ni mmau i naa rima Peter raa ni maffana lokoi i te saaita naa no maaoha ki laro.

⁸ Teenaa mee ake iloo te ensol raa kiaa ia, "Tuu tootuu naa aa koe ku hakao ootaka." Ki oti raa, te ensol raa ki mee ake hoki, "Hakao tookkahu raa aa koe ku au vaamuri aaku."

⁹ Peter ni hanatu vaamuri te ensol raa no oo iloo laaua ki haho te hare karapusi, tevana iaa Peter ni hakatuu nataa iloo maa te vana te ensol e mee nei se vana maaoni; a ia nittau maa ia e miti. ¹⁰ Takarua naa ni oo no hakaraka iloo te kaavena mua naa soldia aa te ssoa te kaavena, teenaa oo atu iloo laaua no ttae atu ki te tootoka katana e ppui i te ara e uru atu ki loto te matakaaina naa. Te saaita laaua ni ttae atu raa, te tootoka naa ni taaraki

✠ 12.4 Ex 12.1-27

soko ia, teenaa uru iloo laaua ki haho. Laaua ni sassare ka oo i te ara tokotasi no seai lokoi te ensol raa i te vasi Peter.

¹¹ Teenaa ki maasaro iloo Peter i te vana ni mee iaa ia naa, no taratara ia peelaa, “Teenei nau ku iloa maa teenei se vana maaoni! TeAtua ni heuna tana ensol raa ki au no hakasaoria nau i naa mahi Herod aa i naa vana katoo naa Jew raa ni mannatu ma ki mee kiaa nau.”

¹² Te saaita Peter ni maasaro ake i naa vana e mee iaa ia raa, a ia ni hano ki te hare Mary, te tinna John Mark, i te kina te lopo tama ni kkutu no taku. ¹³ Peter ni hanatu no pakuukuu iloo i te tootoka i haho, teenaa hanatu iloo te taupu e heheuna i te hare naa, tana inoa ko Roda, no mee ma ki taaraki te tootoka. ¹⁴ I te saaita te taupu naa ni mate i te reo Peter raa, a ia ni hiahia iloo, teenaa a ia ni ssiri ma ki taaraki te tootoka; a ia ni ahe koi ki hare no taratara ake ki naa tama i te hare raa maa Peter e tuu ake i haho.

¹⁵ Naa tama raa ki mee ake, “Koe ku vvare!” Tevana iaa te taupu raa ni ppura iloo maa teelaa ko Peter maaoni. Teenaa ki mee ake naa tama naa, “Teenaa pee ko te mouri koi Peter.”

¹⁶ Peter iaa koi tuu ka pakuukuu mai i te tootoka. Teenaa taaraki iloo naa tama naa te tootoka no llee naa mouri laatou i naa tuu ake Peter. ¹⁷ Peter ni ssau atu tana rima ki nnoho seemuu laatou, teenaa taratara ake iloo i naa hanake TeAriki no toomai a ia i te hare karapusi. Ki oti raa taratara ake hoki a ia peelaa, “Kootou hakaari atu ki James aa ma naa tama hakkaatoa te lotu.” Teenaa masike iloo ia no hano ki telaa kina.

18 I te tapataiao raa, naa tama e roorosi te hare karapusi raa ni vvare hakaoti iloo i Peter ku sei. 19 Herod ni kkave tana taratara ki seeia Peter, tevana iaa te tama naa ni see laavea laatou. Teenaa vanaake iloo ia ki ana soldia raa ki vasiria naa tama ni roorosi te hare karapusi raa aa ku toa no taايا ki mmate.

Herod ku mate

Herod ni masike i Judea no hano iloo no noho hakamaarie i Sisaria. 20 Herod ni hakatauttau laatou ma naa tama i Tyre ma Saidon. Teenaa hakapaa iloo naa tama i naa matakaaina e lua naa no oo ake ma ki mmata laatou i Herod. Naa tama naa ni oo imua no usuhia laatou Blastus, te hakamau naa poe te tuku, ki tokonaki ki laatou. Teenaa oo iloo naa tama naa ki Herod no taratara ki see hetaa laatou, i te henua laatou raa etoo kaikai peenaa i te henua te tuku naa.

21 Itana aso ni tuku raa, Herod ni hakao ki ana kkahu hakamaatua raa no noho i aruna tana nohonoho maatua no kauake tana taratara ki te henua. 22 Teenaa ki tanitani varo atu naa tama naa, "Teenaa sei se tama nei e taratara, teenei se atua." 23 Herod ni likittia te ensol TeAtua raa no hakaraaua ki te maki elasi i te saaita naa lokoi, teenaa iaa ia ni see taratara hakanau i TeAtua. Tana haitino ni kaina katoa naa roo raa no mate iloo ia.

24 Naa taratara TeAtua iaa ni ttoha ki naa kina hakkaatoa, teenaa te kooina naa tama ni hakannoo ki naa taratara naa no lotu i TeAtua raa, ni hanake no tammaki iloo.

25 Barnabas laaua ma Saul ni oti te mee naa heuna laaua raa, ahe ake iloo i Jerusalem ki Antiok, laatou ma John Mark.

13

Barnabas laaua ma Saul e heunatia TeAitu Tapu ki oo no mee naa heuna TeAtua

¹ E mee naa pure TeAtua maa naa tisa te lotu e ffai i naa tama te lotu i Antiok. Naa tama naa ko:

Barnabas,

Simeon, ttama e taapaa ma ko Naiger,

Lusius, te tama i Sairin,

Manaen, ttama ni purutia naa maatua Herod,

aa ko Saul.

² Te saaita naa tama naa ni hakapakuu ka lotu i TeAtua raa, TeAitu Tapu raa ki mee ake ki laatou, “Hakatapu mai Barnabas laaua ma Saul ki heunatia laaua aku heuna ni tuku atu ki laaua.”

³ Naa tama naa ni hakapakuu ka taku, teenaa hakapiri iloo naa rima laatou ki aruna te takarua naa, araa heunatia iloo laatou te takarua naa ka oo.

Paul laaua ma Barnabas i Cyprus

⁴ Barnabas laaua ma Saul ni heunatia TeAitu Tapu ka oo ki Selusia, teenaa kkake iloo i te vaka raa no tere ki te henua e ttapa ma ko Cyprus. ⁵ I te saaita te takarua naa ni ttae ki Salamis raa, laaua ni hakaea te Lono Taukareka TeAtua raa iloto naa hare lotu naa Jew. Te takarua naa ni ttaka ma John Mark ki tokonaki ki laaua.

⁶ Naa tama naa ni oo no ttae iloo ki telaa vasi te henua naa ki te matakaaina e ttapa ma ko Pafos. Teenaa kittiri laatou i te Jew e mee ana pakava, tana inoa ko Bar Jesus, aa te tama naa e hai maa ia se pure TeAtua.

⁷ Te tama pakava naa ni vaisoa ma te hakamau te henua naa. Te inoa te hakamau naa ko Sergius Paulus, se tama e iloa i naa vana. Teenaa Barnabas laaua ma Saul ni arumia te hakamau naa ki oo ake kiaa ia, i te aa ia ia e hii hakannoo ki naa taratara TeAtua. ⁸ Tevana ia te takarua naa ni sahea peenaa Elimas (teenaa ko te inoa haka Greece te tama pakava naa), i te hakamau raa e usuusuhia a ia ki see lotu i Jesus. ⁹ Teenaa ki tau TeAitu Tapu raa i Saul (telaa inoa aana ko Paul): a ia ni ttoka tonu ki te tama pakava raa no mee ake, ¹⁰ “Koe se tamariki Satan! Koe naa ko te tama e hakassara naa vana hakkaatoa e ttonu. Koe e taka ma te kau sosorina tippua, aa naa vana e ttonu TeAtua raa e haia a koe peenaa ma ki hurisia ki mee ma ni vana hakalellesi. ¹¹ Naa hakkaitoa TeAtua raa teenei ku pakkuu atu kiaa koe; oo karamata ma ki ppuni aa koe ma ki taka too saaita see kite i naa maarama te ao.”

I te saaita naa lokoi raa, te nnehu raa ku uhi ake i naa karamata Elimas, teenaa sare iloo ia no ssee se tama ki tauhia tana rima no taakina a ia. ¹² Te saaita te hakamau naa ni kite maa naa karamata Elimas ku ppuni raa, a ia ni iloa maa naa taratara e mee i Jesus raa ni taratara maaoni, ia ia ni maasaro iloo i naa akonaki te takarua raa e kauake i TeAriki.

Paul laaua ma Barnabas i Antiok i loto Pisidia

¹³ Paul laatou ma naa tama ettaka ma ia raa ni ffana i Pafos no tere iloo no tae ki te matakaaina Perga iloto Pamfilia. Teenaa John Mark ni masike i te kina naa no ahe ki Jerusalem. ¹⁴ Naa tama naa ni massike hoki

i Perga no hakataka ki Antiok iloto Pisidia. I te Sabat raa, laatou ni oo no uru atu kiloto te hare lotu naa Jew raa no nnoho ki laro. ¹⁵ Te saaita naa taratara iloto naa Loo Moses aa ma naa taratara naa pure TeAtua raa ni oti te paaua ake raa, naa hakamau te hare lotu raa ki kkave laatou taratara peelaa ki Barnabas lauaa ma Saul, “Naa taaina maatou nei. Ki mee se tama i koorua e hiihai maa ia ki mee se taratara maana ki tokonaki ki naa tama nei, e taukareka, koorua taratara.”

¹⁶ Teenaa masike iloo Paul ki aruna no ssau atu tana rima ki hakannoo ake naa tama naa, teenaa kaamata iloo ia tetaratara, “Kootou naa tama i Israel aa ma naa tama hakkaatoa i naa henua sara teelaa e lotu i TeAtua: kootou hakannoo mai! ¹⁷ TeAtua teelaa e lotu ai te kanohenua Israel raa ni tini maa naa tippuna taatou raa ko tana kanohenua, teenaa naa tama naa ni haia a Ia no tammaki iloo i te saaita naa tama naa ni nnoho ma ni horau i Egypt, aa iaa Ia se Atua e haimahi raa, te kanohenua Israel raa ni lavaa te taakina a Ia no hakattaha i Egypt. ✧ ¹⁸ Niaaina maa naa tippuna taatou raa ni see lono taratara raa, TeAtua ni mmata ake hakaraaoi koi ki laatou iloto naa setau e matahaa laatou ni ttaka vaaroto mouku. ✧ ¹⁹ TeAtua ni seu a-Ia naa kanohenua e hitu iloto no kauake naa kerekere naa tama naa ki nohoria ana tama. ✧ ²⁰ E kaamata mai iloo i te saaita naa tippuna taatou raa ni ttae no nnoho i Egypt no tae mai ki te saaita Canaan ni nohoria laatou raa, naa setau raa e tae iloo

✧ **13.17** Ex 1.7; 12.51 ✧ **13.18** Num 14.34; Deut 1.31 ✧ **13.19** Deut 7.1; Josh 14.1

ki te haa naa rau maa te mataarima.✧

“Kimuri te ssao naa raa, TeAtua ni hakanoho ana tama ki hakatonutonu te kanohenua Israel no tae iloo ki te ssao Samuel, te pure TeAtua.

²¹ Araa te saaita te kanohenua naa ni ssee ki TeAtua ki kauake se tuku ma laatou raa, TeAtua ni hakanoho Saul te tama Kish i te manava Benjamin, ki noho no tuku i naa setau e matahaa.✧ ²² Ki oti raa hanaa iloo Ia Saul no hakanoho David ma se tuku. Teenei naa taratara TeAtua ni mee i David: ‘Nau e kite maa David, te tama Jesi, e taka ma te tiputipu teelaa e hiihai ai nau. A ia naa setama ma ki oti ku haia a ia naa mee katoou nau e hiihai maa ia ki mee.’✧ ²³ Aa teelaa se mokopuna David raa ni heunatia mai TeAtua ki hakasao te kanohenua Israel, tana inoa ko Jesus. Teena ni purepure TeAtua ni takkoto imua. ²⁴ Te saaita Jesus seki kaamata ana heuna raa, John ni hakaia ki te kanohenua katoou Israel raa ki tiiake naa haisara laatou aa laatou ku too te hakaokau tapu.✧ ²⁵ Aa i te saaita John ni taupiri ki hakaoti ana heuna raa, a ia ni taratara ake peelaa ki naa tama i te kina naa, ‘Kootou e mannatu maa nau ko ai? Nau nei seai ko te tama e taaria kootou. Tevana iaa kootou hakannoo! Te tama e taaria kootou naa ma ki au imuri aaku, aa nau nei see tau te uiia a nau ana taka e hakao.’✧

²⁶ “Aku taaina nei, naa mokopuna Abraham, aa kootou naa tama i naa henua sara e lotu i TeAtua: te taratara TeAtua e mee maa

✧ **13.20** Judg 2.16; 1 Sam 3.20 ✧ **13.21** 1 Sam 8.5; 10.21

✧ **13.22** 1 Sam 13.14; 16.12; Ps 89.20 ✧ **13.24** Mk 1.4; Lk 3.3

✧ **13.25** Mt 3.11; Mk 1.7; Lk 3.16; Jn 1.20,27

Ia e hakasao te henua ki ora raa, e taratara i taatou! ²⁷ Naa tama e nnoho i Jerusalem aa ma naa hakamau laatou raa ni see illoa maa Jesus ko te tama e hakasao te henua ki ora. Naa tama naa hoki ni see illoa hakaraaoi i naa taratara naa pure TeAtua teelaa e paaua laatou i naa Sabat hakkaatoa. Tevana iaa naa taratara naa pure TeAtua raa ni haia laatou no ttino maaoni i te saaita Jesus ni mee pakavaina laatou. ²⁸ Niaaina ma naa tama naa ni see hai mee ni lave i Jesus ki taia laatou ki mate raa, naa tama naa ni mee ake ki Pilate ki taia te Tama raa ki mate. ²⁹ Te saaita naa tama naa ni oti te haia mai laatou naa vana kato teelaa ni tarataraina te Laupepa Tapu iaa Ia raa, te haitino Jesus ni hanaa mai laatou i te kros raa no hakamoeria kiloto te kava. ³⁰ Tevana iaa TeAtua ni hakamasikeria a Ia te Tama naa i te mate. ³¹ Aa i te lopo aso raa, a Ia ni hakasurasura peenaa ki naa tama teelaa nittaka ma ia i tana hakataka mai ana i Galilee ki Jerusalem. Teenei naa tama nikkite iaa Ia naa ku hakaea i naa vana laatou nikkite raa ki te kanohenua Israel i te saaita nei. ³²

“Maaua nei e hakaea atu te Lono Taukareka nei ki kootou: Te mee TeAtua ni purepure ake ki naa tippuna taatou ³³ maa Ia ma ki oti ku haia a Ia raa, teenei ku haia a Ia ki ttino ki kkite taatou, ana mokopuna. Teenaa Jesus e hakamasikeria a Ia i te mate. Teenei ku mee pee ko naa taratara David ni sissii iloto

✧ **13.28** Mt 27.22-23; Mk 15.13-14; Lk 23.21-23; Jn 19.15 ✧ **13.29** Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42 ✧ **13.31** Acts 1.3

te ssoa tana Psalm:☆

‘A koe naa ko taku Tama;

te aso nei nau nei ku mee pee ko too Tamana.’

³⁴ Teenei naa taratara TeAtua ni mee iaa Ia ma ki hakamasike Jesus i te mate, ki see takoto tana haitino no purau iloto te kava:☆

‘Nau ma ki kauatu ki kootou naa hakaraaoi e ttapu, e ttonu iloo.

Teena ko aku purepure ni kauake ki David.’

³⁵ Te Laupepa Tapu raa e taratara hoki peela:

‘Too Tama e Tapu nei ma ki see lavaa te tiiake koe ki moe no purau iloto te kava.’☆

³⁶ I David ni haia a ia naa heuna TeAtua raa i tana saaita koi ora, aa i tana saaita ni mate raa a ia ni tanumia ma ana tammama, teena tana haitino ni moe no purau iloto te kava.

³⁷ Tevana iaa te mee nei ni see sura ki te tama TeAtua ni hakamasike i te mate.

³⁸ “Aku taaina nei. Maaua nei e fiffai maa kootou ki illoa maa naa haisara kootou naa e lavaa te uiia TeAtua i te vana Jesus ni mee naa.

³⁹ Naa Loo Moses raa see lavaa te uii naa sara taatou. Jesus iaa e lavaa te haia a Ia

naa ora naa tama e hakataakoto tonu iaa Ia raa ki mataffua. ⁴⁰ Matamata hakaraaoi ki see ssura ki kootou naa mee ni tarataraina naa pure

TeAtua raa:

⁴¹ ‘Hakannoo mai, kootou naa tama e taratara taussua iaa nau!

Aa llee naa mouri kootou aa kootou ku mmate!☆
I aa nau ma ki mee taku vana ki kootou i te saaita kootou koi ora.

Niaaina maa se tama e taratara atu ma ki illoa kootou raa,

☆ **13.33** Ps 2.7 ☆ **13.34** Is 55.3 (LXX) ☆ **13.35** Ps 16.10

☆ **13.41** Hab 1.5 (LXX)

kootou ma ki hai maa nau see lavaa te mee peenaa!’ ”

⁴² Te saaita Paul laua ma Barnabas ni massike i te hare lotu naa ki oo raa, naa tama i te kina naa ni taratara ake ki ahe ake laua i te ssoa te Sabat raa no kauake hoki ni taratara i naa mee nei ki hakannoo laatou. ⁴³ I te saaita te henua ni masseu i te hare lotu raa, e tammaki iloo naa Jew aa ma naa tama i naa henua sara, teelaa kulotu i TeAtua raa, ni oo atu vaamuri Paul ma Barnabas. Te takarua naa ni taratara ake hakaraa oi iloo ki naa tama naa ki taaohi manava peenaa i te manava laa oi TeAtua.

⁴⁴ I te ssoa te Sabat raa, e taupiri maa teelaa ko te kanohenua hakkaatoa i te matakaaina naa ni oo ake no hakannoo ki naa taratara TeAriki. ⁴⁵ Te saaita naa Jew raa ni kkite i te tammaki naa tama e oo ake raa, laatou ni manava haeo iloo i Barnabas ma Paul, teenaa ffuri iloo laatou no mee maa naa taratara Paul raa e ssara, ka sasaakiria laatou Paul.

⁴⁶ Tevana iaa Paul laua ma Barnabas ni seai iloo ki kkapo i naa taratara laua e kauake ki naa tama naa; laua ni taratara ake peelaa, “E taukareka maa te Lono Taukareka TeAtua raa e kauatu ki kootou naa Jew raa imua. Aa i kootou ni see hii hakannoo ki naa taratara naa ka mannatu kootou maa kootou see tau te too te ora e takoto no takkoto hakaoti raa, te nei kootou kitiiake maatou aa maatou ku oo no hakaea te lono nei ki naa tama i naa henua sara. ⁴⁷ I te aa TeAtua ni taratara mai ki maaua pe nei,

‘Koe e hakatuuria a nau ma selamu e ura atu ki naa tama i naa henua sara,

aa ma se maarama ki naa tama kattoo
i te maarama nei ki hakassaoria a nau
laatou.' "☆

⁴⁸ Te saaita naa tama i naa henua sara raa
ni llono i naa taratara nei raa, naa tama naa
ni fiaffia iloo ka hakanau i naa taratara TeAtua.
Teena naa tama ni hakamaatinoria TeAtua
ma ki oti ku nnoho hakaoti ma Ia raa ni ffuri
kattoo no lotu iaa Ia.

⁴⁹ Naa taratara TeAtua naa nittoha vaaroto
te kina naa hakkaatoa. ⁵⁰ Tevana iaa
naa Jew raa ni sassare ka usuusuhia laatou
naa hakamau te matakaaina naa laatou
ma naa haahine hakamaatua teelaa e lotu
i TeAtua. Teena kaamata iloo naa tama naa
te haia pakavaina laatou Paul laaua ma
Barnabas, ka kerekereia laatou te takarua naa
ki hakattaha i te kina naa. ⁵¹ Te takarua naa
ni ffuri no tahitahi naa kerekere e mmau
i naa ororo vae laaua naa ki illoa naa tama raa
maa naa vana laatou raa e ssara, teena
oo iloo laaua ki Aikonium.☆ ⁵² Naa tama
te lotu i Antiok raa ni nnoho ka fiaffia, teena
TeAitu Tapu raa ni takoto iloto naa hatumanava
laatou.

14

Paul laaua ma Barnabas i Aikonium

¹ Naa vana ni mee i Antiok raa ni ssura
hoki i Aikonium: Paul ma Barnabas ni oo
ki te hare lotu naa Jew raa no hakaea hoki
te Lono Taukareka. E tammaki iloo naa Jew
aa ma naa tama i naa henua sara e nnoho
iloto te hare lotu raa ni ffuri no lotu, i laatou
e usuhia iloo naa taratara te takarua raa

☆ **13.47** Is 42.6; 49.6 ☆ **13.51** Mt 10.14; Mk 6.11; Lk 9.5; 10.11

e hakaēa. ² Tevana iaā naa Jew teēlaa ni see hii hakannoo ki te takarua naa ni usuhia laatou naa tama i naa henua sara raa ki see hakannoo ki naa tama e lotu. ³ Paul laaua ma Barnabas ni nnoho rooroa iloo i te matakaaina naa. Te takarua naa ni hakaēa see kkapo peēnaa te Lono Taukareka TeAtua, aa ki huri ake peēlaa maa naa taratara i tana laaoi nei ni taratara maaoni raa, TeAtua ni uii ake ana mahi ki te takarua raa ki hakassura laaua naa mahi TeAtua. ⁴ Naa tama i Aikonium naa ni maavae, e mee aaraa tama e hakaēa ki naa Jew, aa aaraa tama e hakaēa ki naa aposol.

⁵ Ki oti raa nei, aaraa Jew ma aaraa tama i naa henua sara, hakaēa ma naa hakamau laatou raa, ku taratara ki mee pakavaina laatou te takarua naa aa ku tauatia ki naa hatu. ⁶ Ite saaita te takarua naa ni llono i te vana naa tama naa e mannatu ki mee raa, ffuro iloo laaua ki naa taon Listra ma Derbe iloto Likonia, aa ki naa matakaaina hoki ettuu tauppiri ake ki te kina naa, ⁷ no hakaēa te Lono Taukareka raa ki naa tama i naa matakaaina naa.

Paul laaua ma Barnabas i Listra

⁸ Iloto te taon Listra raa, teēlaa se tanata e mmate hakaoti ana vae i tana saaita iloo ni haanauria mai, teenaa te tama naa ni sei iloo ki lavaa te sasare. ⁹ Ttama naa ni noho ka hakannoo ki naa taratara Paul. Paul e kite maa te tama naa e iloa maa ia e lavaa te haia TeAtua ki taukareka, teenaa ki ttoka tonu atu Paul kiaa ia ¹⁰ no varo atu peēlaa, “Tuu tonu ki aruna!” Te tanata raa ni tuu no sasare aareha lokoi i te kina naa.

11 Te saaita te kuturana i te kina naa ni kkite i te vana Paul ni mee naa raa, naa tama naa ki tanitani varo haka Likonia peela, “Naa atua raa ku oti te oomai i te lani no ttaka ma taatou maa ni tama te maarama nei!”

12 Naa tama naa ni taapaa laatou Barnabas ma ko Zeus, a Paul ia ku taapaa laatou ki Hermes, i aa ia naa ko te tama ilaaua maraa etuu notaratara.* 13 Te maatua e heheuna i te hareaitu te aitu Zeus, teelaa etuu itaha koi te taon raa, ni too ake naa purumakau ma naa hau kaute raa ki te mata te ara, i aa ia ma naa tama hoki i te kina naa e mee ma ki taa naa manu naa no hakaara ki naa aposol naa. Teenaa ki huri ake peela maa laatou elotu i Saul ma Barnabas.

14 I te saaita Barnabas ma Paul ni llono i te vana naa tama naa e mee ma ki mee raa, laaua ni ssae naa kkahu laaua raa no ffuro atu ki lotu te kuturana naa ka tanitani varo, 15 “Se aa kootou e mee naa? Maaua ni tama e mee koi ma ko kootou. Maaua ni oomai no hakaea atu te Lono Taukareka, ki tiiake naa mannatu vvare kootou naa aa kootou kulotu ki te Atua e ora, te tama ni penapena te lani, te kerekere, te moana, aa ma naa mee katoo teelaa e takkoto i naa kina naa.✧ 16 Imua raa kootou naa tama i naa henua sara raa ni tiiake TeAtua ki lotu huri koi ki naa atua kootou ni fifai. 17 Aa niaaina maa kootou ni see illoa i TeAtua raa, taatou katoo e hakakkiitea a Ia ki illoa taatou maa naa mee hakkaatoa e taukalleka raa, teenaa ni mee aana e kaumai ki taatou. Teenaa ko Ia raa

* 14.12 Zeus raa ko te atua hakamau naa tama i Greece, aa Hermes raa ko te pure naa atua. ✧ 14.15 Ex 20.11; Ps 146.6

e haia a Ia te uaraa ki too aa naa kaikai raa ki ssomo; a Ia e kauatu naa kaikai kootou ki kkai aa kootou e haia a Ia ki fiafia.”
¹⁸ Niaaina maa te takarua aposol raa ni kauatu naa taratara nei raa, laaua ni hainattaa iloo te tuukia laaua te kuturana naa ki see lotu ki laaua.

¹⁹ E mee naa Jew ni oo ake i Antiok iloto Pisidia aa i Aikonium. Naa tama naa ni oo ake no usuusu hia iloo laatou naa tama e kkutu i te kina naa ki see hakannoo ki naa taratara Paul. Teenaa ki hakannoo atu naa tama naa no ffuri no tauatia laatou Paul ki naa hatu ka huutia no ppesia ki taha te taon, ilaatou ni ttau maa ia ku mate. ²⁰ Tevana iaa te saaita naa tama e lotu raa ni muimui atu i tana vasi raa, Paul ni masike no ahe ki te taon. I te ssoa te aso raa laaua ma Barnabas ni massike no oo ki Derbe.

Paul laaua ma Barnabas ku ahe ki Antiok iloto Syria

²¹ Paul laaua ma Barnabas ni hakaea te Lono Taukareka raa iloto Derbe no huri iloo naa manava te lopotama no lotu i TeAtua. Ki oti raa ahe iloo laaua ki Listra, Aikonium, aa ko Antiok iloto Pisidia. ²² I loto naa taon naa raa, Barnabas ma Paul ni akonaki peenaa naa tama e lotu raa i naa taratara TeAtua; te takarua raa e hai ake peenaa ki taaohi manava laatou i TeAriki Jesus. Laaua ni taratara ake peela, “Taatou naa tama e-lotu raa ma ki llave i te kau haaeo imua TeAtua e hakanoho tana Nohorana iloto taatou.” ²³ Te takarua raa ni hakanoho naa tama laaua ki nnoho hakamaatua i naa hare lotu i naa kina naa, teenaa i te saaita te takarua naa ni hakanoho

naa tama naa raa, laaua ni hakapakuu ka taku ki tokonakina naa tama naa TeAriki Jesus, te tama e taaohi manava ai laatou.

²⁴ Paul laaua ma Barnabas ni hakataka vaaroto Pisidia no ttae iloo ki te henua e ttapa ma ko Pamfilia. ²⁵ I te kina naa raa, te takarua naa ni hakaea te Lono Taukareka TeAtua raa iloto te taon Perga, araa oo iloo ki laro ki Atalia, ²⁶ araa kkake iloo te vaka raa no ahe ki Antiok iloto Syria. Te takarua naa ni tukua naa tama te lotu i te taon naa ki oo laaua no haia naa heuna TeAtua, aa teenei naa heuna laaua naa ku oti raa, laaua nei ku ahe atu.

²⁷ I te saaita Paul laaua ma Barnabas ni ttae atu ki Antiok i Syria raa, hakkutu ake iloo laaua naa tama te lotu raa no hakaea ake i naa heheuna tokonaki TeAtua ki laaua. Laaua e hakaea hoki i naa usuhia naa manava naa tama i naa henua sara raa i naa taratara TeAtua, ka ffuri laatou no lotu hoki. ²⁸ Paul laaua ma Barnabas ni nnoho rooroa ake iloo ma naa tama te lotu i te kina naa.

15

Naa tama hakamaatua te lotu raa e kkutu i Jerusalem

¹ E mee aaraa Jew ni oo ake i Judea ki Antiok no taratara ake peela ki naa tama te lotu i te kina naa, "Kootou ma ki see lavaa te hakassaoria TeAtua ki mee maa kootou see ssere, teenaa naa Loo Moses raa e taratara peenaa." ² Paul laaua ma Barnabas ni hakatauttou hakallika iloo ma naa Jew raa i te taratara nei. Teenaa laaua ma aaraa tama

☆ 15.1 Lev 12.3

te lotu i te kina naa ni heunatia ki oo ki Jerusalem no mmata i naa aposol raa ma naa tama hakamaatua te lotu i te kina naa no taratara laatou i te mee nei.

³ Naa tama naa ni heunatia te lotu raa ka oo vaaroto Fonisia ma Samaria. Teenaa naa tama naa ni hakaea ki naa tama i naa henua naa i naa ffuri naa tama i naa henua sara raa no lotu i TeAtua. Naa tama te lotu i naa kina naa ni fiafia iloo i te llono ana laatou i naa taratara naa. ⁴ Te saaita te kaavena Paul raa ni ttae ki Jerusalem raa, naa tama te lotu i te kina naa ma naa aposol, aa ma naa tama hakamaatua te lotu raa ni fiafia ka oo ake no toa laatou hakaraaoi naa tama naa. Teenaa ki hakaea ake Paul ma Barnabas ki naa tama i te kina naa i naa vana TeAtua ni mee iloto naa heuna laaua. ⁵ Ki oti raa nei aaraa tama te lotu teelaa e ffai iloto te kaavena naa Faarisi raa ku massike no taratara peela, "Naa tama i naa henua sara raa ki ssere, aa laatou ki tautari ki naa Loo Moses."

⁶ Naa aposol raa ma naa tama hakamaatua te lotu raa ni kkutu hakapaa ki taratara laatou i te mee nei. ⁷ Naa tama naa ni rooroa iloo i naa nnoho laatou ka hakatonutonu te mee naa. Teenaa masike iloo Peter no taratara, "Aku taaina nei. Kootou e illoa maa nau se tama ni hakamaatinoria TeAtua iloto kootou imua iloo, ki hakaea nau te Lono Taukareka raa ki llono naa tama i naa henua sara ki lotu naa tama naa i TeAtua.✧ ⁸ TeAtua e iloa i naa mannatu naa tama hakkaatoa. A Ia naa ni kauake Te Aitu Tapu raa ki naa tama i naa henua sara raa ki kkite taatou maa Ia e hiihai ki naa tama naa hoki, e mee pee ko Ia ni kaumai Te Aitu Tapu raa

✧ 15.7 Acts 10.1-43

ki taatou. ☆ 9 A Ia ni see ttoka maa naa tama naa e kkee i taatou. Naa haisara naa tama naa ni uiaa a Ia i naa tama naa ku ffuri no lotu kiaa Ia. 10 Ai kootou ku mee are ma ki haaiteria kootou TeAtua, ka kauatu naa mmaha teelaa ni see lavaa te aamo a naa tino taatou aa ma naa tippuna taatou raa ki naa tama ku lotu naa?

11 Seai, te mee raa see mee peenaa. Taatou nei e hakassaoria TeAtua i te laaoi TeAriki Jesus raa e takoto i taatou, e mee koi ma ko Ia e hakassaoria a Ia naa tama naa henua sara naa.”

12 Naa tama hakkaatoa i te kina naa ni nnoho seemuu ka hakannoo ki naa hakaea Paul ma Barnabas i naa mahi TeAtua teelaa ni hakassuratia laaua ka kkite naa tama i naa henua sara. 13 Te saaita Barnabas laaua ma Paul ni oti te taratara raa, James ni masike no taratara: “Aku taaina nei, hakannoo mai kiaa nau. 14 Simon Peter e taratara mai ki illoa taatou maa te mee mua TeAtua ni mee ka kkite te henua maa Ia e hiihai hoki ki naa tama i naa henua sara raa, teenaa a Ia ni too aaraa tama i naa tama naa ki mee ma ni tama tana kanohenua. 15 Naa taratara Peter nei e hanotonu ma naa taratara naa pure TeAtua e takkoto iloto te Laupepa Tapu. Naa taratara naa pure TeAtua raa e mee peelaa:

16 “TeAtua e mee mai peenei: Nau ma ki ahemai imuri,

no hakatuuria hoki te hare David ni sina. Te hare ni maseu naa ma ki hakatuuria hoki nau, aa te hare naa ma ki haia a nau ki tuu makattau hoki.

17 Teenaa naa kanohenua hakkaatoa i te maarama nei ma ki oomai no ssee i TeAriki,

☆ 15.8 Acts 2.4; 10.44

teenaa ko naa tama hakkaatoa i naa henua sara teelaa ni toa a nau ma ni tama aaku.

18 Teenei ni taratara TeAtua, te tama ni hakailoa mai naa mee nei imua iloo.' "☆

19 James ki taratara hoki, "Nau e maanatu maa taatou ki see haia hakallikaina taatou naa tama i naa henua sara teelaa ku ffuri no lotu i TeAtua. 20 Taatou ki sissii se pas ki naa tama naa no taratara ake ki see kkai laatou naa kaikai e tarataraina naa loo raa maa e kerekkere i naa mee naa ni hakaara ki naa aitu hakallesi; laatou hoki ki tiiake te tiputipu e hai huri; laatou ki see kkai te manu e taa aa see hakatere tana ttoo, aa laatou ki see kkai te ttoo.☆ 21 I te aa, i naa Loo Moses raa e tarataraina iloto naa taon hakkaatoa aa e paaua peenaa iloto naa hare lotu naa Jew raa i naa Sabat hakkaatoa."

Te pas naa tama hakamaatua te lotu ki naa tama i naa henua sara

22 Ki oti raa naa aposol raa ma naa tama hakamaatua te lotu, hakapaa katoa ma naa tama te lotu i te kina naa, ku tuku laatou takarua ki oo hakapaa laatou ma Paul aa ko Barnabas ki Antiok. Te takarua taanata ni tukua laatou raa ko Judas (e ttapa hoki ma ko Barsabas) laaua ma Silas. Naa tama te lotu i te kina naa e ttoka atu ki te takarua naa ma ni tama hakamaatua laatou.

23 Te pas e oo ma naa tama naa e sissii peelaa,

"Aku taaina nei. Maatou naa aposol ma naa tama hakamaatua te lotu raa e sissii atu te pas nei ki kootou, naa tama i naa henua sara teelaa kulotu e nnoho i Antiok, Syria ma Silisia. 24 Maatou ni llono maa aaraa tama

☆ 15.18 Amos 9.11-12 (LXX) ☆ 15.20 Ex 34.15-17; Lev 17.10-16; 18.6-23

ni oo atu i te kina nei no hakannaparia kootou ki naa taratara laatou. Naa tama naa ni see heunatia atu maatou. ²⁵ Teenei maatou ni nnoho no taratara hakapaa ki tuku ni tama ki oo atu laatou ma naa soa taatou, Barnabas laaua ma Paul. ²⁶ Teenei ko te takarua teelaa poi mmate iloto naa henua laaua e mee maa Jesus Christ, TeAriki taatou. ²⁷ Maatou e heunatia atu maatou Judas laaua ma Silas ki taratara atu ki kootou ki naa tino maaisu laaua naa taratara koi e sissii atu maatou nei. ²⁸ Te maanatu maatou nei e hanotonu ma te hakataakoto TeAitu Tapu, teenaa ki see kauatu ni mmaha peelaa ki kootou; kootou koi ki tautari ki te tiputipu nei: ²⁹ kootou ki see kkai naa kaikai teelaa ni hakaara ki naa aitu hakallesi; kootou see unu te ttoo; kootou see kkai te manu e taa see hakatere tana ttoo, aa kootou ki tiiake te tiputipu e hai huri. Kootou ma ki nnoho taukalleka ki mee maa kootou see tautari ki naa tiputipu see ttonu naa.

Teena koi.”

³⁰ Teena oo iloo naa tama naa ki Antiok. I te kina naa raa, naa tama naa ni hakakkutu ake naa tama te lotu raa no kauake te pas. ³¹ Te saaita naa tama te lotu te kina naa ni ppau te pas raa, naa tama naa ni fiafia iloo, i naa manava laatou e hakatipuria iloo naa taratara iloto te pas naa. ³² Silas laaua ma Judas, teenaa ni pure TeAtua, ni nnoho no akonaki hakaraaoi iloo naa tama naa ki hakataakoto tonu laatou peenaa i TeAtua. ³³ Te takarua naa ni nnoho ake hakamaarie i te kina naa, ki oti raa heunatia hakaraaoi iloo naa tama te lotu raa ka ahe

ki Jerusalem. ³⁴ [Tevana iaa, Silas kunaa mee iloo tana maanatu ki noho a ia i te kina naa.]

³⁵ Paul laaua ma Barnabas iaa ni noho ake hakamaarie i Antiok, teenaa laaua ni hakapaa atu ma aaraa tama no akonaki ka hakaea naa taratara i TeAriki.

Paul laaua ma Barnabas ku mavvae

³⁶ I te aso tokotasi raa Paul ni vanaake peelaa ki Barnabas, "Taaua ki ahe ki naa taon hakkaatoa taaua ni hakaea naa taratara TeAtua raa no mmata maa te nnoho naa tama te lotu i naa kina naa, ku mee peehea." ³⁷ Barnabas ni hiihai ma ki toa a ia John Mark ki oo laatou, ³⁸ araa nei Paul e vana maa esara. I te aa ilaaua nitiiake John Mark i Pamfilia; a ia ni see ttari ma ki hakaoti naa henua naa hakapaa. ³⁹ Te takarua naa ni hakatauttau hakallika iloo no mavvae laaua: Barnabas ku toa a ia Mark no tere iloo laaua ki Cyprus, ⁴⁰ aa Paul iaa ku toa a ia Silas ka oo laaua. Teenaa naa tama te lotu i te kina naa nitaku ki mmata ake TeAtua hakaraaoi ki laaua. ⁴¹ Paul ma Silas ni hakataka vaaroto Syria ma Silisia ka akonaki naa tama te lotu i naa kina naa.

16

Timothy ku oo hakapaa laatou ma Paul aa ko Silas

¹ Paul ni hano no tae iloo te matakaaina Derbe, araa hano iloo hoki ki Listra. E mee te tama e noho i te kina naa e tautari i Jesus, tana inoa ko Timothy. Tana tinna raa se Jew e lotu i TeAtua, aa tana tamana raa iaa se tama

✧ 15.38 Acts 13.13

haka Greece. ² Naa tama te lotu i Listra ma Aikonium raa e taratara peenaa maa Timothy se tama e taukareka. ³ Paul ni hiihai ma ki toa a ia Timothy ki oo laaua. Teenaa serea iloo ia naa kina te tama naa, i te aa, i naa Jew e nnoho i te kina naa e illoa maa te tamana Timothy raa se tama haka Greece. ⁴ Naa tama naa ni hakataka i naa taon raa no kauake naa taratara naa aposol ma naa tama hakamaatua te lotu i Jerusalem raa ki naa tama e lotu i naa kina naa. Laatou ni hai ake ki tautari naa tama naa ki naa taratara naa. ⁵ Teenaa ki mau ai naa hakataakoto naa tama e lotu i naa kina naa i TeAtua, aa te kooina ni ffuri no lotu i naa kina naa ni hanake koi no tammaki i te aso.

Paul e hakakiitea TeAtua i Troas

⁶ Naa tama naa ni oo vaaroto Frigia ma Galesia, i te aa i laatou e ppuia Te Aitu Tapu raa ki see hakaea laatou naa taratara TeAtua raa iloto Asia. ⁷ Saaita naa tama naa ni tauppiri atu ki Misia raa, mee iloo ma ki oo laatou vaaroto Bitinia, araa nei laatou ni tuukia TeAitu Jesus. ⁸ Teenaa hakaraka iloo naa tama naa i Misia no oo ki Troas. ⁹ I te poo naa raa, Paul ni hakakiiitea TeAtua i naa tuu ake te tanata haka Masedonia no mee ake kiaa ia, "Kau ki Masedonia no tokonaki mai ki maatou!" ¹⁰ Te saaita koi Paul ni hakakiiitea TeAtua i te mee nei raa, massike iloo maatou no tukutuku hakaoti naa mee maatou raa ki oo ki Masedonia, teenaa i maatou ku illoa maa maatou nei ku arumia TeAtua ki oo no hakaea te Lono Taukareka raa ki naa tama i te kina naa.

Lidia ku lotu i TeAtua

¹¹ Maatou ni kkake i te vaka raa i Troas no tere iloo ki Samotras, aa i telaa aso raa maatou ni ffana ka tere ki Neapolis. ¹² Maatou ni massike i te kina naa hoki no hakataka iloo ki lotu ki te taon e ttpa ma ko Filipai. Teenaa ko te taon e lasi i Masedonia, aa te taon naa e takoto i laro te roorosi te kaaman Rome. Maatou ni oo atu no nnoho iloo naa aso maatou i te kina naa.

¹³ I te Sabat raa, maatou ni oo ki taha te taon raa ki te riva, i maatou e mannatu maa e mee te kina i te vasi te riva naa maraa e oo ai naa Jew raa no kkutu ki taku. Maatou ni nnoho no hai taratara ma naa haahine ni kkutu ake i te kina naa. ¹⁴ Te ffine tokotasi, tana inoa ko Lidia, e hai i naa haahine e nnoho ka hakannoo ki naa taratara maatou. Te ffine naa se tama i te matakaaina Tiatira, aa te henua maraa e oo atu no tataavi naa maro e mmea pouuri raa iaa ia. A ia se ffine e lotu i TeAtua, teenaa tana hakataakoto ni tarakina TeAriki ki hakannoo ia ki naa taratara Paul e kauake. ¹⁵ I te saaita te ffine naa maa ana hareaaakina raa ni oti te hakaukau tapuina raa, te ffine naa ki mee mai ki maatou, “Ki mee maa kootou e illoa maa nau se tama e lotu maaoni i TeAriki, aa kootou ku oomai no nnoho i taku hare.”

Paul laaua ma Silas ku ponotia iloto te hare karapusi

¹⁶ Te aso tokotasi, i te saaita maatou ni sassare ka oo ki te kina te lotu raa, maatou ni ttiri te taupu e tauria te tipua hakallika. Te ffine naa e lavaa te tarataraina a ia naa vana ma ki ssura imuri, teenaa a ia maraa e ffuti te lopo mane maa naa tama e roorosi iaa ia naa

ki ana vana e meeme naa. ¹⁷ Te taupu naa ni sasare mai vaamuri peenaa maatou ma Paul ka tanitani varo peelaa, "Naa taanata nei ni tama e heheuna maa TeAtua i Aruna. Naa tama nei e taratara atu i te ara kootou ma ki hakassaoria TeAtua." ¹⁸ Te taupu naa ni hai tana vana naa i naa aso iloo e tammaki, teenaa ki loto Paul no huri atu iloo no nutua te tipua e tau i te ffine naa, "Nau e vanaatu kiaa koe iloto te inoa Jesus Christ: Hakataha i te taupu naa!" Te tipua naa ni hakataha i te ffine naa i te saaita naa lokoi.

¹⁹ Te saaita naa tama e mmata ake te taupu naa ni kkite maa laatou ku see lavaa hoki te too mane i te ffine naa raa, naa tama naa ki oo atu no tauhia iloo laatou Paul ma Silas no taakina ki te kina te henua e nnoho, ki mmata naa hakamau raa i laua. ²⁰ Te takarua naa ni taakina atu naa tama naa kimua naa hakamau i Rome raa no mee ake peelaa, "Takarua Jew nei maraa e hakkoro te kau vana e hakallika no hakatauttau naa tama te henua nei. ²¹ Naa tama nei e akonaki te tiputipu teelaa see hanotonu ma naa loo maatou; maatou nei ni tama haka Rome, aa maatou see lavaa te tautari ki te tiputipu naa."

²² Naa tama e kkutu i te kina naa ni ffuri atu hoki no taia laatou Paul ma Silas, teenaa ki mee ake naa hakamau raa ki saaea naa kkahu te takarua naa aa ku sarua ki naa laakau. ²³ Te saaita te takarua raa ni oti te sarua raa, laua ni peesia ki loto te hare karapusi. Teenaa naa hakamau te hare karapusi raa ki mee ake ki te wasi raa ki roorosi hakaraaoi iloo ki see ffuro te takarua naa. ²⁴ Naa hakamau raa ni kauatu koi naa taratara nei raa, masike atu

lokoi te wasi raa no ponotia te takarua raa ki mmoe ki te puitana iloo iloto i te hare karapusi. Naa vae te takarua raa ni hakkapitia ki loto naa kunaaroto laakau e mmaha.

²⁵ Te mee raa ku tino poo no taupiri ki te tuaapoo raa, te takarua raa ni mmoe ka huahua naa mako lotu ka taku i TeAtua, teena aaraa karapusi e mmoe ka hakannoo ki laaua. ²⁶ Te mahuke e hakamataku raa ni hakateki no ue ka tuu parapara te hare karapusi naa. Naa tootoka te hare karapusi naa ni llee kattoo no ttuu tallaki ka maffana naa seni e mmau i naa karapusi. ²⁷ Teena ki maahuru te wasi te hare karapusi raa no kite i naa tuu tallaki naa tootoka; a ia ni ttau maa naa karapusi raa ku oti te ffuro, teena ki uhuki a ia tana komu raa no mee iloo ma ki urumaki soko ia. ²⁸ Araa nei Paul ku kappisi atu ana varo, "Au see taa soko koe! Maatou hakkaatoa i te kina nei!"

²⁹ Te wasi raa ni kannaa ki kauake se lamu, teena tere atu iloo ia kiloto te hare raa no tuu ki ana turi imua Paul laaua ma Silas; te wasi naa ni porepore iloo i tana mataka. ³⁰ Teena toa iloo ia te takarua naa ki haho, no vasiri ake, "Naa hakamau nei. Se aa taaku ki mee ki hakasaoria nau?"

³¹ Takarua raa ki mee ake, "Ki mee koe e hakannoo no tautari ki TeAriki Jesus, koe ma ki hakasaoria ma too haanauna naa hakkaatoa." ³² Teena hakaea atu iloo te takarua naa naa taratara i TeAriki raa kiaa ia ma naa tama hakkaatoa itana hare. ³³ I te poo naa koi raa, Paul laaua ma Silas ni toa te wasi raa no huihuia naa kina laaua

e mmere; te tama naa ma tana haanauna raa ni toa laatou te hakaukau tapu raa i te saaita naa lokoi. ³⁴ Ki oti raa toa iloo ia Paul laaua ma Silas ki tana hare raa no hanaia. Te wasi raa ma tana haanauna naa ni fiafia iloo i laatou nei ku lotu i TeAtua.

³⁵ I te tahaata telaa aso raa, naa hakamau naa Rome raa ni heuna naa polis laatou raa ki oo no hanaa te takarua naa.

³⁶ Teenaa ki mee ake te wasi raa ki Paul, "Naa hakamau raa ekkave mai laatou taratara ma ki hanaa koorua ma Silas i te hare karapusi. Koorua nei ku lavaa te oo, aa koorua oo hakaraaoi."

³⁷ Teenaa ki mee ake Paul ki naa polis, "Maaua ni see hai sara ni ppena, tevana iaa maaua ni sarua vare koi imua naa karamata te henua; maaua iaa ni tama hoki i Rome! Maaua ni ponotia naa tama naa ki loto te hare karapusi, aa teenei maaua ku haia laatou ki hanaa seemuu. See lavaa! Naa hakamau naa ki oomai naa tino laatou no hanaa maaua."

³⁸ Naa polis raa ni oo no kauake iloo naa taratara Paul raa ki naa hakamau Rome, aa i te saaita naa hakamau raa ni llono maa te takarua raa ni tama haka Rome raa, naa tama naa ni mattaku.

³⁹ Teenaa oo atu iloo laatou no taratara hakaaroa atu ki te takarua naa; araa hanaa iloo laatou te takarua naa i te hare karapusi no taratara ake ki hakattaha laaua i te matakaaina naa. ⁴⁰ Araa oo iloo te takarua naa ki te hare Lidia. I te hare Lidia raa, laaua ni nnoho no taratara ma naa tama te lotu raa ki hakatipuina naa manava laatou. Ki oti raa massike iloo te takarua naa ka oo.

17

Paul i Tesalonaika

¹ Paul laua ma Silas ni hakataka vaaroto naa matakaaina Amfipolis ma Apolonia, no ttae iloo ki Tesalonaika. I te kina naa raa e mee te hare lotu naa Jew e tuu. ² Paul se tama maraa e hanohano peenaa ki te hare lotu, teenaa te saaita laua ni ttae atu ki Tesalonaika raa, a ia ni hano ki te hare lotu naa. I loto naa Sabat kato e toru raa, Paul ni noho ma naa tama raa no hakatonutonu ake i naa takkoto naa taratara iloto te Laupepa Tapu. ³ A ia e hakaari ake i naa taratara te Laupepa Tapu raa maa te Mesaea raa ma ki hakallono isu aa ki oti ku masike i te mate. Paul ki mee ake, "Te Jesus e hakaia atu nau ki kootou raa, a ia naa ko te Mesaea." ⁴ E mee aaraa Jew ni usuhia iloo i naa taratara Paul, teenaa ni oo atu no hakapaa ki laua ma Silas; naa tama hoki ni hakapaa atu ki te takarua naa raa, ko naa haahine hakamaatua raa aa ma te kaavena Greece e tammaki iloo teelaa ku lotu i TeAtua.

⁵ Aaraa Jew ia ni manava haaeo ilaaua. Naa tama naa ni hakakkutu naa tama e sosorina hakallika e ttaka huri vaaroto te ara raa no hakapaa kilaatou, teenaa ki ssare laatou ka mee pakava naa mee iloto te matakaaina naa. Naa tama naa ni ffuro atu ki te hare Jason raa no seeia laatou Paul ma Silas ki huutia ake no hakattuuria imua te henua. ⁶ Tevana ia te takarua raa ni see laavea laatou, teenaa taakina ake iloo laatou Jason ma aaraa tama te lotu no hakattuuria imua naa hakamau te henua raa no hai ake peelaa, "Naa taanata nei

ni tama e hakakoro heaatuna vaaroto naa henua hakkaatoa. Aa teenei naa tama naa ku ttae mai ki te henua taatou nei. ⁷ Naa tama nei ni toa Jason no tauhia iloto tana hare. Naa Loo te tuku hakamaatua i Rome raa e sahea peenaa naa tama nei; laatou e hai maa e mee telaa tuku hoki, teenaa maa te inoa te tuku naa ko Jesus.” ⁸ Naa tama ni kkutu i te kina naa aa ma naa hakamau te henua raa ni ffuri katoo no lloto huri i te llono ana laatou i naa taratara naa. ⁹ Teenaa ki vanaake naa hakamau raa ki Jason ma tana kaavena naa ki ppesi mane ki lavaa laatou te tiiake ki oo, araa tiiake iloo laatou naa tama naa ka oo.

Paul laaua ma Silas ku kaavea ki Berea

¹⁰ Te poo naa koi raa, Paul laaua ma Silas ni heunatia naa tama te lotu raa ki oo ki Berea. Te saaita te takarua naa ni ttae atu raa, laaua ni oo tonu ki te hare lotu naa Jew. ¹¹ Te kanohenua Berea naa e llono nauhie iaa i naa tama i Tesalonaika. Naa tama naa ni hii hakannoo iloo ki naa taratara e kauake te takarua naa, teenaa laatou e paupau peenaa naa taratara te Laupepa Tapu raa ki illoa laatou ki mee maa naa taratara Paul raa ni taratara maaoni. ¹² Turaa tama iloo i te matakaaina naa ni ffuri no lotu i TeAtua, aa etammaki hoki naa haahine hakamaatua ma naa taanata haka Greece ni ffuri hoki no lotu i TeAtua. ¹³ Tevana iaa te saaita naa Jew i Tesalonaika raa ni llono maa Paul ni hakaea hoki naa taratara TeAtua i Berea raa, naa tama naa ni oo atu hoki no kaamata te usuusuhia laatou naa tama i te matakaaina naa. ¹⁴ Naa tama te lotu i te kina naa ni massike no heunatia lokoi laatou Paul ki hano ma aaraa tama i laatou

ki naa matakaaina e ttuu ki tai. Silas laua ma Timothy iaa ni nnoho koi i Berea. ¹⁵ Naa tama ni oo ma Paul raa ni oo no ttae hakapaa iloo laatou ma Paul ki Athens, araa ahe ake iloo naa tama naa ki Berea no taratara ake ki Silas ma Timothy i Paul e hiihai maa laua ki hakavave no oo ake kiaa ia i Athens.

Paul ku noho i Athens

¹⁶ Saaita Paul ni noho ka ttari ki Silas laua ma Timothy i Athens raa, naa manava Paul ni vvela iloo i tana kite ana i naa tammaki naa aitu hakallesi i te matakaaina naa.

¹⁷ Teenaa noho iloo ia no taratara maa naa Jew aa ma naa tama haka Greece teelaa e lotu, iloto te hare lotu naa Jew raa. Aa i te kina te henua maraa e kktu raa, Paul e noho hoki i te kau aso hakkaatoa ka hakaea te Lono Taukareka raa ki naa tama maraa e llaka ake ki te kina naa.

¹⁸ E mee naa tisa e haia ma ko naa Epicurus aa ma naa Stoik. Naa tama naa ni hakatauttau laatou ma Paul, no mee naa taratara laatou peelaa, “Se aa te tama hakatanata nei e mee ki taratara?”

Aaraa tama ki mee ake, “Tama naa e mee maa e taratara inaa atua naa kina e mmao.” Naa tama naa e taratara peenaa i Paul e hakaea te Lono Taukareka i Jesus aa itana saaita ni hakamasikeria i te mate. ¹⁹ Teenaa taakina iloo laatou Paul no hakatuuria imua te kansol e kktu i Ariopagus raa no vassiri ake peelaa, “Maatou e mee ki illoa maatou i naa akonaki hou e tarataraina a koe naa.

²⁰ Aaraa taratara maatou ni llono iaa koe raa, teenaa ni taratara hou iloo ki maatou. Maatou e fiffai maa maatou ki illoa i ootaratara hou

e akonaki naa.” ²¹ (Naa tama katoo i Athens aa ma naa horau e nnoho i te matakaaina naa e fiffai maa laatou ki nnoho koi no taratara maa ni vana houu laatou e llono, aa ka hakannoo ki naa tama e hakaeta maa ni taratara houu.)

²² Paul ki masike no tuu iloo imua te kansol raa no taratara: “Te kanohenua Athens nei. Nau e kite maa kootou nitama iloo e lotu.

²³ I taku saaita ni sare vaaroto te henua kootou nei no ttoka i naa kina kootou e lotu raa, nau ni lave te olta e hakatuu naa taratara nei: TE OLTA TE ATUA MAATOU SEE ILLOA. TeAtua kootou see illoa e lotua kootou raa, teenaa ko taku Atua e hakaeta atu nei.

²⁴ “TeAtua teelaa ni penapena te maarama nei ma naa mee katoo e takkoto raa, a Ia naa ko TeAriki te lani ma te kerekere; a Ia see noho iloto naa hare tapu te tama e hakatuu ki ana rima. ²⁵ A Ia see ssee ma ki tokonaki ake naa tama te maarama nei kiaa Ia, i teelaa ko Ia naa e hakaora te tama ki ora aa e hookii naa mee katoo ki naa tama te maarama nei.✧

²⁶ A Ia ni kaamata no penapena te tanata tokotasi, teenaa ki ssura iho naa kanohenua hakkaatoa no haia a Ia naa tama naa ki nohoria te kerekere nei hakkaatoa. A Ia tana tino kunaa hakamaatino are naa sao aa ma naa henua naa tama naa ki nnoho. ²⁷ A Ia ni mee tana vana naa ki ssee ake te henua kiaa Ia no llave iaa Ia. A Ia iaa see mmao i taatou hakkaatoa.

²⁸ “Te Tama naa e hakaora taatou ki lavaa taatou te sassare i te maarama nei aa ki tiputtipu taatou peenei.’

E mee pee ko naa taratara naa tama kootou e illoa i naa vana raa peelaa,

✧ **17.25** 1 Kgs 8.27; Is 42.5; Acts 7.48

‘Taatou hoki ni tamalliki TeAtua.’

²⁹ I taatou ni tamalliki TeAtua raa, taatou ki see mannatu maa TeAtua e mee koi pee ko naa atua e penappena ki naa kol, naa siliva, aa ki naa hatu, teelaa ma e penapenaa i naa tihuna te tama. ³⁰ TeAtua ku seai tana maanatu i te ssao te henua ni see illoa kiaa la imua, aa i te saaita nei raa a Ia e tuku tana taratara ki naa tama naa i naa kina hakkaatoa ki tiiake naa sosorina e hakallika laatou. ³¹ I te aa i aa Ia ku oti te hakamaatino hakaoti tana aso, teenaa tana Tama ni hakanoho raa ma ki hakatonutonu naa tama hakkaatoa i te maarama nei i te ara e tonu. Ttama naa ni hakamasikeria a Ia i te mate ki kkite te henua hakkaatoa maa teenaa ko te tama ma ki hakatonutonu laatou!”

³² I te saaita naa tama raa ni llono i naa taratara Paul i naa hakamasikeria te tama e mate no ora hoki raa, naa tama naa ni taussua iaa ia, aa aaraa tama iaa e taratara peelaa, “Maatou e fiffai maa maatou ki hakannoo iaa koe e taratara i te mee naa hoki.” ³³ Teenaa masike iloo Paul i naa tama naa no hano.

³⁴ E mee aaraa tama ni hakannoo ki naa taratara Paul nolotu i TeAtua, teelaa e hai ai Dionisius, teenaa se tama e hai te kansol. E mee hoki te ffine, tana inoa ko Damaris, aa ma aaraa tama hoki.

18

Paul i Korint

¹ Ki oti raa masike iloo Paul i Athens no hano ki Korint. ² A ia ni hanatu no ttiri iloo i te Jew, tana inoa ko Aquila. Ttama naa se tama ni haanau i Pontus, aa see rooroa koi raa, a ia ni hanake ma tana aavana, Priscilla, i Italy.

Teena i te tuku i Rome, Claudius, ni mee tana taratara maa naa Jew raa ki hakattaha hakkaatoa Rome. Paul ni hanatu no mmata iloo ilaaua, ³ teena noho iloo ia no heheuna hakapaa ma te hai aavana naa. Takarua naa ni tama e penapena naa tamaa hare kantis, e mee pee ko ia. ⁴ Paul maraa e noho no akonaki naa Jew aa ma naa tama haka Greece raa iloto te hare lotu naa Jew raa i naa Sabat hakkaatoa.

⁵ I te saaita Silas laaua ma Timothy ni ttae ake i Masedonia raa, Paul ni see hai heuna sara hoki ni mee; a ia ni heheuna tonu koi te hakaea peenaa naa taratara TeAtua, ka taratara ake ki naa Jew raa maa Jesus ko te Mesaea.

⁶ I tana saaita ni sahea naa tama naa no taratara hakallika laatou ia ia raa, Paul ni tahitahi naa kerekere e mmau i ana hekau e hakao raa no mee ake ki laatou, "Ki mee kootou e ssara, teena ni vana koi kootou e see soko kootou! Kootou see tuku mai naa sara naa kiaa nau. E kaamata i te saaita nei raa, nau ma ki hano ki naa tama i naa henua sara."

⁷ Teena masike iloo Paul i te hare lotu raa no hano ki te hare te tama haka Greece, tana inoa ko Titius Justus. Titius se tama e lotu i TeAtua, aa tana hare raa e tuu taupiri ki te hare lotu naa Jew naa. ⁸ Te tama hakamaatua i te hare lotu naa Jew naa, tana inoa ko Crispus, ni huri no lotu hakapaa katoa ma tana haanauna raa i TeAriki. Turaa tama hoki i Korint ni llono i naa taratara naa no lotu i TeAriki, teena naa tama naa katoa ni too te hakaukau tapu.

⁹ I te poo tokotasi raa, Paul ni hakakkiitea TeAtua tana vana, teena TeAriki ni tuu ake no taratara ake kiaa ia, "Koe see mataku. Hakaea

aku taratara raa ki llono te henua, koe see noho seemuu. ¹⁰ I te aa, Nau e taka ma koe. Koe ma ki see lavaa te mee pakavaina ni tama, i aku tama ettaka vaaroto te matakaaina nei e tammaki iloo.” ¹¹ Teenaa noho iloo Paul tana setau ma naa marama e ono i te kina naa ka akonaki te henua i naa taratara TeAtua.

Paul e tuu imua Galio

¹² I te saaita Galio ni hakanohoria te kaaman Rome raa ma ko te tama hakamaatua i Greece raa, naa Jew i te kina naa ni oo hakapaa no tauhia laatou Paul ka taakina ki te koti. ¹³ Naa tama naa ki mee ake ki Galio, “Naa tama i te kina nei e usuusuhia ttama nei ki lotu laatou i TeAtua ma te tiputipu teelaa see tonu ma naa loo maatou!”

¹⁴ Te saaita Paul ku kaamata ma ki taratara lokoi iaa, Galio ku tuutia a ia naa taratara Paul, no taratara ake ki naa Jew, “Ki mee maa teenei se ssara iloo elasi ni haia ttama nei raa, teenaa e tonu ma nau ki hakannoo ki kootou naa Jew.

¹⁵ Aa i teenei ni tamaa heaatuna koi kootou e mee i naa taratara kootou, naa inoa kootou, aa i naa loo kootou raa, kootou soko kootou ki hakatonu te mee naa. Nau ma ki see hakatonutonu naa mee peenaa!”

¹⁶ Teenaa kerekereia iloo ia naa tama naa i te hare koti. ¹⁷ Naa tama naa ni ffuri atu no tauhia iloo laatou Sostenis, te tama hakamaatua te hare lotu naa Jew, no taia imua te koti. Tevana iaa Galio ni seai iloo ki anaana atu ki naa vana naa tama naa e mee.

Paul ku ahe ki Antiok

¹⁸ Paul ni noho ake ana aso iloo e tammaki ma naa tama te lotu raa i Korint. Araa

tere iloo laatou ma Priscilla aa ko Aquila ki Senkria. I te saaita laatou seki tere raa, Paul ni tasi tana lauru no mmore, teenaa i aa ia e mee tana taratara ni tuku ma TeAtua. ✧
¹⁹ Naa tama naa ni tere no tae iloo ki Epises, teenaa Aquila ma Priscilla ni tiiake Paul i te kina naa. Paul ni masike no hano iloo ki te hare lotu naa Jew raa no noho ka hakaea ake naa taratara TeAtua raa ki naa Jew i te kina naa.
²⁰ Naa tama naa ni mee ake ki Paul ki noho ake hakamaarie ma laatou, araa nei Paul ni see hiihai. ²¹ Tevana ia Paul ni mee ake peelaa ki laatou, i te saaita naa tama naa ni hakataffuri ki oo, “Ki mee maa TeAtua e hiihai, nau ma ki ahemai ki kootou.” Araa kake iloo ia i te vaka raa i Epises no tere ki Sisaria.

²² I tana saaita ni tae ki Sisaria raa, a ia ni hano ki Jerusalem no mmata i naa tama te lotu i te kina naa, araa hakataka iloo no hano ki Antiok. ²³ Paul ni noho ake hakamaarie i Antiok, araa hano iloo vaaroto naa matakaaina Galesia ma Frigia no tokonaki naa taratara TeAtua raa ki naa tama te lotu i naa kina naa.

Apollos e hakaea naa taratara TeAtua i Epises ma Korint

²⁴ I te saaita naa raa, te Jew tokotasi, tana inoa ko Apollos, ni hanake ki Epises. Ttama naa se tama ni haanau mai i Alexandria, aa a ia se tama e rakapau iloo i ana taratara aa e iloa hakaraaoi iloo i naa takkoto naa taratara te Laupepa Tapu. ²⁵ Ttama naa ni akoina hakaraaoi iloo i te Mateara TeAriki, aa e mattoni iloo i ana taratara ka hakaea

✧ **18.18** Num 6.18

i naa tiputipu Jesus ki aaraa tama. Tevana iaa te tama naa e iloa koi i te hakaukau tapu e haia John. ²⁶ Teenaa te tama naa ni kaamata no hakahea see kkapo i naa taratara TeAtua raa iloto te hare lotu naa Jew. Te saaita Priscilla laaua ma Aquila ni llono iaa ia raa, toa iloo laaua te tama naa ki te hare laaua raa no hakatonu ake hakaraaoi i naa tiputipu te Mateara TeAtua. ²⁷ Te saaita Apollos ni maanatu ma ki hano ia ki Greece raa, naa tama te lotu i Epises raa ni tokonaki kiaa ia ka sissii laatou pas, ka kaavea ki naa tama te lotu i Greece raa ki mmata ake hakaraaoi ki Apollos. Teenaa i tana saaita ni tae ki Greece raa, naa tama teelaa ni huria naa manava laatou te laaoi TeAtua no lotu raa, ni tokonakina hakaraaoi iloo a ia. ²⁸ I ana saaita e hakatauttau ma naa Jew imua te henua raa, naa tama naa maraa see ttae kiaa ia i tana llau te taratara, teenaa a ia maraa e ppau ake naa taratara te Laupepa Tapu raa ki illoa naa tama naa maa Jesus ko te Mesaea.

19

Paul i Epises

¹ Te saaita Apollos ni noho ake i Korint raa, Paul ni hakataka vaaroto te henua naa no tae ki Epises. Teenaa ki lave ia i aaraa tama te lotu ² no vasiri ake ki laatou, “Kootou ni toa kootou TeAitu Tapu raa i te saaita kootou ni hakatina no lotu?”

Naa tama naa ki mee ake, “Seai. Maatou see illoa maa e taka TeAitu Tapu.”

³ Paul ki vasiri hoki, “Aa teelaa se hakaukau tapu peehea ni too kootou?”

Naa tama raa ki mee ake, “Te hakaukau tapu John ni taratara ake ki te kanohenua.”

⁴ Paul ki mee ake, “Te hakaukau tapu ni haia John raa, teenaa se hakaukau tapu naa tama ku ffuri no tiiake naa haisara laatou; aa John ni taratara ake ki te kanohenua Israel raa ki hakattina no lotu i te tama teelaa ma ki au imuri aana, teenaa ko Jesus.”✧

⁵ Te saaita naa tama te lotu i Epises naa ni llono i naa taratara nei raa, naa tama naa ni hakaukau tapuria iloto te inoa Te Ariki Jesus.

⁶ Te saaita Paul ni hakapiri ana rima ki aruna naa tama naa raa, Te Aitu Tapu raa ni hanake no tau i laatou; naa tama naa ni taratara ki naa taratara e kkee ka hakaea naa taratara Te Atua. ⁷ Laatou naa katoo se taka sinahuru aa te takarua taanata.

⁸ Iloto naa marama e toru raa, Paul maraa e hakaea see kkapo peenaa naa taratara Te Atua raa iloto te hare lotu naa Jew. A ia e noho no taratara peenaa ma naa tama naa ki illoa maaoni laatou i te Nohorana Te Atua.

⁹ Tevana iaa aaraa tama i naa Jew naa ni llono nataa iloo ka see lavaa te hakannoo no lotu i Te Atua; naa tama naa ni massike iloo imua naa tama i te kina naa no taratara hakallika i te Mateara Te Ariki. Teenaa masike iloo Paul no too naa tama e lotu raa no oo laatou, aa i te kau aso raa, Paul e noho ma naa tama naa i te hare akonaki i Tiranus raa no hakaea naa taratara Te Atua. ¹⁰ Naa setau iloo e lua Paul ni noho no hai ana akonaki naa, teenaa ki llono hakkaatoa naa Jew aa ma naa tama haka Greece teelaa e noho iloto Asia raa i Te Ariki.

✧ 19.4 Mt 3.11; Mk 1.4,7-8; Lk 3.4,16; Jn 1.26-27

Naa tamalliki taanata Siva

¹¹ Paul ni hakasura te kau mahi TeAtua seki kkite naa tama imua, ¹² teenaa naa tapaa maro aa ma naa kkahu teelaa ni ppaa ki te haitino Paul raa, maraa e toa ki naa tama e mmaki raa ki uiia naa maki naa tama naa, aa naa tippua e tau i naa tama naa maraa e hakattaha i laatou. ¹³ Aaraa Jew teelaa ni sassare ka hanahana naa tippua raa ni haate ma ki hanahana laatou iloto te inoa TeAriki Jesus. Naa tama naa maraa e varo ake peelaa ki naa tippua, “Nau e vanaatu kiaa koe ki hakattaha iloto te inoa TeAriki Jesus, te tama e hakaea ai Paul.” ¹⁴ Te takahitu tama taanata te Maatua Hakamaatua naa Jew, e ttapa ma ko Siva raa, ni mee peenaa.

¹⁵ Araa nei te tipua hakallika raa ni huri ake no vanaake kilaatou, “Nau e iloa i Jesus, aa nau e iloa hoki i Paul; aa kootou ko ai?”

¹⁶ Te tama e tauria te tipua hakallika naa ni oso atu no taaiia iloo naa tama naa ka saaea naa kkahu laatou. Teenaa naa tama naa ni ffuro ttaka hua ki haho. ¹⁷ Naa Jew ma naa tama haka Greece hakkaatoa ennoho i Epises raa ni llono i te vana ni mee naa. Teenaa naa tama naa ni ppore i naa mattaku laatou, aa te inoa TeAriki Jesus ni hakanauria iloo i tana haimahi. ¹⁸ E tammaki iloo naa tama te lotu i te kina naa ni oo ake no hakaari ka llono te henua hakkaatoa i naa vana e hakallika laatou ni mee. ¹⁹ E tammaki naa tama ni mee naa pakava laatou raa ni too ake naa laupepa laatou raa no ttuni imua naa karamata te henua hakkaatoa. Te kooina te taavi naa laupepa naa e tae te mataarima

naa simata siliva. ²⁰ I te ara nei raa, naa taratara TeAriki ni haimahi ka ttoha ki naa kina hakkaatoa.

²¹ Imuri naa vana nei raa, Paul ni maanatu ma ki hano ia vaaroto Masedonia ma Greece no hakataka ka hano ki Jerusalem. A ia ni maanatu maa i tana saaita e tae atu ki Jerusalem raa, a ia ku hakataka ka hano ki Rome. ²² Teenaa heunatia iloo ia Timothy laaua ma Erastus, tetakarua e heheuna maa ia, ki oo ki Masedonia; a ia iaa ku noho ake hakamaarie i te matakaaina Asia.

Naa vana hakallika e ssura i Epises

²³ I te saaita naa raa, naa tama i Epises raa e hakatauttau huri i te Mateara TeAriki.

²⁴ Teelaa se tama e noho i te kina naa, tana inoa ko Demetrius. Ttama naa e heheuna i te penapena naa tamaa hareaitu te atua ffine Artemis, ki naa katana e kkiva. A ia e ffuti mane iloo i tana vana e mee naa.

²⁵ Demetrius ni aru ki naa tama katoo e heheuna pee ko ia naa no taratara ake, "Naa taanata nei. Kootou e illoa maa taatou e hai mane i naa heuna taatou e mee nei. ²⁶ Aa teenei kootou ku kkite no llono soko kootou i naa vana Paul e hai nei. Ttama naa etaratara maa naa mee taatou e penappena ma ni atua nei seai ni atua maaoni. Etammaki iloo naa tama i Epises ma naa matakaaina hakkaatoa iloto Asia nei ku oti te usuhia te tama naa no hakannoo naa tama naa kiaa Ia. ²⁷ Emmata peelaa maa naa heuna taatou e mee nei ku taratara hakallikaina te henua. Aa see mee ma ko te mee naa koi. Te hare aitu te atua ffine, Artemis raa, hoki ma ki oti ku see ilotia ma se hare etapu, aa te atua ffine teelaa ni lotua naa kanohenua

katoo iloto Asia aa i te maarama nei ma ki oti ku see ilotia hakaoti.”

²⁸ Te saaita naa tama naa ni lloho i naa taratara nei raa, naa tama naa ni lloho iloo ka tanitani varo peelaa, “Artemis raa ko te atua hakamaatua i Epises!” ²⁹ Naa tama hakkaatoa te matakaaina naa ni ffuri no hai ki naa varo laatou vaaroto te matakaaina naa. Naa tama naa ni oo no tauhia iloo laatou Gaius laaua ma Aristarkus, teenaa se takarua i Masedonia e ttaka hakapaa ma Paul, no terekina ki te kina te henua maraa e kkutu. ³⁰ Paul ni hiihai ma ki hano ia no taratara ake ki naa tama e kkutu i te kina naa, tevana iaa a ia ni ppuia naa tama te lotu naa ki see hano. ³¹ Aaraa tama i naa hakamau te matakaaina naa ni soa Paul, teenaa naa tama naa ni kkave ake hoki laatou taratara ki Paul ki see hakasura ake ki te kina te henua e kkutu.

³² I te saaita naa raa, te kanohenua ni kkutu no taratara raa ni hevaa huri koi, teenaa naa tama koi e kkee naa varo laatou, i te aa i te mahi naa tama naa ni see illoa ma se aa laatou e oo ake no mee. ³³ Naa Jew raa ni turekina atu laatou Alexander kimua ki taratara ake ki naa tama i te kina naa. Teenaa ki huri atu iloo Alexander no ppoo atu tana rima ki nnoho seemuu naa tama naa ki taratara tokonaki ia. ³⁴ Tevana iaa, i te saaita naa tama naa ni mmate maa Alexander se Jew raa, naa tama naa ni hakatoo hakapaa kato no tanitani varo, “Artemis raa ko te atua hakamaatua i Epises!”

³⁵ Naa tama naa ni haihai peenaa no lavaa iloo laatou te hakamau te matakaaina naa te haia ka nnoho seemuu, teenaa te hakamau naa

ni mee ake peelaa ki naa tama naa, “Kootou naa tama i Epises! Naa tama i naa kina hakkaatoa e illoa maa te matakaaina Epises raa e mmata ake ki te hare aitu te atua hakamaatua Artemis aa ma te hatu e tapu teelaa ni leiho mai i te lani. ³⁶ See hai tama e lavaa te taratara maa teenei seai nitaratara maaoni. Aa teenaa, kootou ki see vvaa no mee ni vana e hakallika i te kina nei. ³⁷ Kootou ni toomai kootou naa taanata nei, tevana iaa naa taanata nei ni see taratara hakallika i te atua ffine taatou nei aa maa ni see kailallao ni mee maa laatou i naa hare aitu. ³⁸ Ki mee maa Demetrius laatou ma naa tama e heheuna ma ia raa e tau peelaa maa naa taanata nei ni hakassara naa vana laatou, e mee naa tama maaoni e hakannoo ki naa koti e nnoho, teenaa naa tama nei e lavaa te toa laatou no kotia ki naa tama naa. ³⁹ Aa ki mee maa e mee aaraa mee hoki kootou e fiffai ma ki tarataraina, kootou ki hakatonu te mee naa ma naa tama hakamaatua te henua nei. ⁴⁰ I te aa, itaatou katoa elavaa tettuu imua te koti i naa vana ni ssura i te aso nei. Taatou see hai taratara e lavaa te hakatonu ai taatou i te vana te henua nei e vaai ai taatou.” ⁴¹ Teenaa vanaake iloo ia ki naa tama raa ki masseu ki naa hare laatou.

20

Paul ku tae ki Masedonia ma Greece

¹ Te saaita te kanohenua naa ni hakatauttau no oti raa, Paul ni aru ake naa tama te lotu raa no purepure ake hakaoti iaa ia ku mee ki hano. Teenaa masike iloo ia no hano ki Masedonia. ² A ia ni hakataka vaaroto naa matakaaina i te kina naa no hakaeta ake naa taratara

TeAtua raa ki naa tama i naa kina naa. Teenaa au iloo ia no tae mai ki Greece, ³ no noho iloo ana marama e toru i te kina naa. I tana saaita ni matamata ki hano ia ki Syria raa, a ia ku lono maa e mee naa Jew e taratara ki oo ake no taia a ia, teenaa masike iloo ia no ahe vaaroto Masedonia. ⁴ Naa tama ni oo hakapaa laatou ma Paul raa ko:

Sopater, te tama Pirus, teenaa se tama i Berea;
Aristarkus laaua ma Sekundus, naa tama
i Tesalonaika;

Gaius, te tama i Derbe;

Timothy aa ko Tikikus laaua ma Trofimus,
naa tama i Asia.

⁵ Naa tama naa ni oo imua ki Troas no ttari mai ki maatou. ⁶ Imuri te Kaikai te Haraoa See hai Iis raa, maatou ni ffana i Filipai no tere ki Troas. Maatou ni ttae atu ki Troas i te rima naa aso, teenaa nnoho iloo maatou te wiki tokotasi i te kina naa.

Te horau hakaoti Paul ki Troas

⁷ I te poo te sarere raa, maatou ni kkutu hakapaa no kkai te kaikai e tapu. Paul ni noho no taratara ma naa tama i te kina naa no tae iloo ki te tuaapoo, i aa ia ma ki masike no hano i telaa aso. ⁸ Te puitana i aruna ni nnoho maatou ka hakannoo ki Paul raa e ura ana lamu e tammaki. ⁹ Te taupeara tokotasi, tana inoa ko Iutikus, e noho mai i te tamaa tootoka e hakahotu hakavasi raa no hakannoo ki naa taratara Paul. Naa taratara Paul raa ni taki iloo ka hano, teenaa te taupeara naa ni laavea te turemoe no moe iloo mannuu. Maatou nitteki koi i aa ia kuleiho no pakuu ki te kerekere ilaro. Te saaita naa tama raa

ni oo atu no saaua ake ia raa, te tama raa ku mate. ¹⁰ Paul ni hanatu no suru atu iloo ki te taupeara raa no ao ana rima iaa ia, teenaa mee ake iloo ki naa tama e ttuu i te kina naa, "Kootou see ssopo naa manava kootou, ttama nei koi ora!" ¹¹ Ki oti raa kake ake hoki Paul ki aruna no kkai laatou te kaikai e tapu. Paul ni noho no hai ana taratara raa no tae iloo ki te tahaata. I te tapataiao raa hano iloo ia. ¹² Naa tama i te kina naa ni toa laatou te taupeara raa ki hare, teenaa naa manava laatou ni taukalleka iloo iaa ia ku ora.

Paul ku masike i Troas no hano ki Militas

¹³ Maatou ni oo imua no kkake i te vaka raa no tere ki Assos, teenaa Paul evana maa ia ma ki hanake vaauta no kake ake i te kina naa. ¹⁴ I tana saaita ni hanake no ttiri i maatou i Assos raa, a ia ni hakkaakea ake maatou ki te vaka raa no tere maatou ki Mitilin. ¹⁵ Maatou ni ffana i te kina naa no tere iloo no tae ki Kaios itelaa aso. I te ssoa te aso raa maatou ku ttae ki Samos, aa itelaa aso raa maatou ku ttae ki Militas. ¹⁶ Paul ni hiihai maa maatou ki tere hakaraka i Epises, teenaa iaa ia e hiihai maa ia ki tae ki Jerusalem, ki mee maa ia e lavaa, i te aso te Pentekos.

Naa purepure hakaoti Paul ki naa tama hakamaatua te lotu i Epises

¹⁷ I te saaita Paul ni tae ki Militas raa, a ia ni kkave tana taratara ki naa tama hakamaatua te lotu i Epises raa ki oo ake no mmata iaa ia. ¹⁸ Te saaita naa tama naa ni ttae ake raa, Paul ni noho no taratara ake ki laatou peelaa, "Kootou e illoa katoo i aku tiputipu i taku saaita ni noho taatou, kaamata mai iloo

i taku aso mua ni tae mai ki Asia. ¹⁹ Niaaina maa nau ni lave i te kau haaeo i naa seeia nau aaraa Jew ki taia raa, nau ni heheuna seemuu koi i aku heuna e mee maa TeAriki, aa i aaraa saaita, nau maraa e noho koi no tani i aku mee pakavaina naa tama naa. ²⁰ Kootou e illoa maa naa taratara TeAtua teelaa e kauatu te taukareka kootou raa ni see huuina a nau i kootou; nau ni hakahea naa taratara naa imua naa karamata te henua aa iloto hoki naa hare kootou. ²¹ Nau ni taratara hakaapo ake hakaraaoi iloo ki naa Jew raa ma naa tama i naa henua sara, ki tiiake naa haisara laatou aa laatou ku hakattina no lotu i TeAriki Jesus. ²² Aa teenei TeAitu Tapu raa ku mee mai ma ki hano nau ki Jerusalem; nau iaa see iloa maa nau ma ki haia peehea i te kina naa. ²³ Nau e iloa koi maa i aku matakaaina katoo e hano raa, TeAitu Tapu raa kunaa hakaapo mai are maa nau ma ki karapusina aa maa nau ma ki tiri i te kau haaeo. ²⁴ Tevana iaa taku ora sei se mee maaoni ma ki noho nau no tarataraina te mee naa; nau e hiihai koi maa nau ki hakaoti naa heuna TeAriki Jesus ni kaumai ki haia, teenaa ki hakahea nau te Lono Taukareka i te manava laaoi TeAtua.✧

²⁵ "Nau ni hanatu no hakahea te Nohorana TeAtua raa ki kootou hakkaatoa. Aa teenei nau ku iloa maa kootou ma ki see lavaa te kkite hoki iaa nau imuri. ²⁶ Nau ku kauatu te taratara hakamaatua nei i te aso nei: ki mee maa se tama i kootou e sara, kootou see tuku mai te ssara naa kiaa nau. ²⁷ I te aa, i aa nau ku oti te hakahea atu naa mee katoo TeAtua e hiihai maa kootou ki illoa. ²⁸ Teenaa kootou ki mmata ki ttonu

✧ 20.24 2 Tim 4.7

naa ora kootou aa kootou ku mmata ake ki naa tama teelaa ni kauatu TeAitu Tapu raa ki roorosi ake kootou. Kootou ki roorosi hakaraaoi iloo ki naa tama TeAtua; naa tama teelaa ni suia a Ia ki te ttoo tana Tamariki Tanata.

²⁹ “Nau e iloa maa i taku saaita ku oti te hano raa, e mee naa tisa hakallesi ma ki hakassura atu no seua naa tama te lotu, e mee pee ko i-naa oo iho naa manu vao e kaittama raa no seua naa sipsip. ³⁰ E mee

naa tama hoki iloo iloto kootou naa ma ki ffuri no hakarereesia laatou aaraa tama te lotu ki tautari ake ki laatou. ³¹ Kootou ki roorosi hakaraaoi iloo; kootou mannatu i aa nau ni akonaki atu peenaa ma tetani, i te poo ma te ao, iloto naa setau e toru hakkaatoa.

³² “Aa teenei kootou ku tukua atu nau ki naa rima TeAtua, aa naa taratara i te laaoi TeAtua i kootou raa ma ki mmata ake ki kootou. Naa ora kootou ma ki hakatipuria naa taratara naa no kauatu naa tuuhana teelaa e tukua mai TeAtua maa ni mee ana tama.

³³ Taku saaita ni nnoho taatou raa, nau ni see oti manava ki naa mane ma naa hekau kootou. ³⁴ Kootou e iloa maa nau ni heheuna iloo ki aku rima nei ki lavaa naa mee katoo maatou ma naa tama e ttaka ma nau raa e ssee. ³⁵ Nau ni heheuna haimahi iloo ki kkite kootou maa taatou ki heheuna peenei ka tokonaki ki naa tama e tino mmate. Kootou hakamaarona ki naa taratara TeAriki Jesus ni mee: “Te hiahia te tama e hookii tana mee raa e lasi are i te hiahia te tama e too tana mee.’”

³⁶ Saaita Paul ni oti ana taratara raa, tuu iloo ki ana turi ma naa tama naa no taku. ³⁷ Naa tama naa hakkaatoa ni ttani no oo atu no ao ki Paul ka vaisisoni laatou.

38 Naa tama naa ni alloha i Paul i aa ia ni vanaake maa laatou ma ki see kkite hakaoti iaa ia. Teenaa oo iloo laatou no kaavea Paul ki te vaka.

21

Paul ku hano ki Jerusalem

1 Maatou ni oti te purepure ake ki naa tama naa raa, tere iloo maatou ki te henua e ttapa ma ko Kos. I te ssoa te aso raa maatou ku ttae atu ki telaa henua, e ttapa ma ko Rodes, araa hakaraka iloo maatou ka tere ki te matakaaina Patara. 2 Maatou ni oo atu no lave iloo te vaka e tuu ki hano ki Fonisia, teenaa kkake iloo maatou i te vaka naa no tere. 3 Maatou ni tere no kkite iloo i naa tuu ake te henua e ttapa ma ko Cyprus, teenaa hakaraka iloo maatou i tana vasi haka saupuku no tere ki Syria. Maatou ni tere atu no tautau iloo i Tyre ka ssepu maatou no oo ki uta, aa te vaka raa iaa ku tuu ki pesi tana kako. 4 Maatou ni oo atu no llave iloo i naa tama te lotu te matakaaina naa, teenaa nnoho iloo maatou te wiki tokotasi ma naa tama naa. I te saaita maatou ni nnoho ma naa tama naa raa, naa tama naa ni usuhia TeAitu Tapu raa no puratia laatou Paul ki see hano ki Jerusalem. 5 Te saaita te ssao maatou ki oo ku tae raa, maatou ni massike no oo ki te vaka raa itai. Naa taanata te lotu naa ma naa aavana laatou aa ma naa tamalliki laatou raa ni oo hakapaa ma maatou kitai. Maatou ni oo no ttuu iloo ki naa turi maatou i te kerekere itai raa no taku ki TeAtua. 6 Ki oti raa purepure iloo maatou ka oo maatou no kkake i te vaka, aa naa tama naa iaa ku ahe ki naa hare laatou.

7 Maatou ni uhuki i Tyre no tere ki Tolemaias. Teenaa maatou nioo nonnoho maatou aso tokotasi ma naa tama telotu ite kina naa. 8 I te ssoa te aso raa uhuki iloo maatou no tere ki Sisaria. I te matakaaina naa raa, maatou nioo nonnoho maatou ma Philip, te tama e sare hakaea te Lono Taukareka, i tana hare. Philip te tanata tokotasi ite takahitu taanata ni tukua ki tokonaki ki naa heuna telotu i Jerusalem.✧ 9 Ttama naa e mee tana takahaa taupu e heheuna hoki te hakaea naa taratara TeAtua.

10 Maatou ni nnoho ake iloo naa aso maatou i Sisaria, teenaa tae ake lokoi te pure tokotasi TeAtua, tana inoa ko Agabus. Te pure naa e hanake i Judea.✧ 11 Ttama naa ni hanake no toa iloo a ia te ttuu Paul raa no saisai ana tino vae ma ana tino rima soko ia no taratara peelaa, "TeAitu Tapu raa e taratara mai peenei: Te tama e mee tana tuu nei ma ki saisaitia peenei naa Jew i Jerusalem, teenaa a ia ma ki kauake naa tama naa ki naa tama i naa henua sara."

12 Te saaita maatou ma naa tama ennoho maatou naa ni llono i naa taratara nei raa, maatou ni puratia maatou Paul ki see hano ki Jerusalem. 13 Araa nei Paul ku huri mai ki maatou no mee mai, "Kootou e aa? Ai kootou e ttani ai ma ki sopo taku manava? Nau see matakua ki mee maa nau e saisaitia no taia i Jerusalem i aa nau e mee naa heuna TeAriki Jesus."

14 Maatou ni see lavaa iloo te hurisia maatou te manava Paul, teenaa tiiake iloo maatou

✧ 21.8 Acts 6.5; 8.5 ✧ 21.10 Acts 11.28

ki hano ia ki tana maanatu. Maatou ni mee ake koi peela, "Tiiake ki akottia te hiihai TeAtua."

¹⁵ Maatou ni nnoho ake hakamaarie i te kina naa, araa oo iloo maatou ki Jerusalem.

¹⁶ Aaraa tama te lotu i Sisaria ni oo ma maatou. Teenaa maatou ni toa naa tama naa ki te hare Neison, te tama haka Cyprus. Ttama naa ko te tama mua lokoi ni hakattina no lotu i TeAtua.

Paul ku tae ake ki Jerusalem

¹⁷ Te saaita maatou ni ttae atu ki Jerusalem raa, naa tama te lotu i te kina naa ni oo ake no toa maatou.

¹⁸ Teelaa aso raa, oo iloo maatou ma Paul no mmata i James. Naa tama hakamaatua te lotu raa hakkaatoa ni nnoho i te kina naa. ¹⁹ Paul ni purepure atu ki laatou no taratara ake iloo inaa vana katoo TeAtua ni mee ki naa tama i naa henua sara i tana saaita ni hakaeta ake naa taratara TeAtua.

²⁰ Te saaita naa tama te lotu naa ni llono i naa taratara Paul raa, naa tama naa ni hakanau katoo i TeAtua. Araa taratara ake iloo te tama tokotasi laatou ki Paul, "Taku taina nei. Koe e kite maa te kooina naa Jew teelaa ku hakattina no lotu i TeAtua raa kulava iloo naa simata e tammaki, aa naa tama naa katoo koi tauhia laatou naa Loo Moses. ²¹ Naa tama naa ni llono maa koe ni taratara ake ki naa Jew teelaa e nnoho hakapaa ma naa tama i naa henua sara raa ki tiiake laatou naa Loo Moses, teenaa maa koe e vana ma ki see ssere naa tamalliki laatou aa maa laatou ki see tautari ki naa tiputipu taatou naa Jew. ²² Se aa taatou ki mee? Naa Jew naa ma ki oti kullono maa koe ku tae mai ki te kina nei. ²³ Aa hakannoo, teenei te mee

maatou e fiffai ma koe ki mee: Teelaa se takahaa taanata iloto maatou. Naa tama naa ni tuku naa taratara laatou imua naa karamata TeAtua maa laatou e hakatapu naa ora laatou. ²⁴ Koe ku hano ma naa tama naa aa kootou hakapaa ku hakamaarama naa haitino kootou, i te vasi naa Loo raa, ki mataffua imua naa karamata TeAtua. Ki oti koe ku taavi ki lavaa naa tama naa te tasia naa lauru laatou. I te ara nei raa, te henua hakkaatoa ma ki illoa maa naa taratara naa tama ni mee iaa koe raa sei ni taratara maaoni, aa maa koe too tino e tautari ki naa Loo Moses. ✧ ²⁵ Aa naa tama i naa henua sara teelaa ni hakattina no lotu raa iaa, maatou ku oti te kkave maatou pas ki laatou no taratara ake i maatou ku oti te taratara maa laatou ki see kkai naa kaikai teelaa ni hakaara ki naa aitu aa laatou ki see unu te ttoo; laatou ki see kkai te manu teelaa ni taa aa ni see hakatere tana ttoo, aa laatou ki tiiake te tiputipu e hai huri.” ✧

²⁶ I te ssoa te aso raa, Paul ni hano ma te takahaa taanata naa no hakamaarama naa haitino laatou, i te vasi naa loo, ki mataffua i naa karamata TeAtua. Ki oti raa uru atu iloo Paul ki loto te Hare Tapu raa no hakaari ake ki naa maatua raa i te kooina naa aso te hakatapu laatou raa koi takkoto mai, teenaa ko te saaita laatou ma ki hakaara ni mee ki TeAtua maa naa tama naa.

Paul ku tauhia iloto te Hare Tapu

²⁷ Te saaita naa aso e hitu naa ni taupiri ki llaka raa, aaraa Jew teelaa ni oo ake i naa matakaaina i Asia raa, ni kkite i Paul iloto te Hare Tapu. Teenaa usuhia iloo

laatou naa tama e kkutu i te kina naa no oo atu naa tama naa no tauhia Paul. 28 Naa tama naa ni varo peelaa, "Naa taanata Israel nei, kootou oomai no tokonaki mai ki maatou! Teenei ko te tama e sare taratara hakallikaina a ia te kanohenua Israel, naa Loo Moses, aa ma te Hare Tapu nei, ki naa tama i naa kina hakkaatoa. Aa teenei naa tama i naa henua sara raa ku hakauruhia a ia ki loto te Hare Tapu raa ki kerekere te kina e tapu nei!"

29 (Naa tama naa e taratara peenaa i laatou ni kkite i Trofimous, te tama i Epises, e sassare laaua ma Paul iloto Jerusalem. Teenaa naa tama naa e mannatu maa te tama naa ni too ake Paul ki loto te Hare Tapu.)✧

30 I te saaita te henua ni llono i te taratara nei raa, te kanohenua katoo i Jerusalem ni massike no hurohuro i naa lloto laatou. Naa tama naa ni ffuro atu hakkaatoa no tauhia laatou Paul ka huutia ki haho te Hare Tapu, teenaa puuia lokoi laatou naa tootoka te Hare Tapu raa no mmau.

31 Te saaita naa tama naa ni mee ma ki taia laatou Paul raa, te taratara raa ku tae ki te hakamau naa soldia Rome raa ma naa tama i Jerusalem raa ku hetaa huri. 32 Te hakamau naa ni masike koi no too iloo ana soldia raa ma aaraa hakamau aana no ffuro atu ki naa tama naa. Te saaita naa tama naa ni kkite i te hakamau naa ma ana soldia raa, see taia iloo laatou Paul. 33 Te hakamau raa ni hanatu ki Paul no vanaake iloo ki ana soldia raa ki tauhia Paul no saisaitia ki naa seni e lua. Teenaa ki vasiri te hakamau raa peelaa, "Teenei ko ai? Se ssara peehea ttama nei ni mee?" 34 E mee aaraa tama

✧ 21.29 Acts 20.4

e ttuu i te kina naa ni tanitani varo huri koi; aaraa tama koi e kkee naa taratara laatou e hai ake. Te hakamau raa ni vvare hakaoti i naa hevaa huri naa tama naa, teenaa a ia ni see ilotia iloo ia te tahito te vana ni mee naa. A ia ni huri ake ki ana soldia raa no vanaake iloo ki toa Paul ki te hare laatou naa soldia raa e roorosi. ³⁵ Te saaita naa soldia raa koi oo atu are ki kake i te hare laatou raa, naa tama raa ku muimui ake i naa vasi ki taia laatou Paul, teenaa ki ffuri naa soldia raa no saaua laatou Paul. ³⁶ Tevana iaa te kanohenua naa ni oo atu koi vaamuri ka tanitani varo ake ki naa soldia raa peela, "Taia te tama naa ki mate!"

Paul ku taratara ki te kanohenua

³⁷ Te saaita naa soldia raa ni ttuu ki toa laatou Paul ki loto te hare laatou raa, Paul ki mee ake ki te hakamau, "Nau e lavaa te kauatu se taratara maaku kiaa koe?"

Te hakamau raa ki vasiri ake, "Koe e iloa te taratara haka Greece? ³⁸ Koe nei sei ko te tama haka Egypt teela ni hakkoro te henua ki ffuri no hetaa ma naa tama te kaaman Rome, aa ki oti raa too iloo naa simata e haa naa tama e taa tama raa no ffuro laatou ki loto mouku?"

³⁹ Teenaa ki mee ake Paul kiaa ia, "Sei. Nau nei se Jew. Nau ni haanauria mai i Tarsus iloto Silisia, aa teenaa sei ma se henua hakavarevare. Nau e hiihai maa koe ki tiiake nau ki taratara ki te kanohenua nei."

⁴⁰ Te hakamau naa soldia raa ni hiihai. Teenaa ki masike Paul no tuu ki aruna te kakkake raa no ssau atu tana rima ki naa tama e ttuu ake i te kina naa ki see vvaa. Te saaita naa tama naa ni ttuu seemuu raa, Paul ni kaamata no taratara haka Jew ki laatou:

22

¹ “Aku taaina ma aku tammana nei. Kootou hakannoo mai ki hakatonu atu nau i aa nau seai taku sara ni mee!”

² Te saaita te kanohenua naa ni llono maa Paul e taratara haka Jew raa, naa tama naa ni noho seemuu hakkaatoa. Teenaa ki kaamata Paul no taratara, ³ “Nau nei se Jew, aa nau ni haanauria mai i te matakaaina Tarsus iloto Silisia, tevana iaa nau ni matua i Jerusalem, aa Gamaliel raa ko taku tisa ni ako mai ka iloa nau i naa Loo hakkaatoa naa tippuna taatou imua. Nau nei hoki e hakatina ki haia a nau naa heuna TeAtua pee ko kootou, naa tama e ttuu i te kina nei i te aso nei.✧

⁴ Nau ni hakataka ki naa kina katoo no seeia naa tama e tautari ki te Mateara TeAriki raa ki taايا ki mmate, teenaa telopo taanata ma naa haahine i naa tama naa ni peesia a nau ki loto te hare karapusi. ⁵ Te Maatua Hakamau aa ma naa tama hakamaatua i te Kansol raa e lavaa te taratara atu peelaa maa aku taratara nei ni taratara maaoni. Naa tama naa ni kaumai naa pas laatou e sissii ki naa Jew taatou teelaa e nnoho i Damascus ka hano ma nau. Teenaa nau ni hanatu ki Damascus ki saisaitia naa tama naa ki naa seni raa no taakina mai ki Jerusalem ki taايا.✧

Paul ku hakahea i tana huri ana tana manava no lotu i TeAtua

(Acts 9.1-19; 26.12-18)

⁶ “I taku saaita ni taupiri ki Damascus i te laaraatea*, te maasina e lasi raa ku llama iho

✧ **22.3** Acts 5.34-39 ✧ **22.5** Acts 8.3; 26.9-11 * **22.6**
telaaraatea: teenaa te saaita te peeloo te kkai

i te lani no aareha iaa nau. ⁷ Teenaa leiho iloo nau ki te kerekere raa no lono nau i naa taratara iho te reo raa i te lani peelaa, 'Saul, Saul! Nau e seeia a koe ki taia i te aa?'

⁸ "Teenaa ki vasiri nau peelaa, 'Koe ko ai, TeAriki?' Te reo raa ki mee mai, 'Nau ko Jesus te tama i Nazareth, te tama e seeia a koe ki taia.' ⁹ Naa tama ni oo maatou naa ni kkite i te maasina naa, tevana iaa naa tama naa ni see llono te reo te tama e taratara mai kiaa nau.

¹⁰ "Nau ki vasiri hoki, 'TeAriki, nau ki mee peehea?' Araa Te Ariki ku mee mai, 'Masike ki aruna aa koe ku hanatu ki loto te matakaaina naa. E mee te tama e noho i te kina naa ma ki taratara atu i too vana ki mee.'

¹¹ Aku karamata ni ppuni i te maasina e lasi naa, teenaa ki ffuri mai naa tama e oo maatou raa no ppikitia taku rima no hakattaki atu ki loto Damascus.

¹² "I loto te matakaaina naa raa teelaa se tanata, tana inoa ko Ananias. A ia se tama iloo elotu aa e tautari ki naa Loo Moses, aa naa Jew katoo i te kina naa e fiffai kiaa ia.

¹³ Ttama naa ni au no tuu i taku vasi no mee mai kiaa nau, 'Taku taina Saul, ttoka mai!' Saaita naa loko i raa aku karamata ku kkite hoki no ttoka atu nau kiaa ia. ¹⁴ A ia ki mee mai,

'Koe ni hakamaatinoria te Atua naa tippuna taatou raa ki iloa koe i tana hakataakoto, ki kite koe i tana Tama e tonu, aa ki lono koe i tana tino reo. ¹⁵ I te aa, iaa koe naa ma ki hakaea ki te henua hakkaatoa i oo vana ni kkite ka llono.

¹⁶ Aa koe e tari hoki ki aa? Masike ki aruna no taku, aa koe ku mee ki hakaukau tapuria koe ki uiia oo haisara TeAtua.'

17 “Teena ahe iloo nau ki Jerusalem no hano no taku i te Hare Tapu. I taku saaita ni taku raa, nau ni hakakkiitea TeAtua
 18 i naa tuu ake TeAriki no taratara mai kiaa nau peelaa, ‘Hakavave lokoi no hakataha i Jerusalem i te saaita nei. Naa tama i te kina nei ma ki see fiffai maa koe e hakaea ake aku taratara raa ki laatou.’
 19 Nau ki mee ake, ‘Naa tama naa e illoa hakaraaoi iloo maa teenei ko nau nei ni sare uru ki naa hare lotu naa Jew raa no taai naa tama e lotu ia koe ka ponotia ki lotu te hare karapusi.
 20 Aa i te saaita Stephen, te tama ni sare hakaea ia koe, ni taia no mate raa, nau nei ni hiihai ki te vana naa tama naa ni mee. Teena nau ni tuu i te kina naa no ttoka i naa taia te tama naa, ka roorosi ake nau ki naa kkaahu naa tama ni taa ia ia.’
 * 21 Teena ki mee mai TeAriki, ‘Tere; koe ma ki kaavea a nau hakammau iloo ki naa tama i naa henua sara.’ ”

22 Te kanohenua naa ni hakannoo hakaraaoi iloo ki Paul. Araa nei i tana saaita ni taratara peenaa raa, naa tama naa ni ffuri no tanittani varo peelaa, “Taia te tama naa ki mate! Ttama naa ki see tiiake ki ora!”

23 Naa tama naa ni tanittani varo maaroo iloo ka sasae naa maro laatou raa ka tapittapi naa kerekere raa ki aruna.
 24 Teena heuna iloo te hakammau raa ana soldia ki toa Paul ki lotu te hare no sarua, aa ku vasiria ki illoa laatou i te vana naa tama raa e llotu no tanittani varo peelaa ia ia.
 25 Tevana ia i te saaita Paul ni saisaitia laatou ki sarua raa, Paul ni huri ake ki te soldia tokotasi i te kina naa no mee ake, “E aa? Te mee naa e tonu maa kootou ki sarua

* 22.20 Acts 7.58

kootou te tama haka Rome teelaa seki toa are ki te koti no hakatonu tana sara?"

²⁶ Te saaita te soldia naa ni lono i naa taratara ake Paul raa, hano iloo no mee ake ki te hakamau laatou, "Koe e iloa i too vana e mee nei? Ttanata nei se tama haka Rome!"

²⁷ Teenaa ki hanatu te hakamau raa no vasiri ake ki Paul, "Taratara mai, koe se tama maaoni i Rome?"

Paul ki mee ake, "Uee."

²⁸ Araa te hakamau naa ku vanaake ki Paul, "Nau nei ni pesi te mane e lasi iloo ki ilotia nau maa nau se tama i Rome."

Paul ki hakahe ake, "A nau nei iaa e mee ma se tama i Rome i aku maatua raa ni tama haka Rome."

²⁹ Teenaa naa soldia nittuu ki vasiria laatou Paul raa ni hakattaha iaa ia i te saaita naa lokoi; aa te hakamau laatou naa ni mataku i tana saaita ni iloa maa Paul se tama haka Rome, aa Paul iaa ku oti te saitia a ia ki naa seni.

Paul e tuu imua te Kansol

³⁰ Te hakamau naa soldia raa ni mee ma ki iloa hakaraaoi a ia maa teelaa se ssara peehea naa Jew raa e hai maa Paul ni mee. I te ssoa te aso raa, a ia ni vanaake ki ana soldia raa ki hanaa naa seni e mmau i Paul, teenaa aru iloa ia ki naa maatua hakamaatua te Hare Tapu aa ma naa tama hakamaatua te Kansol raa ki nnoho. Araa too atu iloa ia Paul no hakatuuria imua naa tama naa.

23

¹ Paul ni ttoka tonu atu ki naa tama te Kansol raa no taratara ake ki laatou, "Aku taaina nei. Taku hakataakoto

e maarama iloo i naa tiputipu taku ora imua naa karamata TeAtua, e kaamata mai imua no tae mai ki te aso nei.”² Te Maatua Hakamau, tana inoa ko Ananias, ni huri no vanaake iloo ki naa tama e ttuu i te vasi Paul raa ki paakia ana maaisu.³ Teenaa ki huri Paul no mee ake kiaa ia, “A koe, te tama e mee pee ko naa hono ku ppara teelaa e paraia ki te peni e makkini ki see ilotia maa teenaa ni hono ku hakallika, ma ki pakuutia TeAtua! Koe naa e noho ki hakatonutonu iaa nau i te vasi naa Loo, aa koe iaa ku see tuku ki naa Loo naa i aa koe ku vanaake ki naa tama kootou naa ki paakia aku maaisu!”[☆]

⁴ Naa taanata e ttuu i te vasi Paul raa ki mee ake ki Paul “Koe see lavaa te taratara ake peenaa ki te Maatua Hakamau!”

⁵ Paul ki mee ake, “Aku taaina nei. Nau ni see iloa maa ia ko te Maatua Hakamau. Naa taratara iloto te Laupepa Tapu raa e mee maa, ‘Au see taratara hakallika ki te hakamau te kanohenua kootou naa.’”[☆]

⁶ Paul ni kite peelaa maa aaraa tama i te Kansol raa ni Sadiusi aa aaraa tama ni Faarisi, teenaa a ia ki taratara vaaruna iloo peelaa ki laatou te Kansol, “Aku taaina nei. Nau nei se Faarisi, i aku tammana raa ni Faarisi. Nau nei e tuu imua te koti i aa nau e taaoihi manava maa te mate raa ma ki hakamassikeria no ora hoki!”[☆]

⁷ Saaita koi Paul ni taratara peenei raa, naa Faarisi raa ma naa Sadiusi raa ki kaamata no hakatauttou soko laatou, teenaa naa kaavena e lua naa ni maavae.⁸ I te aa, i naa Sadiusi raa

[☆] **23.3** Mt 23.27-28 [☆] **23.5** Ex 22.28 [☆] **23.6** Acts 26.5; Phil 3.5

e taratara maa see hai tama ma ki hakamasikeria i te mate aa maa see hai mee hoki e haia ma ni ensol aa ma ni aitu; naa Faarisi raa iaa e taratara maa naa mee e toru naa ni mee maaoni iloo.*⁹ Te vvaa naa tama naa ni hano no lasi iloo, teenaa aaraat isa naa Loo teelaa e ttaka ki te kaavena naa Faarisi raa ku massike no taratara haimahi peelaa, “Maatou ekkite maa see hai vana e sara i te tama nei. Teelaa pee se ensol aa ma se aitu maaoni raa ni taratara ake ki te tama nei.”

¹⁰ Naa tama naa ni hakatauttou hakallika iloo, teenaa te hakamau naa soldia raa ni matakū maa Paul ma ki taia no mate. Teenaa heuna iloo te hakamau raa ana soldia ki oo atu no hakataharia Paul i naa tama naa no hakauruhia ki loto te hare naa soldia.

¹¹ I te poo naa raa, TeAriki ni hakasura atu ki Paul no mee ake peelaa, “Koe see matakū! Koe ku oti te hakaea ki naa tama i te kina nei i aku tiputipu, teenaa koe ku hano no hakaea hoki ki naa tama i Rome.”

Paul ku tarataraina naa Jew raa ki taia

¹² I te tahaata telaa aso raa, naa Jew raa ni kkutu no taratara ki taia laatou Paul. Naa tama naa ni tuku laatou taratara imua TeAtua maa laatou ma ki see kkai ka unu, teenaa ki tae iloo ki te saaita Paul ku lavaa laatou te taia no mate.¹³ Teelaa se tino haa naa taanata katoo ni mee laatou vana naa.

¹⁴ Naa tama naa ni oo atu ki naa maatua hakamaatua te Hare Tapu raa ma naa tama hakamaatua naa Jew raa no mee ake, “Maatou ku oti te tuku maatou taratara imua TeAtua maa maatou ma ki ttaka see kkai ki taia iloo

* 23.8 Mt 22.23; Mk 12.18; Lk 20.27

maatou Paul ki mate. ¹⁵ Teenaa kootou ma naa tama te Kansol raa ki kkaave se taratara maa kootou ki te hakamau naa soldia Rome raa ki kaavea mai Paul ki kootou; hakarereesia kootou te hakamau naa maa kootou e mee ki vasirisiri hakaraaoi ki Paul. Maatou nei ma ki taaria maatou te tama naa ki taia ki mate i tana saaita seki tae atu ki kootou.”

¹⁶ Tevana iaa te ilaamotu tanata Paul raa ni lono i naa taratara naa tama naa, teenaa tere iloo te tamariki tanata naa ki te hare naa soldia raa no hakaari ake ki Paul. ¹⁷ Teenaa ki kannaa Paul ki te soldia tokotasi no vanaake, “Toa te tamariki tanata nei ki te hakamau kootou; te tama nei e mee tana taratara ki taratara ake kiaa ia.” ¹⁸ Teenaa toa iloo te tama naa ki te hakamau laatou no mee ake peela, “Paul, te karapusi, e mee mai ma ki taakina mai te tamariki tanata nei kiaa koe; ttama nei e mee tana taratara ki taratara atu kiaa koe.”

¹⁹ Te hakamau naa soldia raa ni ppiki ki te rima te tamariki tanata naa no oo iloo laaua no nnoho soko laaua, teenaa vasiri ake iloo kiaa ia, “Se aa tau e mee ma ki taratara mai kiaa nau?”

²⁰ Te tamariki tanata raa ki mee ake, “Naa tama hakamaatua naa Jew raa ku oti te tuku laatou taratara maa taiao laatou ku oomai no mee atu maa Paul ki toa laatou no mmata i te Kansol; naa tama naa ma ki hakalellesi maa te Kansol raa e mee ma ki vasiri laatou kiaa ia. ²¹ Tevana iaa koe see hakannoo ki naa tama naa. Teelaa se tino haa taanata raa ma ki taaria laatou te tama naa ki osohia no taia. Naa tama naa ku oti te tuku laatou taratara imua TeAtua maa laatou ma ki see lavaa te kkaai, ki tae iloo ki te saaita Paul ku lavaa te taia laatou ki mate. Naa tama naa ku nnoho i te saaita nei ki mee

laatou vana naa, aa naa tama naa e nnoho koi ka ttari ki too taratara ma ki kauake.”

²² Teenaa mee ake iloo te hakamau raa ki te tamariki tanata naa, “Au see hakaari ake ki se tama maa koe ku oti te taratara mai te mee naa kiaa nau.” Araa heunatia iloo ia te tamariki tanata naa ka hano.

Paul ku kaavea ki Felix, te Hakamau te kaaman

²³ Teenaa aru iloo te hakamau naa soldia raa ki te takarua i ana soldia hakamaatua raa no taratara ake, “Too se ruarau naa soldia, se tino hitu naa soldia e ffuro i naa hos, aa se ruarau naa soldia e hetaa ma naa tao, ki oo ki Sisaria i te ssivo i te poo nei. ²⁴ Koe ku mmata hoki ki too ni hos ki kake Paul, ki tae hakaraa oi a ia ki Felix, te Hakamau te kaaman e noho i te kina naa.” ²⁵ Teenaa sissii iloo te hakamau naa soldia raa tana pas peelaa:

²⁶ “A nau Claudius Lisias e sissii atu te pas nei kiaa koe Felix, te hakamau te kaaman: Te aso taukareka iaa koe. ²⁷ Ttama nei ni tauhia naa Jew raa no mee ma ki taia ki mate. I taku saaita ni iloa maa te tama nei se tama haka Rome raa, nau ni hano ma aku soldia raa no hakasaoria a ia. ²⁸ Nau ni mee ma ki iloa nau ma se ssara peehea te tama nei ni mee, teenaa toa iloo nau te tama nei ki mmata te Kansol laatou raa iaa ia. ²⁹ Nau ni kite maa te tama nei see hai sara ni mee teelaa e tau ma ia ki taia ki mate, aa seai ma ki karapusina; ttama nei e kotia koi naa tama naa i te vasi naa loo laatou naa Jew. ³⁰ I taku saaita ni lono maa naa Jew raa e taratara ma ki taia laatou te tama nei raa, maanatu iloo nau ki kaavea atu te tama nei kiaa koe. Nau ku oti te taratara ake

ki naa tama e kotia laatou te tama nei ki oo atu no kauatu naa taratara laatou raa kiaa koe.”

³¹ Naa soldia raa ni hakannoo ki naa taratara te hakamau laatou naa. Paul ni toa laatou i te poo naa no tae iloo ki te matakaaina Antipatris. ³² I te ssoa te aso raa, naa soldia teelaa e sassare ki naa vae laatou raa ni ahe ki Jerusalem, aa naa soldia e ttaka ki naa hos raa iaa ku oo laatou ma Paul. ³³ Paul ni toa naa soldia raa no ttae iloo laatou ki Sisaria, teenaa kauake iloo laatou te pas te hakamau laatou raa ki Felix, te Hakamau te kaaman, ka tiiake atu Paul kiaa ia. ³⁴ Te Hakamau raa ni ppau te pas raa no vasiri ake ki Paul maa Paul se tama i te matakaaina i hea. I tana saaita ni iloa maa Paul se tama i Silisia raa, a ia ki mee ake, ³⁵ “Nau ku ttari ki ttae mai naa tama e kotia laatou a koe raa, aa nau ku hakannoo ki too koti nei.” Teenaa vanaake iloo ki ana wasi raa ki toa Paul no roorosi ake kiaa ia iloto te hare te tuku Herod.

24

Paul e tuu i te koti

¹ Naa aso e rima ku oti te llaka raa, Ananias, te Maatua Hakamau te Hare Tapu raa ku hanake ki Sisaria ma aaraa tama hakamaatua naa Jew, aa ma te tama teelaa ma ki tokonaki ki laatou i te vasi naa loo, tana inoa ko Tertulus. Naa tama naa ni oo atu no kauake iloo naa taratara laatou e mee i Paul raa ki Felix. ² Araa kannaatia ake iloo laatou Paul ki hanake kiloto te hare, teenaa kaamata iloo Tertulus no taratara:

“Ttama hakamaatua nei. Maatou e nnoho hakaraaoi iloo ma telaaoi iaa koe e noho

hakamaatua i maatou, aa koe ni hakassura te kau vana ki taukareka te nnoho maatou i te henua maatou nei. ³ Maatou e taratara peenaa i naa kina hakkaatoa i te fiafia maatou iaa koe. ⁴ Nau see hiihai maa koe e tauhia rooroaina a nau, tevana ia nau e hiihai maa koe ki kaumai se tamaa saaita koi ki kauatu naa taratara maatou nei: ⁵ Maatou ni kkite maa te tama nei se tama e hakkoro heaatuna; te tama nei maraa e usuhia a ia naa Jew i naa kina hakkaatoa ki ffuri no hetaa ma naa tama te kaaman Rome, aa te tama nei hoki ko te tama hakamaatua i te kaavena e tautari ki te tama i Nazareth. ⁶ Te Hare Tapu maatou raa hoki e haia hakallikaina ttama nei ma se kina vare koi see tapu, teenaa ki tauhia ai maatou te tama nei no karapusina. [Maatou ni taratara maa maatou ma ki hakatonutonu te tama nei i te vasi naa loo maatou, ⁷ araa nei Lisias, te hakamau naa soldia Rome raa, ku hanake no hetaa ma maatou katoa a ia te tama nei i maatou. ⁸ Teenaa kikkave mai te taratara Lisias maa maatou ki oomai no mmata iaa koe.] Ki mee maa te tama nei e vasiria a koe raa, koe ma ki iloa i te vana te tama nei e kotia ai maatou.” ⁹ Naa Jew naa ni ffuri atu hakkaatoa no mee maa naa taratara Tertulus raa ni taratara e maaoni.

Paul e hakatonu i aa ia imua Felix

¹⁰ Ki oti raa Felix ku nnuu ake ki Paul ki taratara, teenaa ki kaamata Paul no taratara, “Nau e iloa maa i te lopo setau nei raa, koe naa ko te tama e noho no hakatonutonu te kanohenua nei hakkaatoa, teenaa nau e hiahia iloa iaa nau e lavaa te tuu imua aau no hakatonu i taku vasi. ¹¹ Koe e lavaa koi

te iloa maa ni aso koi e sinahuru maa rua ku oti te llaka raa, nau ni hanake ki Jerusalem no lotu. ¹² Naa Jew nei ni see kkite maa nau ni hakatauttau ma ni tama iloto te Hare Tapu, aa laatou hoki ni see kkite maa te henua ni usuhia a nau ki massike no mee ni vana e hakallika iloto naa hare lotu naa Jew aa ma i naa kina sara hoki iloto Jerusalem. ¹³ Naa tama naa see lavaa te hakatonu hoki maa naa taratara laatou naa e maaoni. ¹⁴ Tevana iaa nau e lavaa te hakaari atu te mee nei kiaa koe: Nau e lotu ki te Atua naa tippuna maatou, aa nau e tautari ki te Mateara TeAriki teelaa e haia naa tama nei maa seai se mee maaoni. Aa nau hoki e tautari ki naa taratara katoo e takkoto iloto naa Loo Moses aa ma naa taratara teelaa ni sissia naa pure TeAtua. ¹⁵ Nau e taaohi manava i TeAtua pee ko naa tama nei hoki, teenaa ma naa tama hakkaatoa, naa tama e sosorina taukalleka aa ma naa tama e sosorina hakallika, ma ki hakamassikeria i te mate. ¹⁶ Teenei nau e hai hakappuru iloo ki takoto maarama taku hakataakoto imua TeAtua aa imua te henua. ¹⁷ "Nau ni noho ake iloo aku setau see kite i Jerusalem, teenaa nau ni hanake ki te henua naa no kkave naa mane maa naa tama e nnoho hakaaroha i te kina naa aa ku hakaara ni mee maaku i te Hare Tapu. ¹⁸ Teenaa ko taku saaita ni hakamaarama taku haitino iloto te Hare Tapu, teelaa ni oo ake naa tama nei no llave iaa nau. See hai tama tammaki nittuu ake ma nau i te kina naa, aa ni see hai tama hoki ni heatu ka vvaa i te kina naa. ¹⁹ Tevana iaa teelaa ko naa Jew ni oo ake i Asia raa ni hakatauttau maatou;

✧ **24.18** Acts 21.17-28

naa tama naa are ki oomai no kotia nau kuaa koe ki mee maa laatou e mannatu maa nau ni hakassara aku vana. ²⁰ Aa ki mee

maa seai, koe ku vasiri ki naa tama nei maa te Kansol raa ni taratara ma se ssara peehea nau ni mee, i taku saaita ni tuu imua naa tama naa.

²¹ I taku saaita ni tuu imua naa tama naa raa, nau ni varo ake koi peela, 'Nau nei ku kotia kootou i te aso nei i aa nau e iloa maa te mate raa ma ki massike no ora.' "✧

²² Felix ku oti te iloa hakaraa oi iloo i naa taratara i te Mateara TeAriki, teenaa te koti naa ni tukua a ia ki telaa aso. A ia ki mee ake ki laatou, "I te saaita Lisias,

te hakamau naa soldia, e tae mai raa, nau ma ki hakatonu te koti kootou nei." ²³ Teenaa vanaake iloo Felix ki te soldia e roorosi i Paul raa ki toa Paul ki te hare karapusi, tevana iaa a ia

ki see kapitia pee ko aaraa karapusi; naa wasi raa ki tiiake laatou naa soa Paul raa ki too ake ni aa Paul e hiihai.

Paul e taratara ki te hai aavana Felix laaua ma Drusila

²⁴ Ku llaka ana aso raa, Felix ni hanake ma tana aavana, Drusila, teenaa se ffine haka Jew. A ia ni aru ki Paul ki hanake, teenaa nnoho iloo laaua hai aavana no hakannoo ki naa hakaea ake Paul i naa takoto telotu te tama i Jesus Christ.

²⁵ Araa nei i te saaita Paul ni tae no taratara i te tiputipu e tonu, te tiputipu te tama e lavaa te taaohi ki te tiputipu e tonu, aa i te Aso te Hakatonu TeAtua raa, Felix ni matakua no mee ake iloo peela ki Paul, "Ku llava. Koe ku hano. Taku saaita e laaua raa nau

✧ **24.21** Acts 23.6

ma ki ssee atu kiaa koe.” ²⁶ Paul maraa e arumia Felix i te kau saaita ki hanake ki hai taratara laaua, teenaa i Felix ni maanatu maa ia ma ki tauia Paul ki tokonaki ake ia ki tana koti.

²⁷ Naa setau e lua ku oti te llaka raa, Felix ni suia Porsius Festus i tana heuna ma ko te hakamau te kaaman. Paul ni tiiake Felix ka moe iloto te hare karapusi, teenaa i aa ia ni hiihai maa naa Jew raa ki fiafia iaa ia.

25

Festus e hakannoo ki te koti Paul

¹ Ku llaka naa aso e toru i te ttae ake ana Festus ki te matakaaina naa raa, Festus ni masike i Sisaria no hano ki Jerusalem. ² Teenaa naa maatua hakamaatua te Hare Tapu ma naa tama hakamaatua naa Jew raa ki oo ake no kotia laatou Paul ki Festus. Naa tama naa ni puratia laatou Festus ³ ki hakannoo ki laatou aa ku too ake Paul ki Jerusalem, i te aa, i laatou ku oti te taratara hakaoti ki taia laatou Paul i te ara. ⁴ Festus ki hakaaha ake, “Paul e karapusi i Sisaria, aa teenei nau ku taupiri ki ahe nau ki te kina naa. ⁵ Tiiake naa tama naa ki oo maatou hakapaa ki Sisaria, aa laatou ku kotia laatou Paul ki mee maa ia ni hakassara ana vana.”

⁶ Festus ni noho ake i Jerusalem naa aso e varu seai e sinahuru ma naa tama naa, teenaa masike iloo no hano ki Sisaria. I te ssoa te aso raa, a ia ni hano no noho i te hare koti raa no aru ki too ake Paul. ⁷ I te saaita Paul ni tae ake ki te hare koti raa, naa Jew teelaa ni oo ake i Jerusalem raa ni oo ake no ttuu i naa vasi Paul no kauake ki Festus maa

ni sara Paul ni mee. Tevana iaa naa tama naa ni see lavaa iloo te hakatonu ake i te hakamaaoni naa taratara naa. ⁸ Teenaa Paul ki masike no taratara, "Nau sei taku vana e sara ni mee ki naa Loo naa Jew aa ki te Hare Tapu; nau sei hoki aku taratara e hakallika ni mee ki te Tuku Hakamau i Rome."

⁹ Tevana iaa Festus ni hiihai maa naa Jew raa ki fiafia iaa ia, teenaa ki vasiri ake ia peela ki Paul, "Koe e hiihai maa koe ki hano ki Jerusalem ki hakannoo nau ki too koti raa i te kina naa?"

¹⁰ Paul ki mee ake, "Nau nei e tuu imua te koti te Tuku Hakamau i Rome; aa te nei taku kina ki koti. Koe e iloa hakaraaaoi iloo iaa nau sei taku sara ni mee ki naa Jew."

¹¹ Ki mee maa naa Loo raa ni hakasaraina a nau aa maa nau ni mee ni vana e sara te laa e tau ma nau ki tukua ki mate, teenaa nau see kapi taku maaisu ma ki see taia nau. Aa ki mee maa naa taratara naa Jew nei sei maa ni taratara maaoni, nau see lavaa te kaavea se tama ki naa tama naa ki taia. Nau e hiihai maa te Tuku Hakamau i Rome raa ki hakannoo ki taku koti nei!"

¹² Te saaita Festus ni oti te taratara ma tana kansol raa, a ia ki mee ake, "Koe e hiihai maa te Tuku Hakamau i Rome raa ki hakannoo ki too koti nei, teenaa koe ma ki kaavea a nau ki te Tuku i Rome."

Festus e taratara ake ki Agripa i Paul

¹³ Ku llaa ana aso raa, te Tuku Agripa laaua haikave ma Bernis ni oo ake ki Sisaria no mmata i Festus. ¹⁴ Takarua naa ni nnoho ake naa aso laaua i te kina naa, teenaa Festus ki taratara ake ki te tuku raa i te koti Paul:

“E mee te tanata ni tiiake Felix ka moe iloto te hare karapusi. ¹⁵ Taku saaita ni hano ki Jerusalem, naa maatua hakamaatua ma naa tama hakamaatua naa Jew raa ni oo ake no kotia laatou te tama naa kiaa nau. Naa tama naa ni ppura iloo ma ki hakatonu nau maa ttama naa e sara. ¹⁶ Tevana iaa nau ni taratara ake ki naa Jew naa maa te ara taatou, naa tama i Rome, e hakatonutonu te tama e kotia raa, taatou see illoa te ttapa lokoi maa te tama e kotia raa e sara; taatou maraa e tiiake te tama naa ki noho hakapaa ma naa tama e mee laatou koti iaa ia, teenaa ki lavaa te tama naa te hakatonu tana vasi raa imua. ¹⁷ Te saaita naa tama naa ni oomai maatou ki te kina nei raa, nau ni seai iloo ki ttari, nau ni hano no noho iloto te koti raa no aru ki too ake te tama naa. ¹⁸ Aa te saaita naa Jew naa ni massike no taratara, nau ni maanatu maa naa tama naa ma ki hakaari mai maa ni mee e hakallika te tama naa ni ppena. Araa nei naa tama naa ni see hai vana peenaa ni mee. ¹⁹ Naa tama naa e taratara are i naa hakatauttau laatou ma te tama naa i te lotu laatou aa i te tama e ttapa ma ko Jesus, teelaa ni mate; tevana iaa Paul e hai maa ttama naa e ora. ²⁰ Nau ni see iloa maa te hakamaaoni naa taratara nei ma ki seeia a nau peehea. Teenaa ki vasiri ake nau ki Paul ki mee maa ia e hiihai ki hano ia ki Jerusalem, ki hakannoo nau ki tana koti raa i te kina naa. ²¹ Araa nei Paul ni ppura maa te Tuku Hakamau Rome raa ki hakannoo ki tana koti. Teenaa ki vanaake nau ki aku soldia raa ki tauhia Paul ki tae ki tana saaita ma ki heunatia a nau ki te Tuku Hakamau Rome.”

²² Teenaa ki mee ake Agripa ki Festus,

“Nau hoki e hiihai maa nau ki hakannoo ki naa taratara te tama naa.”

Festus ki mee ake, “Taiao koe ku hakannoo ki naa taratara te tama naa.”

²³ Telaa aso raa, Agripa laaua ma Bernis ni hakao ki naa kkahu naa tuku raa ni uru ake ki loto te hare koti e lasi te henua naa. Takarua naa ni uru ake ma naa hakamau te matakaaina naa aa ma naa hakamau naa soldia. Araa Festus ku vanaake ki naa soldia raa ki taakina ake Paul ki hare. ²⁴ Festus ki kaamata no taratara, “Te Tuku Agripa ma naa tama hakkaatoa e noho i te kina nei. Teenei te tanata ni oomai naa Jew hakkaatoa teela e noho i te kina nei aa ma i Jerusalem no kotia kiaa nau; naa tama naa ni oomai no kkaa iloo naa pukua laatou kiaa nau maa te tama nei ki taia ki mate. ²⁵ Tevana iaa nau ni sei taku sara ni kite i te tama nei teela e tau maa ia ki taia ki mate. Tama nei tana tino iloo ni hiihai maa te Tuku Hakamau i Rome raa ki hakannoo ki tana koti nei, teenaa ki mee ai taku maanatu maa te tama nei ki kaavea ki Rome. ²⁶ Tevana iaa nau sei aku taratara hakaraaoi e iloa ma ki sissii nau i te ssara te tama nei no kkave ki te Tuku Hakamau i Rome. Teenei e toomai ai nau te tama nei kiaa koe, te Tuku Agripa, ki seeia a koe te tahito te ssara te tama nei. Teenaa too saaita ku ilotia a koe te ssara te tama nei raa, nau raa ku iloa maa ni taratara peehea nau ki sissii no kkave ki Rome. ²⁷ I te aa, nau e maanatu maa see tonu maa nau e kaavea koi nau te karapusi nei ka hano, aa nau iaa see sissii maa ni sara peehea te tama nei ni mee.”

26

Paul e hakatonu i aa ia imua Agripa

¹ Teenaa Agripa ki mee ake ki Paul, “Koe ku taratara i too vasi.” Teenaa ssau atu iloo te rima Paul ki laatou no kaamata ana taratara:

² “Te tuku Agripa. Nau e hiahia iaa nau e lavaa te tuu imua aau no hakatonu atu taku vasi i naa taratara naa Jew e mee i a-nau nei. ³ I te aa iaa koe e iloa hakaraaaoi iloo i naa tiputipu te nnoho naa Jew aa i naa hakatauttau laatou ki laatou. Teenaa nau e hiihai maa koe ki hakannoo mai hakaraaaoi iloo ki aku taratara nei.

⁴ “Naa Jew raa hakkaatoa e illoa i aku tiputipu, kaamata mai iloo i taku saaita koi tamariki i taku henua no tae ki taku saaita ni hano no noho i Jerusalem. ⁵ Naa tama naa kunaa ttaka iloo ka illoa iaa nau, aa ki mee maa naa tama naa e fiffai raa, laatou e lavaa te taratara atu iaa nau ni hai te kaavena naa Faarisi, teenaa ko te kaavena e taaohi iloo ki naa vana te lotu maatou naa Jew.✧

⁶ Aa teenei nau ku kotia iaa nau e taaohi manava ki naa taratara TeAtua ni purepure ake ki naa tippuna maatou. ⁷ Teenei ko naa purepure TeAtua teelaa e taaohi manava ai naa manava e sinahuru maa rua Israel inaa lotu laatou peenaa i te ao ma te poo. Ttuku nei, nau nei e kotia naa tama nei iaa nau e taaohi manava ki naa purepure TeAtua! ⁸ Ai kootou e hainattaa iloo te hakattina maa TeAtua e hakamasike te mate no ora?

⁹ “Imua raa nau ni maanatu ma ki puuia a nau te henua ki see lotu i Jesus te tama i Nazareth.

✧ **26.5** Acts 23.6; Phil 3.5

10 Teenaa ko aku vana ni mee i Jerusalem. Nau ni heunatia naa maatua hakamaatua te Hare Tapu raa ka hano nau no ponotia te lopo tama TeAtua ki loto te hare karapusi; nau nei hoki ni hiihai maa naa tama naa ki taايا ki mmate. 11 Naa tama naa ni taايا a nau iloto naa hare lotu i te kau saaita, ki tiiake te lotu laatou naa. Nau ni lotoffaaeo iloo i naa tama naa, teenaa ki hano hoki nau ki aaraa matakaaina no seeia naa tama peenaa ki taايا.☆

12 “Teenaa ni heunatia ai nau naa maatua hakamaatua raa ma ki hano nau ki Damascus ma te pas laatou, ki huri ake maa nau e heunatia ake laatou.

13 Ttuku nei, i te laaraatea*, itaku saaita koi hanatu iloto te ara raa, nau ni kite i naa maasina iho te mee raa i te lani, e maarama iaa i te laa no aareha iaa nau. Naa tama maatou ni oo hakapaa naa ni too katoo te maasina naa. 14 Maatou hakkaatoa ni ssina no pakuu ki te kerekere i laro. Teenaa lono iloo nau i naa taratara iho te reo raa haka Jew peela, ‘Saul, Saul! Nau e seeia a koe ki taia i te aa? Koe ma ki mere iaa koe e huri mai no mee ma ki hetaa taaua; koe e mee ma se purumakau e aakasi ki te laakau e tuu makattau.’

15 “Teenaa ki vasiri nau, ‘Koe ko ai, TeAriki?’

“TeAriki ki mee mai, ‘A nau ko Jesus, te tama e seeia a koe ki taia.

16 Massike no tuu ki aruna. Nau e hakasura mai no tukua koe ki heheuna iaa nau. Tere no hakaewa ki aaraa tama i too vana e kite i te asonei aa ma naa mee aaku ma ki huri atu kiaa koe imuri.

17 Koe ma ki hakasaoria a nau i naa tama i too tino henua, Israel, aa ma naa tama

☆ 26.11 Acts 8.3; 22.4-5

* 26.13 telaaraatea: teenaa te saaita te peeloo te kkai

i naa henua sara. Teenaa koe ku heunatia a nau ki naa tama naa. ¹⁸ Naa karamata naa tama naa ma ki tarakina a koe, ki hakattaha laatou i te pouri no nnoho ki te maarama; ki hakattaha laatou i naa mahi Satan no tautari ki TeAtua. Teenaa ki ffuri naa tama naa no lotu ki uiia naa haisara laatou TeAtua, aa laatou ku lavaa te nnoho hakapaa ma naa tama TeAtua ni hakatapu.'

¹⁹ "Te tuku Agripa, nau nei e tautari ki taku mee ni hakakiiitea TeAtua i te lani. ²⁰ Nau ni kaamata te hakaea naa taratara TeAtua raa i Damascus, araa hano iloo nau no hakaea ake ki naa tama i Jerusalem ka hakataka atu ki naa matakaaina vaaroto Judea. Ki oti raa hano iloo nau no hakaea hoki naa taratara naa ki naa tama i naa henua sara. Nau ni hakaea ake ki tiiake naa haisara laatou aa laatou ku ffuri no lotu i TeAtua, teenaa laatou ki ffuri naa sosorina laatou ki maatino maa laatou ku oti te tiiake naa haisara laatou.*

²¹ Teenei kotaku vana ni tauhia naa Jew raa no haia kitaia ki mate, i taku saaita ni laavea laatou iloto te Hare Tapu. ²² Tevana iaa TeAtua ni tokonaki mai peenaa kiaa nau no tae mai iloo ki te aso nei. Aa teenei e tuu ai nau i te kina nei no hakaea atu naa taratara nei ki kootou, naa hakamau ma naa tamavare, hakkaatoa. Aku taratara e kauatu nei ko naa taratara koi Moses ma naa pure TeAtua raa ni taratara imua ma ki oti ku ssura imuri: ²³ Teenaa maa te Mesaea raa ma ki taia no mate aa a Ia naa ko te tama mua ma ki masike i te mate no hakaea ki naa Jew ma naa tama i naa henua sara i laatou e lavaa te hakassaoria TeAtua; a Ia naa e takoto

* **26.20** Acts 9.20,28-29

ma se maasina ki naa tama naa.”☆

²⁴ Te saaita Paul koi taratara raa, Festus ku tanitani varo atu kiaa ia, “Paul! Koe ku vvare hakaoti i te lopo mannatu e ttaka ma koe naa!”

²⁵ Paul ki mee ake, “Festus te hakamau! Nau nei see vvare. Aku taratara e kauatu nei ni taratara te tama e atamai. ²⁶ Te tuku Agripa! Nau see kkapo te kauatu naa taratara nei kiaa koe; koe e iloa hakaraaoi iloo i naa taratara nei. I te saaita naa vana nei ni ssura raa, koe see mee maa koe ni see iloa, i naa vana nei ni see mee maa e ssura i se kina elluu. ²⁷ Te tuku Agripa, koe e maanatu maa naa taratara naa pure TeAtua ni sissii raa ni taratara maaoni? Nau e iloa maa koe e iloa maa naa taratara naa tama naa ni taratara maaoni!”

²⁸ Agripa ki mee ake, “E aa? Koe e maanatu maa taku manava e lavaa koi koe te huria i te punaa saaita nei ki tautari nau i Christ?”

²⁹ Teenaa ki mee ake Paul, “Niaaina maa koe e huri too manava i te saaita nei koi aa seai maa koe ettari kimuri, nau e taku ki TeAtua ki huria too manava aa ma naa manava ka-too naa tama e hakannoo kiaa nau i te aso nei ki tiputtipu kootou ma ko nau, tevana iaa nau see mee maa kootou hoki ki saitia ki naa seni pee ko nau.”

³⁰ Teenaa massike iloo te tuku, te hakamau te kaaman, Bernis aa ma naa tama katoo iloto te hare raa no oo ki haho. ³¹ Naa tama naa ni uru ki haho ka taratara soko laatou peela, “Ttama nei see hai sara te laa e tau ma ia

☆ **26.23** Is 42.6; 49.6; 1 Cor 15.20

ki taia no mate aa maa ia kipunotia ki loto te hare karapusi.”

³² Teenaa ki huri Agripa no mee ake ki Festus, “Ki mee maa te tama nei ni see mee ma ki tuku tana koti nei ki te Tuku Hakamau i Rome raa, te tama nei ni tiiake koi taatou ki hano.”

27

Paul ku kake i te vaka raa no hano ki Rome

¹ I te saaita te taratara raa ni kaumai maa maatou ki tere ki Italy raa, Paul ma aaraa karapusi ni tukua ki laro te roorosi te soldia hakamaatua tokotasi i te kaavena soldia naa Rome e ttape ma ko “Naa soldia te Tuku Hakamau Rome”. Te inoa te soldia naa ko Julius. ² Maatou ni kake i te vaka e au peela i te matakaaina Adramitium, teela e tuu ki ffana no hano ki naa matakaaina e ttuu vaatai i Asia, teenaa uhuki iloo maatou no tere. E mee te tama i te matakaaina Tesalonaika iloto Masedonia ni oo maatou hakapaa, tana inoa ko Aristarkus. ³ Te ssoa te aso raa maatou kuttae atu ki Saidon. Paul ni haia hakaraaoina iloo Julius, teenaa Paul ni tiiake ia ki hano no mmata i ana soa raa ki kauake ana mee e fiffai. ⁴ Maatou ni uhuki i te henua naa no tere, araa nei te matani raa ni ppui mai imua, teenaa tere hakalluu iloo maatou i te vasi te henua e ttape ma ko Cyprus. ⁵ Maatou ni huri no tere iloo i te moana vvare no hanake vaatua Silisia ma Pamfilia no tae atu iloo ki Maira iloto Lisia. ⁶ I te matakaaina naa raa, Julius ni lave i te vaka e hanake i Alexandria teela e tuu ki hano ki Italy, teenaa hakkakea iloo ia maatou i te vaka naa.

7 Maatou ni tere hakassoro koi i te matani raa e kkapī, teenaa no llaka iloo naa aso raa, maatou ku saaita atu ki te matakaaina Naidus. Tevana iaa, i te matani raa koi ppui mai imua raa, maatou ni see lavaa te hanatu i te mataavaka maatou naa. Teenaa ki taa maatou no tere hakalluu ake i te henua e ttapa ma ko Crete. Maatou ni tere no hakaraka iloo i te usuana te henua naa e ttapa ma ko te Usuana Salmone. 8 Maatou ni tere hakappae vaauta no tere hakassoro atu no tae iloo ki te koopana e ttapa ma ko te Koopana e Lluu, see mmao ki Lasea.

9 Maatou ni tuu rooroa iloo i te kina naa, no tae iloo ki te ssao ku hakappore te ffuro i naa vaka i te moana, i te aa i te ssao naa Jew maraa e hakapakuu see kkai raa* ku laka. Teenaa Paul ni huri ake ki naa tama raa no taratara ake peela, 10 “Kootou naa taanata nei. Nau e kite maa te horau taatou nei ma ki hakappore iloo; te vaka taatou nei ma ki seua ma tana kako, aa taatou hoki e lavaa te mmate.” 11 Tevana iaa te soldia hakamaatua e ttaka maatou raa ni hakannoo are ki te ariki te vaka laaua ma te tama e mee tana vaka naa; a ia ni see hakannoo ki naa taratara Paul. 12 Te koopana e tuu maatou naa see lluu i te ssao te matani raa e oko mai i te anake no peau te moana, teenaa te mahi ana naa tama i te vaka raa ni fiffai maa maatou ki tere ki tae maatou ki Finiks, ki lavaa maatou te hakalluu i te kina naa i te saaita te matani raa e oko. I te aa, i te koopana

* 27.9 te ssao naa Jew maraa e hakapakuu see kkai raa: te ssao nei e hakappore te ffuro i naa vaka i te moana

Finiks raa e tuu ka huri ki te laki haka kkipu ma te laki haka tokorau.

Te lani i te moana

¹³ I te saaita te matani raa ni kaamata te aniani mai maarie i te kipu raa, naa taanata raa ni mannatu maa te mee raa ma ki taukareka koi, teenaa ffuti iloo laatou te taura te vaka raa no tere hakappae lokoi maatou vaauta te henua naa. ¹⁴ Maatou ni see tere hakammao, teenaa te matani e lasi raa ku kaamata te oko mai i tokorau vaaruna te henua. ¹⁵ Te vaka maatou raa ni pakuutia te matani e lasi naa no hainattaa iloo maatou te hakatuu atu ki te matani, teenaa tiiake iloo maatou ki hano ma te matani. ¹⁶ Maatou ni lluu ake hakamaarie i te saaita maatou ni hakaraka i te vasi haka kkipu te tamaa henua e ttapa ma ko Kauda. Teenaa ki lavaa ai maatou te saisaitia maatou te tamaa poti te vaka, teelaa e hakattaki mai vaamuri raa, no mmau. ¹⁷ Ki oti raa huutia ake iloo laatou te poti naa ki aruna te vaka raa no saisaitia ki te ttino te vaka. Teenaa pesi iloo laatou taura no hakattaki vaamuri ki see vave tahea te vaka, ilaatou e mattaku maa te vaka raa ma ki kasa no kkapi inaa lautuone itai te matakaaina Libya. ¹⁸ I telaa aso raa, maatou koi hano ma naa haeeo naa, teenaa ffuri iloo naa tama te vaka naa no taua naa kako te vaka raa ki te moana. ¹⁹ Aa i te ttoru naa aso raa, aaraa hekau te vaka raa ni tauatia naa tama te vaka raa ki te moana. ²⁰ Inaa aso iloo e tammaki raa, maatou ni see kkite i te laa ma naa hetuu, aa te matani raa ni oko haimahi iloo.

Teenaa maatou ni mannatu maa maatou ma ki see lavaa te ora.

²¹ Naa tama i aruna te vaka naa ni mmoe koi peenaa see lavaa te kkai, teenaa ki masike atu Paul no tuu imua laatou no mee ake, “Ki mee maa kootou ni hakannoo kiaa nau ki see ffana taatou i Crete raa, taatou ni see llave are i naa haaeo nei. ²² Tevana iaa teenei nau ku mee atu ki kootou. Kootou see mattaku! See hai tama i kootou ma ki mmate; te vaka nei koi ma ki seu. ²³ I te poo raa, te ensol te Atua teelaa e lotu ai nau nei ni hakasura mai kiaa nau no mee mai: ²⁴ ‘Paul koe see mataka. Koe ma ki tuu imua te Tuku Rome. Naa tama e oo hakapaa kootou i te vaka nei e hakassaoria TeAtua i aa Ia e aroha iaa koe.’ ²⁵ Teenaa kootou naa taanata nei. Kootou ki see mattaku. Nau e iloa maa taatou ma ki hakassaoria pee ko naa taratara mai TeAtua kiaa nau. ²⁶ Tevana iaa taatou ma ki kake ki aruna se tamaa henua.”

²⁷ I te sinahuru maa haa naa poo maatou raa, maatou koi tahea peenaa vaaroto te moana poouri, teenaa kitae i te tuaapoo raa, naa tama e heheuna i te vaka raa ni sano koi maa maatou ku taupiri ki naa henua. ²⁸ Teenaa hakatere iloo laatou uka ki illoa laatou i te ffonu te kina naa. Naa tama naa ni haaite raa nei, te ffonu raa e tae ki naa sekumi e lua; aa see rooroa hoki raa, laatou ni haaite hoki no illoa maa te kina raa ku mmasa iaa, teenaa ku lava i te sekumi aa ma naa roha e rima. ²⁹ Naa tama naa ni mattaku, ma ki oti te vaka raa ku kasa i aruna naa akau. Teenaa pesi iloo naa taura e haa imuri vaka no nnoho laatou no taku ki vave maarama te henua.

30 Naa tama e heheuna i te vaka naa ni mee ma ki fforu mmuni laatou no hakattaha i te vaka; laatou ni hakatere te poti raa kilaro no mee iloo maa laatou e mee ki pesi naa taura i te mataavaka te vaka. 31 Teenaa ki mee ake Paul ki naa soldia raa ma te soldia hakamaatua i laatou, "Ki mee maa naa tama naa see nnoho iloto te vaka nei, see hai tama i kootou ma ki oti ku sao." 32 Teenaa ffuri iloo naa soldia raa no tuutia naa maea raa no tiiake te poti raa ka tahea.

33 Saaita te mee raa ku mee koi ki maarama raa, Paul ku vanaake ki naa tama naa hakkaatoa ki kkai ni kaikai maa laatou: "Teenei ni aso iloo ku sinahuru maa haa, aa kootou nei ni sei iloo ki kkai ni kaikai maa kootou. 34 Nau e vanaatu ki kootou. Kootou kkai ni mee maa kootou ki taaohi naa manava kootou. See hai tama i kootou ma ki mmate." 35 I tana saaita ni oti te taratara ake raa, a ia ki too naa haraoa raa no lotu ki TeAtua imua naa tama naa, teenaa ttohi iloo te haraoa raa no kai. 36 Naa manava naa tama naa ni taukalleka, teenaa nnoho iloo laatou hakkaatoa no kkai. 37 Te kooina katoo naa tama i aruna te vaka naa e tae ki te rua rau maa te tino hitu aa te takaono. 38 Te saaita naa tama naa ni oti katoo te kkai no pposu raa, laatou ni ffuri no taua naa paeke haraoa raa ki loto te moana ki hakarana te vaka.

Te vaka raa ku seua naa peau

39 I te tahaata raa naa tama i te vaka raa ni see mmate i te henua e tuu ake, tevana iaa laatou ekkite maa teelaa se koopana e mee tana kerekere makkini. Teenaa taratara iloo naa tama naa ki terekina te vaka raa

no hakkaakea i te koopana naa. ⁴⁰ Naa tama naa ni ffuri no tuutia iloo laatou naa taura te vaka raa ka tiiake ka mmoe iloto te moana, araa veetea iloo laatou naa maea ennoa ki naa hoe te vaka. Ki oti raa hakamasike iloo te tamaa puukei i te mataavaka raa ki hakaraaaua te vaka raa kimua, teenaa irihia atu iloo maatou ki uta. ⁴¹ Tevana iaa te vaka maatou naa ni hano no kake iloo i te lautuone, teenaa te mataavaka te vaka naa ni uru atu ki loto te kerekere raa no mmau hakaoti, aa te murivaka raa iaa ni seua naa peau e llasi raa no maseu.

⁴² Naa soldia raa ni mannatu ma ki taiaa laatou naa karapusi raa ki mmate, ki see kkau naa karapusi raa ki uta no ffuro. ⁴³ Tevana iaa te soldia hakamaatua naa soldia naa ni see hiihai maa Paul ki taia, teenaa tuukia iloo ia naa soldia raa ki see taiaa naa karapusi. A ia ni vanaake maa naa tama e lavaa te kkau raa ki ssopo no kkau ki uta imua. ⁴⁴ Aa aaraa tama iaa ki hakarana ki naa murihono te vaka raa no kkau ki uta imuri. Teenaa maatou hakkaatoa ni ttae hakaraaoui iloo ki uta.

28

Paul ku noho i Malta

¹ Saaita maatou ni ttae hakaraaoui iloo ki uta raa, maatou ku illoa maa teenaa ko te henua e ttapa ma ko Malta. ² Maatou ni haia hakaraaouina iloo naa tama te henua naa. Teenaa naa tama naa ni hakkaa te ahi raa ki hakamahana naa haitino maatou, i te ua raa ni kaamata no too ka saumakallii te kina naa. ³ Paul ni hano no too ake iloo te sai ffie, teenaa i tana saaita ni tukutuku atu naa ffie raa ki te ahi raa, te kata raa ku ttoro iho iloto

naa ffe, i te mee raa e vvela, no aavei i te rima Paul. ⁴ Saaita naa tama te henua naa ni kkite i naa tautau ake te kata raa i te rima Paul raa, naa tama naa ni ffuri no taratara soko laatou: "Tama nei se tama e taa tama maaoni. Niaaina maa te tama nei ni see maremo i te moana raa, a ia nei see lavaa te tiiake koi ki ora." ⁵ Araa nei Paul ni riaki tana rima no leiho iloo te kata raa ki loto te ahi, teenaa a ia ni sei tana kina ni uutia. ⁶ Naa tama te henua naa ni mannatu maa te haitino Paul ma ki ffura, ki mee maa sei, te tama naa ma ki leiho koi no mate. Laatou ni nnoho rooroa iloo ka tokatokaria laatou Paul, araa nei ni see hai vana ni mee ki Paul, teenaa ki ffuri laatou no taratara maa Paul se atua.

⁷ See mmao i te kina maatou e nnoho raa, e mee te kerekere te tama hakamaatua te henua naa, tana inoa ko Publius. Maatou ni toa hakaraaoina iloo te tama naa ki tana hare no nnoho maatou naa aso e toru ma ia. ⁸ Te tamana Publius naa e moe ka maki i ana moelana; a ia e laavea te makallii aa e llee tana kaikai. Paul ni uru atu ki te kina te tama naa e moe raa no taku iloo ki Te Atua, teenaa hakaipiri iloo ana rima ki aruna te pisouru te tama naa no haia ttama naa no sei tana maki.

⁹ Naa tama hakkaatoa e mmaki i te henua naa ni oo ake ki Paul ki haia laatou ki taukalleka.

¹⁰ Naa tama te henua naa ni kaumai te lopo mee ki maatou, teenaa kimuri iloo, i te saaita maatou ni mee ki tere raa, te vaka maatou raa ni hakautiona naa tama naa ki naa kaikai ki tere ma maatou.

Paul ku tae ki Rome

¹¹ Maatou ni nnoho naa marama maatou e toru hakkaatoa i te henua naa. Teenaa maatou ni kkake i te vaka ni hanake i Alexandria, teelaa

ni tuu ka hakalluu i te henua naa ki laka te ssao naa matani e llasi. Te vaka naa e ttpa ma ko te “Saumaasana aitu”.¹² Maatou ni tere no tae iloo ki te matakaaina Sirakus no nnoho naa aso e toru i te kina naa.¹³ Teenaa uhuki hoki maatou ka tere no tae ki Retium. I te ssoa te aso raa te matani raa ni oko mai i te kipu. Teenaa tere iloo maatou no tae ki Puteoli i te ssoa hoki te aso.¹⁴ Teenaa maatou ni tauhia naa tama te lotu nittiri i maatou i te kina naa ki nnoho ake maatou se wiki ma laatou. Aa teenei te ara maatou ni oomai no ttae ki Rome.¹⁵ I te saaita naa tama te lotu i Rome raa ni llono maa maatou ku ttae ake raa, aaraa tama i naa tama naa ni oo no ttari mai ki maatou i Apius aa aaraa tama ni oo no tari mai i te kina e ttpa ma ko “naa Hare Moemmoe e Toru”. I te saaita Paul ni kite i naa tama naa raa, tana manava ni taukareka iloo no taratara hakahiahia ia i TeAtua.

Paul ku noho i Rome

¹⁶ Te saaita maatou ni ttae ki Rome raa, Paul ni ttiake ki noho soko ia ka roorosi te soldia tokotasi iaa ia.

¹⁷ Ku llaka naa aso e toru raa, Paul ni aru ake ki naa tama hakamaatua naa Jew i te kina naa ki oo ake ki taratara laatou. I te saaita naa tama naa ni kkutu ake raa, a ia ki taratara ake ki laatou, “Aku taaina nei. Niaaina maa nau ni see hai vana e hakallika ni mee ki naa tama taatou aa ki naa tiputipu taatou, naa tama i Israel, teelaa ni hano iho iloo i naa tippuna taatou raa, nau ni karapusina i Jerusalem aa teenei nau ku kaavea mai ki Rome.

¹⁸ I taku saaita ni toa naa hakamau Rome no vasiria raa, naa hakamau naa ni kkite maa

nau see haisara teelaa e tau ma nau ki taia ki mate. Teenaa taratara iloo naa tama naa maa nau ki tiiake ki hano. ¹⁹ Araa nei naa Jew raa ni see fiffai maa nau ki tiiake ki hano, teenaa ni huria i nau no mee ake ki naa hakamau Rome raa i aa nau e hiihai maa te Tuku Hakamau Rome raa ki hakannoo ki taku koti nei. Tevana iaa nau ni see mee maa nau e au no kotia naa tama taku tino henua. ✧
²⁰ Teenei ko taku vana ni aru atu ki taratara atu nau ki kootou. Nau nei e saisaitia ki naa seni nei i aa nau e tautari ki te tama e taaohi manava ai te kanohenua Israel hakkaatoa.”

²¹ Naa Jew raa ki mee ake, “Maatou see hai pas e kaavea mai i Judea maa e taratara iaa koe, aa see hai tama hoki i naa tama maatou ni oomai i Judea ni taratara hakallika iaa koe. ²² Maatou e fiffai maa maatou killono i too hakataakoto i te mee nei, i te aa i maatou e illoa maa naa tama i naa kina hakkaatoa e taratara hakallika i te kaavena te lotu kootou.”

²³ Teenaa naa tama naa ni tuku laatou aso ki oo ake hoki laatou no mmata i Paul, aa i te aso naa raa te kooina naa tama ni oo ake ki te hare e noho ai Paul raa e tammaki iloo. Paul ni hakaea atu ki naa tama naa i naa tiputipu te Nohorana TeAtua, aa e akonaki ake i naa takkoto naa taratara i naa Loo Moses aa ma naa taratara naa pure TeAtua ni sissii imua, teenaa ki illoa hakaraaoi naa tama naa i Jesus Christ. Paul ni kaamata iloo i te tahaata no tae ki te laasuru i ana noho ka akonaki naa tama naa.

²⁴ Araa tama i naa Jew naa ni huria iloo naa manava laatou i naa taratara Paul, aa aaraa tama iaa e hai maa teenaa seai ni taratara maaoni. ²⁵ I te saaita naa tama naa ni masseu

✧ 28.19 Acts 25.11

ka hakatauttau soko laatou raa, Paul ki pesi ake te taratara nei ki laatou: “TeAitu Tapu raa ni taratara tonu maaoni ki naa tippuna kootou, teenaa ko ana taratara ni tarataraina Isaiah:

²⁶ “Tere no yanaake ki te kanohenua nei:

Kootou ma ki llono i aku taratara, tevana iaa kootou ma ki see massaro; kootou ma ki ttoka no kkite i aku vana e mee, tevana iaa kootou ma ki see illoa i te hakataakoto naa mee naa.

²⁷ I te aa, i naa tama nei e manava makattau; naa tama naa see fiffai maa laatou ki hakannoo; naa tama naa see fiffai maa laatou ki kkite. Teenaa naa tama naa ma ki see kkite ki naa karamata laatou;

naa kautarina laatou ma ki ppuni; aa naa hakataakoto laatou ma ki see mallama, aa teenaa laatou ma ki see ffuri mai kiaa nau ma ki haia laatou ki taukalleka.’”[☆]

²⁸ “Kootou ki illoa maa te taratara raa ku oti te kkave ki naa tama inaa henua sara ilaatou ma ki hakassaoria TeAtua, teenaa naa tama naa ma ki hakannoo.”

²⁹ [Te saaita Paul ni oti ana taratara nei raa, naa Jew raa ni hakatauttau soko laatou ka masseu ki naa kina laatou.]

³⁰ Paul ni noho ana setau elua itana hare e taavi i te kina naa, teenaa a ia ni hakauru ki tana hare naa te kau tama hakkaatoa teelaa ni oo ake no mmata iaa ia. ³¹ A ia ni see kkapo te hakaea i te Nohorana TeAtua ka akonaki ki te henua i naa tiputipu TeAriki Jesus Christ. Teenaa ni see hai tama ni hanake no puuia a ia.

[☆] **28.27** Is 6.9-10 (LXX)

Na Taratara TeAtua i naa taratara Takuu
The New Testament in the Takuu language of North
Solomons Province, Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Takuu long Niugini

Copyright © 2009 Translation Committee of Takuu, Mortlock Community

Language: Takuu

Translation by: Translation Committee of Takuu, Mortlock Community

Contributor: Isles of the Sea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-04-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 13 Dec 2023

78ef068e-b7cb-5f13-bf46-55a4db12e0f1